NHIỀU TÁC GIẢ

VỀ TÁC PHẨM
"NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Q. GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP
PHẠM CHÍ THÀNH
Chịu trách nhiệm nội dung:
ỦY VIÊN HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP - XUẤT BẢN
TS. VÕ VĂN BÉ

Biên tập nội dung: PHẠM THỊ NGỌC AN
ThS. NGUYỄN THỊ HẢI BÌNH
BÙI BỘI THU

Trình bày bìa: ĐẶNG THU CHỈNH
Chế bản vi tính: NGUYỄN QUỲNH LAN
Đọc sách mẫu: PHẠM THỊ NGỌC AN
VIỆT HÀ

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 4854-2020/CXBIPH/28-347/CTQG.
Số quyết định xuất bản: 5636-QĐ/NXBCTQG, ngày 01/12/2020.
Nộp lưu chiểu: tháng 12 năm 2020.
Mã ISBN: 978-604-57-6288-2.

VỀ TÁC PHẨM
"NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

Biên mục trên xuất bản phẩm
của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Về tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" / Hồ Chí Minh, Nguyễn Thị Quang, Chu Ngọc Lan... - Xuất bản lần thứ 5. - H. : Chính trị Quốc gia, 2020. - 304tr. ; 15cm

ISBN 9786045758014

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh 2. Đạo đức cách mạng 3. Chủ nghĩa cá nhân

172.1 - dc23

CTM0392p-CIP

NHIỀU TÁC GIẢ

VỀ TÁC PHẨM
"NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

(Xuất bản lần thứ năm)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT
Hà Nội - 2020

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Chủ tịch Hồ Chí Minh - lãnh tụ thiên tài, người thầy vĩ đại của Đảng và cách mạng Việt Nam. Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng, Người luôn quan tâm giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân. Ngay từ những năm 20 của thế kỷ XX, trong tác phẩm *Đường cách mệnh*, Người đã xác định "tư cách của một người cách mạng", với những nội dung rất sâu sắc và toàn diện.

Ngày 03/02/1969, đúng vào dịp kỷ niệm 39 năm ngày thành lập Đảng, giữa lúc sự nghiệp cách mạng nước ta đang giành được những thắng lợi to lớn, song cũng gặp nhiều thử

thách, cam go, đòi hỏi sự cố gắng cao độ của toàn Đảng, toàn quân, toàn dân, Người đã cho công bố trên báo *Nhân dân* tác phẩm quan trọng: *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*. Nội dung tác phẩm đề cập hai vấn đề lớn là đạo đức cách mạng và chủ nghĩa cá nhân - hai vấn đề ảnh hưởng đến sự sinh tử, tồn vong của Đảng và sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta. Nêu bật những ưu điểm của cán bộ, đảng viên, Người cũng chỉ rõ những khuyết điểm, thiếu sót của họ, thẳng thắn vạch rõ sự nguy hại của chủ nghĩa cá nhân, nêu lên những biện pháp cụ thể, toàn diện và kiên quyết nhằm khắc phục những ảnh hưởng xấu của chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng.

Ngày nay, trong bối cảnh phát triển kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, bên cạnh những mặt tích cực cũng đang nảy sinh nhiều vấn đề nhức nhối, đòi hỏi "Mỗi cán bộ, đảng

viên phải đặt lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết. Phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*... Phải đi sâu đi sát thực tế, gần gũi quần chúng, thật sự tôn trọng và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân. Phải cố gắng học tập, rèn luyện, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ", xứng đáng "là người lãnh đạo, là người đày tớ thật trung thành của nhân dân".

Nhằm giúp cho độc giả có tài liệu nghiên cứu, học tập, quán triệt những lời dạy quý báu của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật tuyển chọn và xuất bản lần thứ năm cuốn sách ***Về tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân"***.

Cuốn sách gồm tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Bác và một số bài viết của các nhà khoa học

nghiên cứu về tác phẩm quan trọng này, đã được công bố nhân dịp kỷ niệm 40 năm tác phẩm ra đời.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách quý cùng đông đảo bạn đọc.

Tháng 6 năm 2020

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN

HỒ CHÍ MINH

Nhân dân ta thường nói: đảng viên đi trước, làng nước theo sau. Đó là một lời khen chân thành đối với đảng viên và cán bộ chúng ta.

Trải qua 39 năm đấu tranh oanh liệt, làm Cách mạng Tháng Tám thành công, kháng chiến lần thứ nhất thắng lợi và ngày nay vừa chiến đấu chống Mỹ, cứu nước, vừa xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, nhân dân ta tin tưởng rằng:

Đảng ta lãnh đạo rất sáng suốt đã đưa dân tộc ta tiến lên không ngừng từ thắng lợi này đến thắng lợi khác. Trong lịch sử đấu tranh của Đảng và trong mọi hoạt động hằng ngày, nhất là trên mặt trận chiến đấu và sản xuất, rất nhiều cán bộ, đảng viên ta đã tỏ ra anh dũng, gương mẫu, gian khổ đi trước, hưởng thụ đi sau và đã làm nên những thành tích rất vẻ vang.

Đảng ta đã đào tạo một thế hệ thanh niên cách mạng, gái cũng như trai, rất hăng hái, dũng cảm trong mọi công tác.

Đó là những bông hoa tươi thắm của chủ nghĩa anh hùng cách mạng. Nhân dân ta và Đảng ta rất tự hào có những người con xứng đáng như thế.

Song bên cạnh những đồng chí tốt ấy, còn có một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém.

Họ mang nặng *chủ nghĩa cá nhân*, việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết. Họ không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình".

Do *cá nhân chủ nghĩa* mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh. Họ không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ.

Cũng do *cá nhân chủ nghĩa* mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và của Nhà nước, làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân.

Tóm lại, do *cá nhân chủ nghĩa* mà phạm nhiều sai lầm.

Để làm cho tất cả cán bộ, đảng viên xứng đáng là những chiến sĩ cách mạng, Đảng ta phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên. Phải thực hành phê bình và tự phê bình nghiêm chỉnh trong Đảng. Phải hoan nghênh và khuyến khích quần chúng thật thà phê bình cán bộ, đảng viên. Chế độ sinh hoạt của chi bộ phải nghiêm túc. Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh. Công tác kiểm tra của Đảng phải chặt chẽ.

Mỗi cán bộ, đảng viên phải đặt lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết. Phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*, bồi dưỡng tư tưởng

tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức và tính kỷ luật. Phải đi sâu đi sát thực tế, gần gũi quần chúng, thật sự tôn trọng và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân. Phải cố gắng học tập, rèn luyện, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ.

Đó là một cách thiết thực để kỷ niệm ngày thành lập Đảng ta, Đảng vĩ đại của giai cấp công nhân và nhân dân anh hùng của chúng ta. Đó cũng là một việc làm cần thiết để giúp tất cả cán bộ, đảng viên đều tiến bộ, góp sức nhiều hơn nữa cho sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước toàn thắng và xây dựng chủ nghĩa xã hội thành công.

T.L.

Hồ Chí Minh: *Toàn tập,*
Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội,
2011, t.15, tr.546-548.

VỀ BẢN THẢO TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN" CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ QUANG*
CHU NGỌC LAN**

Sưu tập tài liệu bản thảo của Chủ tịch Hồ Chí Minh là bộ sưu tập hiện vật hết sức quý giá trong Kho Cơ sở Bảo tàng Hồ Chí Minh. Đó là bản thảo những bài viết, bài báo, bài trả lời phỏng vấn, thư, điện trong nước và nước ngoài của Chủ tịch

---

*, ** Bảo tàng Hồ Chí Minh.

Hồ Chí Minh..., phản ánh toàn diện, sâu sắc và toát lên được cốt lõi, linh hồn tư tưởng Hồ Chí Minh. Trong số đó có một sưu tập bản thảo được lưu giữ đầy đủ nhất, có ý nghĩa sâu sắc về nội dung tư tưởng và còn là tài liệu trưng bày gây ấn tượng đặc biệt đối với khách tham quan là sưu tập bản thảo bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh với bút danh T.L., đăng trên báo *Nhân dân,* số 5409, ngày 03/02/1969. Nhân dịp kỷ niệm 40 năm ra đời tác phẩm, góp phần tìm hiểu sự ra đời, giá trị lý luận và thực tiễn của tác phẩm, chúng tôi xin giới thiệu sưu tập bản thảo bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là lãnh tụ viết và bàn nhiều về đạo đức cách mạng và chính

Người là tấm gương sáng ngời về đạo đức cách mạng. Theo Người, đạo đức như gốc của cây, nguồn của sông, người cách mạng phải có đạo đức làm nền tảng mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng, mới lãnh đạo được nhân dân, cũng như sức có mạnh mới gánh được nặng và đi được xa. Vấn đề đạo đức cách mạng được Chủ tịch Hồ Chí Minh quan tâm rất sớm, nhất quán và xuyên suốt, từ bài học đầu tiên *Tư cách một người cách mệnh* năm 1927, *Sửa đổi lối làm việc* năm 1947, *Đạo đức cách mạng* năm 1958[1] đến *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* tháng 02/1969. Qua những tác phẩm đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định vai trò,

---

1. Trần Lực: *Đạo đức cách mạng,* Nxb. Sự thật, Hà Nội, 1959, lưu tại Bảo tàng Hồ Chí Minh, số 815/G.629.

ý nghĩa, những chuẩn mực cơ bản và các nguyên tắc xây dựng, rèn luyện đạo đức cách mạng.

Sưu tập bản thảo bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh (số kiểm kê: TP. 828) hiện lưu trong Kho Cơ sở Bảo tàng Hồ Chí Minh gồm 13 bản, được thảo làm ba lần. Quá trình hình thành tác phẩm (từ ý tưởng cho đến bản dự thảo đầu tiên, sau đó là những đóng góp ý kiến của các đồng chí trong Bộ Chính trị đến bản thảo cuối cùng để đăng báo) là một quá trình làm việc hết sức khoa học, dân chủ và đầy tâm huyết của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Căn cứ vào những bản thảo gốc của tài liệu, bản ghi nhớ, các bản xác minh tài liệu của đồng chí Cù Văn Chước - nguyên cán bộ Văn phòng Phủ Chủ tịch, dựa theo hồi ký của đồng chí Vũ Kỳ -

thư ký của Chủ tịch Hồ Chí Minh, khớp với *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử* và các nguồn tài liệu khác có thể xác định các bước ra đời bản thảo sau đây:

1- Bản thảo lần thứ nhất (ký hiệu TP.828/1) là tài liệu do đồng chí Tố Hữu chuẩn bị theo yêu cầu của Chủ tịch Hồ Chí Minh từ cuối năm 1968. Bản dự thảo này được đánh máy làm hai bản.

- *Bản thứ nhất* được đánh số ký hiệu TP. 828/1.a gồm 5 trang, đánh máy tiếng Việt, chữ xanh trên giấy trắng mỏng, kích thước 21 x 27cm. Trên cả 5 trang tài liệu đều có nhiều đoạn gạch bỏ, sửa, viết chèn thêm dòng (phía trên hoặc bên lề trái của trang). Bút tích sửa và chữ viết thêm của Chủ tịch Hồ Chí Minh màu mực đỏ hồng Parker. Những nét chữ đỏ thẫm là chữ của đồng chí Tố Hữu. Đây là kết quả làm việc, thống nhất cách viết,

đặt vấn đề, cách diễn giải vấn đề giữa Chủ tịch Hồ Chí Minh và đồng chí Tố Hữu. Người nói rõ mục đích, nội dung và nhấn mạnh yêu cầu: ngắn, gọn, tập trung vào chủ đề: *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng.*

- *Bản thứ hai,* ký hiệu TP.828/1.b giống hoàn toàn bản TP.828/1.a vì cùng táp đánh máy. Không có dấu sửa nào trên tài liệu.

Trong *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử* có ghi: Ngày 25/01/1969, "7 giờ 30 phút sáng, Chủ tịch Hồ Chí Minh làm việc với đồng chí Tố Hữu về nội dung bức thư gửi Việt kiều ở Pháp và bài viết nhân dịp kỷ niệm ngày 3-2 sắp tới"[1]. Và đồng chí

---

1. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh - Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng: *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2016, t.10, tr.263.

Cù Văn Chước kể lại: Lúc đó đang là mùa xuân, thời tiết còn lạnh, Bác mặc chiếc áo len màu be, bên ngoài là chiếc áo gụ nhạt màu, ngồi đúng vị trí Bác vẫn ngồi chủ tọa khi họp với Bộ Chính trị. Anh Tố Hữu ngồi bên trái Bác, còn tôi ngồi cạnh anh. Bác nêu từng vấn đề trong bài viết và trao đổi với đồng chí Tố Hữu. Ấn tượng đặc biệt mà tôi vẫn nhớ là hai người trao đổi về đầu đề bài viết. Trong dự thảo, lúc đầu đồng chí Tố Hữu lấy đầu đề là "Nâng cao đạo đức cách mạng", sau bổ sung thêm mệnh đề "Phải chống chủ nghĩa cá nhân" viết dòng trên bằng bút bi đỏ, gạch chữ "Phải". Bác cẩn thận cân nhắc, gợi ý nên dùng đầu đề nào, có những chữ như "đập nát", hay "chống", hay "rửa sạch", hay "quét sạch" chủ nghĩa cá nhân. Cuối cùng, Bác chọn đầu đề cho bài viết là *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*.

Sau khi các ý kiến thống nhất, Bác đọc cho tôi chép lại rồi cho đi đánh máy.

2- Bước thứ hai của dự thảo là: Sau khi bản dự thảo lần đầu được sửa chữa, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho đánh máy thành nhiều bản gửi đến từng đồng chí ủy viên Bộ Chính trị, yêu cầu nghiên cứu và góp ý kiến. Hiện Bảo tàng Hồ Chí Minh lưu giữ 11 bản giống nhau do Văn phòng Phủ Chủ tịch đánh máy, tiếng Việt, 2 trang, kích thước 21 x 27cm đánh máy (ký hiệu TP.828/2a-2k). Trong đó có 8 bản gửi cho các đồng chí: Tố Hữu - Trưởng ban Tuyên huấn kiêm Trưởng ban Giáo dục Trung ương; Trường Chinh - Chủ tịch Ủy ban thường vụ Quốc hội; Nguyễn Duy Trinh - Phó Thủ tướng Chính phủ, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao; Văn Tiến Dũng - Tổng Tham mưu trưởng Quân đội nhân dân Việt Nam; Trần Quốc Hoàn - Bộ trưởng Bộ Nội vụ;

Phạm Văn Đồng - Thủ tướng Chính phủ, Lê Thanh Nghị - Phó Thủ tướng Chính phủ và Đại tướng Võ Nguyên Giáp - Tổng Tư lệnh Quân đội nhân dân Việt Nam, Bộ trưởng Bộ Quốc phòng. Bản gửi cho đồng chí Tố Hữu và Đại tướng Võ Nguyên Giáp là bản chữ đen trên giấy trắng mỏng, còn lại là bản ruy băng xanh, giấy trắng mỏng. Mỗi bản trước khi gửi đi đều có nét bút bi đỏ sửa theo ý Chủ tịch Hồ Chí Minh của đồng chí Vũ Kỳ hay của đồng chí Cù Văn Chước. Có 9 chỗ sửa như: ở trang 1 dòng thứ 3 "*những người cách mạng*" gạch đi thay bằng "*đảng viên và cán bộ chúng ta*"; dòng thứ 7 chữ "*tin tưởng*" thay cho chữ "*hiểu rõ*"; dòng thứ 17 chữ "*những*" thay cho "*rất nhiều*", chữ "*cũng*" thay bằng chữ "*còn*" và gạch bỏ chữ "*rất*" (toàn câu sẽ là "*Song bên cạnh những đồng chí tốt ấy, còn một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức,*

phẩm chất còn thấp kém"); dòng thứ 25 gạch chữ "*trở thành*" thay vào chữ "*mắc bệnh*" quan liêu mệnh lệnh; tại trang 2, dòng thứ 2 thêm chữ "*tăng cường*" giáo dục; dòng thứ 3 câu "*về vai trò và đường lối của Đảng*" sửa thành "*về đường lối và chính sách của Đảng*".

Các đồng chí ủy viên Bộ Chính trị đã đọc, nghiên cứu và góp ý cho bản thảo bài viết của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Có đồng chí thì sửa trực tiếp vào bản thảo, như bản của các đồng chí Tố Hữu, Trường Chinh, Văn Tiến Dũng, Trần Quốc Hoàn, Lê Thanh Nghị, Võ Nguyên Giáp. Còn đồng chí Phạm Văn Đồng và đồng chí Nguyễn Duy Trinh góp ý với hình thức viết riêng ý kiến của mình ra một tờ giấy khác. Đồng chí Nguyễn Duy Trinh viết nội dung góp ý ra tờ giấy trắng mỏng, khổ 21 x 19cm, viết bằng bút bi đỏ. Với tiêu đề

"Đề nghị một số chỗ sửa đổi", đồng chí Nguyễn Duy Trinh đã trình bày 6 ý kiến góp ý, tương đương với 6 chỗ mà đồng chí đánh số thứ tự ở bên lề của bản thảo bài báo. Đồng chí Phạm Văn Đồng viết nội dung góp ý trên một nửa trang giấy kẻ ngang, trắng ngà, kích thước 18,5 x 13,5cm, nét bút bi đỏ, ký tên Tô. Ý kiến về bài viết của Bác, đồng chí viết là đồng ý tập trung nói về bệnh chủ nghĩa cá nhân nhằm nâng cao đạo đức cách mạng và đưa ra hai gợi ý là nên gắn liền ý: chống chủ nghĩa cá nhân, với ý: nâng cao đạo đức cách mạng và nội dung, cách trình bày tập trung vào ý nói trên.

3- Bước thứ ba hình thành bản thảo là bước tập hợp các ý kiến góp ý của các đồng chí ủy viên Bộ Chính trị, bổ sung và sửa lần cuối để hoàn thành bản thảo. Chiều ngày 30/01/1969, "Từ 14 giờ đến 16 giờ 30 phút,

Chủ tịch Hồ Chí Minh làm việc với đồng chí Tố Hữu về bài viết"[1], xem lại các ý kiến góp ý của các đồng chí trong Bộ Chính trị, bổ sung vào bản thảo. Tài liệu này có ký hiệu TP. 828/2.i. Bản thảo này cùng táp với các bản thảo TP.828/2, chỉ khác là các chữ bút bi đỏ là chữ đồng chí Vũ Kỳ sửa theo ý Bác, sau khi tiếp thu các ý kiến đóng góp của 8 đồng chí ủy viên Bộ Chính trị. Đây cũng chính là bản tài liệu sau này được đưa đi đăng báo *Nhân dân*, số 5409, ngày 03/02/1969. Tiêu đề có dấu sửa bằng cách ngoặc mệnh đề "Nâng cao đạo đức cách mạng" chuyển lên trước mệnh đề "Quét sạch chủ nghĩa cá nhân" và ghi bút danh T.L. bên cạnh.

---

1. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng: *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử, Sđd,* t.10, tr.265.

Theo đồng chí Vũ Kỳ nhớ lại, tại buổi làm việc này, sau khi đọc kỹ bản sửa cuối cùng của Bác, so với bản dự thảo đầu tiên, đồng chí Tố Hữu thưa với Bác rằng Bác đã chữa hết cả rồi. Bác mỉm cười độ lượng và nói: Bác sửa nhưng vẫn giữ nguyên ý chính của bài là *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*. Cái đó là quan trọng nhất. Đồng chí Tố Hữu mạnh dạn đề nghị với Bác chuyển vế sau thành vế trước, vì nói chung cán bộ, đảng viên ta là tốt, ưu điểm là cơ bản, chỉ có một số ít thoái hóa biến chất, nên đặt đầu đề như Bác có vẻ mạnh quá. Bác quay sang hỏi đồng chí Vũ Kỳ: "Ý kiến chú thế nào?". Đồng chí Vũ Kỳ đồng ý với ý kiến đề xuất của đồng chí Tố Hữu. Cuối cùng, Bác nói: "Ý kiến của các chú Bác thấy cũng có lý. Nhưng Bác còn phân vân điều này. Gia đình các

chú tiết kiệm mua sắm được bộ bàn ghế, giường tủ mới. Vậy trước khi kê vào phòng, các chú có quét dọn nhà cửa sạch sẽ hay cứ để rác rưởi bẩn thỉu mà khiêng bàn ghế, giường tủ vào”[1]. Và Bác đồng ý với ý kiến của hai đồng chí, nhượng bộ đổi tên đầu bài thành *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, nhưng ở trong bài thì dứt khoát phải để nguyên ý Bác: “Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng”.

Như vậy, sưu tập hiện có tất cả 13 bản, được đánh máy làm 2 táp. Bản thảo đầu tiên do đồng chí Tố Hữu thảo có 2 bản, mỗi bản 5 trang, 1 bản có bút tích sửa của Bác và đồng chí Tố Hữu, 1 bản không có bút tích sửa. Sau khi sửa bản dự thảo

---

1. *Học tập tấm gương đạo đức Bác Hồ,* Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006, tr. 451.

đầu tiên, Văn phòng Phủ Chủ tịch đánh máy làm 11 bản giống nhau, rút gọn còn 2 trang. Trong 11 bản: 8 bản gửi đi xin ý kiến 8 đồng chí ủy viên Bộ Chính trị, 1 bản có bút tích sửa của đồng chí Vũ Kỳ theo ý Bác (sau khi tiếp thu ý kiến 8 bản trên); 2 bản (mang ký hiệu 828/2.k): 1 bản có chữ sửa nội dung nét bút bi đỏ của đồng chí Vũ Kỳ, bản kia không có dấu sửa nội dung.

So sánh bản thảo đầu tiên do đồng chí Tố Hữu dự thảo với bản thảo đánh máy lần 2 sau khi Chủ tịch Hồ Chí Minh làm việc, trao đổi, sửa từng câu, từng ý, nghiên cứu những đoạn gạch, sửa, các cụm từ thêm vào, các chữ thay đổi theo ý Bác, chúng ta thấy bài viết trở nên có bố cục chặt chẽ, nội dung súc tích, cô đọng, ngắn gọn hơn, các từ thay thế rất đắt làm nổi rõ mục đích, yêu cầu, ý tứ mà

Chủ tịch Hồ Chí Minh muốn truyền tải trong bài viết. Ví dụ: Ngay cách đặt tên bài, lúc đầu chỉ là "Nâng cao đạo đức cách mạng", sau thêm thành "Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng" và cuối cùng là *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*. Ở trang 2, 3, 4 bản dự thảo đầu tiên trình bày theo cách diễn giải ba căn bệnh lớn các cán bộ, đảng viên kém phẩm chất thường mắc phải: *Một là,* chủ nghĩa cá nhân; *hai là,* quan liêu mệnh lệnh; *ba là,* kém tinh thần học tập. Bác đã sửa lại cô đọng từ hơn 2 trang còn 1/3 trang, ngắn mà đầy đủ ý lớn, rõ ràng, dễ hiểu, nhấn mạnh được các căn bệnh nguy hiểm đó là do cá nhân chủ nghĩa mà ra: "*Do cá nhân chủ nghĩa mà sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại,*

coi thường tập thể, xem khinh quần chúng. Họ không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu khó học tập để tiến bộ. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu mệnh lệnh.

Cũng do cá nhân chủ nghĩa mà thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và của Nhà nước, xâm phạm đến lợi ích của nhân dân.

Tóm lại, do cá nhân chủ nghĩa mà phạm mọi khuyết điểm sai lầm"[1].

Phần cuối của bài báo, từ cuối trang 4 và trang 5 của bản dự thảo đầu tiên, rút gọn lại còn hơn nửa trang của bản thảo

---

1. Bản thảo bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh, lưu tại Bảo tàng Hồ Chí Minh, số TP.828/2.

lần hai, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên phương hướng cụ thể để cán bộ, đảng viên sửa chữa, tiến bộ, khắc phục những thiếu sót, làm cho Đảng luôn luôn xứng đáng với vai trò lãnh đạo của mình. Đó là việc làm thiết thực nhất để kỷ niệm ngày thành lập Đảng.

Việc Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu các đồng chí ủy viên Bộ Chính trị đọc, nghiên cứu, góp ý vào bài viết của Người, một mặt thể hiện tính dân chủ, tranh thủ được trí tuệ của tập thể, mặt khác có thể coi đây là hình thức sinh hoạt chính trị đặc biệt. Để đưa ra ý kiến của mình, mỗi đồng chí ủy viên Bộ Chính trị phải đọc kỹ bài viết của Bác, có dịp ôn lại những thành tích vẻ vang 39 năm tranh đấu của Đảng, được cảnh báo và thấy rõ tác hại, nguy cơ tiềm ẩn của chủ nghĩa cá nhân,

những căn bệnh vô cùng nguy hiểm mà nó gây ra. Từ đó, rút ra được phương cách phòng chống, để tiến tới quét sạch chủ nghĩa cá nhân.

Sưu tập bản thảo bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh là sưu tập gồm nhiều bản, ghi dấu bút tích không chỉ riêng của Chủ tịch Hồ Chí Minh, mà còn có bút tích của nhiều đồng chí lãnh đạo khác, cũng như có bút tích của đồng chí Vũ Kỳ, đồng chí Cù Văn Chước. Chính vì thế, sưu tập này được lấy làm mẫu để xác minh bút tích của một số đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước, phục vụ cho công tác kiểm kê khoa học các tài liệu văn bản khác.

Nhân kỷ niệm 40 năm ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh viết bài báo quan trọng

Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân với bút danh T.L., đăng báo *Nhân dân,* số 5409, ngày 03/02/1969[1], chúng ta cùng nhau tìm hiểu quá trình ra đời bản thảo, các câu chuyện xung quanh việc Chủ tịch Hồ Chí Minh soạn thảo, lấy ý kiến, sửa chữa và hoàn thiện bản thảo, để hiểu hơn nữa giá trị lý luận, thực tiễn to lớn của tác phẩm. Trong 40 năm qua, sưu tập bản thảo bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* cùng với một loạt các bản thảo khác của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng lưu tại Kho Cơ sở Bảo tàng Hồ Chí Minh luôn phát huy tác dụng rất tốt,

---

1. Sau đó được Nhà xuất bản Sự thật (nay là Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật) in thành sách và tái bản nhiều lần.

phục vụ nghiên cứu và tuyên truyền tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh. Đây cũng là dịp mỗi chúng ta càng thêm thấm thía với những bài học sâu sắc về chống chủ nghĩa cá nhân để thực hiện tốt cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh".

Ý NGHĨA THỰC TIỄN CÓ TÍNH THỜI SỰ SÂU SẮC CỦA TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

HỮU THỌ*

Toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta đang tiến hành cuộc vận động lớn "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", đồng thời kỷ niệm 40 năm công bố tác phẩm: *Nâng cao đạo đức cách mạng,*

---

* Nguyên Trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương.

quét sạch chủ nghĩa cá nhân, 39 năm ngày thành lập Đảng (03/02/1969), v.v.. Việc làm này có ý nghĩa quan trọng nhằm thúc đẩy cuộc vận động làm cho Đảng ta trong sạch, vững mạnh, xã hội lành mạnh hơn; tiếp tục công cuộc đổi mới, thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, hướng tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

1- Xã hội nào cũng có cách phân định thiện - ác, tốt - xấu, vinh - nhục... Những phạm trù đó có những tiêu chí giống nhau nhưng có những điểm khác nhau của mỗi hình thái kinh tế - xã hội, của mỗi dân tộc trong từng giai đoạn phát triển, hình thành hệ giá trị - cốt lõi của văn hóa mỗi dân tộc, chủ yếu để định hướng phát triển của xã hội và là tiêu chí để bình xét, đánh giá các hiện tượng và con người.

Cùng với hệ giá trị của mỗi dân tộc, lại có chuẩn mực đạo đức có ý nghĩa ràng buộc với những ai ở trong cộng đồng đó. Đạo đức cách mạng là chuẩn mực đạo đức của những người cách mạng, có những tiêu chí chung và nhất quán như sự hy sinh vì lý tưởng, ý thức tổ chức kỷ luật, tinh thần hết lòng phụng sự Tổ quốc, nhân dân,... đồng thời lại có những yêu cầu riêng của từng thời kỳ cách mạng.

Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh luôn luôn quan tâm giáo dục đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên. Ngay trong tác phẩm *Đường cách mệnh*, tập hợp những bài giảng cho lớp thanh niên tiến bộ chuẩn bị cho việc thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam, Người đã đề cập các nội dung đạo đức của người chiến sĩ cách mạng. Khi cách mạng thành công, Đảng lãnh đạo chính quyền, đảng viên có nhiều

cơ hội, có địa vị, quyền hành. Chủ tịch Hồ Chí Minh lại đặc biệt quan tâm tới việc giáo dục cán bộ, đảng viên mà có tác giả nước ngoài đã đánh giá là vị lãnh tụ quan tâm nhất tới việc giáo dục đạo đức của cán bộ cầm quyền. Ngay từ rất sớm, những nhà nghiên cứu thường nhắc tới hai bức thư Người gửi cho các đồng chí Bắc Bộ, Trung Bộ khi mới trải qua hơn một năm Cách mạng Tháng Tám thành công và tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* mà chúng ta vừa kỷ niệm 50 năm ngày công bố. Ngay từ lúc đó, Người đã nhìn ra bệnh "quan cách mạng" có thể phát triển, nhắc nhở cán bộ, đảng viên phải tránh các bệnh địa phương chủ nghĩa, óc bè phái, hẹp hòi, quân phiệt, quan liêu, ham chuộng hình thức, làm việc bàn giấy, xa rời nhân dân, bệnh kiêu ngạo tự mãn, vô kỷ luật, ích kỷ, hủ hóa, óc địa vị,

cố tranh cho được ủy viên này, chủ tịch kia, chỉ lo ăn ngon, mặc đẹp, lo phát tài, lo chiếm của công làm của tư, giữ thói một người làm quan cả họ được nhờ, đem bà con bằng hữu vào chức này việc kia, rồi không phê bình giúp nhau sửa đổi, mà lại che đậy cho nhau[1] làm hỏng việc của đất nước, làm mất niềm tin của nhân dân.

Theo Người, cán bộ, đảng viên phải là người vừa có đức vừa có tài nhưng đức là gốc vì "Trước mặt quần chúng, không phải ta cứ viết lên trán chữ "cộng sản" mà ta được họ yêu mến.

Quần chúng chỉ quý mến những người có tư cách, đạo đức. Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho

---

1. Xem Hồ Chí Minh: *Toàn tập,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t.5, tr.94-95.

người ta bắt chước... Hô hào dân tiết kiệm, mình phải tiết kiệm trước đã”[1]...

Rèn luyện đạo đức cách mạng là để làm cách mạng, làm tròn nhiệm vụ nhân dân giao, để xứng đáng là công bộc của dân, được nhân dân tin yêu.

2- Trong tác phẩm *Đạo đức cách mạng*, sau khi nêu rõ “Thói quen và truyền thống lạc hậu cũng là kẻ địch to; nó ngấm ngầm ngăn trở cách mạng tiến bộ”[2] cho nên phải đổi mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập kẻ địch thứ hai là chủ nghĩa cá nhân. Tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* tập trung đề cập “kẻ thù thứ hai” mà Người cho là cội nguồn sinh ra các thói hư tật xấu của cán bộ, đảng viên khi Đảng cầm quyền.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.6, tr.16.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.11, tr.605.

Người cho rằng, người mắc chủ nghĩa cá nhân thì việc gì cũng chỉ muốn "mọi người vì mình". Tuy nhiên, khi chỉ ra phải đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân không phải là giày xéo lên lợi ích cá nhân, mỗi người đều có tính cách riêng, sở trường riêng, đời sống riêng, của bản thân và gia đình. Nếu những lợi ích cá nhân đó không trái với tập thể thì không phải là xấu.

Khi nói về tác hại của chủ nghĩa cá nhân, Người nhấn mạnh: "Do *cá nhân chủ nghĩa* mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh.

Họ không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ... do *cá nhân chủ nghĩa* mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và của Nhà nước, làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân"[1].

Đọc lại những dòng viết này vào những ngày này khi liên hệ với thực tiễn, tôi có cảm giác như thấy Người đang nhìn chúng ta vừa âu yếm với tình thương bao la, vừa nghiêm khắc với cháu con khi chưa làm được những điều Người dặn lại, vì Nghị quyết Hội nghị lần thứ ba Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X (8/2006) vừa qua đã đánh giá: "Một bộ

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr. 547.

phận không nhỏ đảng viên, cán bộ, công chức suy thoái về tư tưởng chính trị, phẩm chất đạo đức, lối sống. Không ít cán bộ lãnh đạo chủ chốt các cấp, các ngành, kể cả cán bộ lãnh đạo cao cấp, còn thiếu gương mẫu trong việc giữ gìn phẩm chất đạo đức"[1] và chỉ rõ: "cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí còn nhiều hạn chế, khuyết điểm, hiệu quả thấp. Tham nhũng, lãng phí vẫn diễn ra nghiêm trọng ở nhiều ngành, nhiều cấp, nhiều lĩnh vực với phạm vi rộng, tính chất phức tạp, gây hậu quả xấu về nhiều mặt, làm giảm sút lòng tin của nhân dân, là một trong những nguy cơ lớn đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ ta"[2].

1, 2. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập,* Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2006, t.65, tr.521, 520-521.

3- Trong cuộc đấu tranh về tư tưởng, đạo đức, lối sống, bao giờ cũng phải giải quyết mối quan hệ giữa xây và chống, phòng ngừa và đấu tranh; về cơ bản và lâu dài thì bao giờ cũng lấy xây và phòng ngừa là chính, khuyến khích và phát huy những cái tốt đẹp để át đi cái xấu. Đó là tư tưởng xuyên suốt của Nguyễn Ái Quốc. Từ năm 1924, Người đã cho rằng một tấm gương sáng có thể hiệu quả hơn nhiều bài diễn thuyết. Và vào cuối đời, Người trực tiếp chỉ đạo viết sách *Người tốt, việc tốt* để nêu gương sáng cho mọi người cùng làm theo. Do đó, sau khi nêu lên những tác hại của chủ nghĩa cá nhân, trong tác phẩm quan trọng này, Người đã nêu lên năm giải pháp để khắc phục chủ nghĩa cá nhân. Đó là:

Phải thực hiện phê bình và tự phê bình nghiêm chỉnh;

Phải hoan nghênh và khuyến khích quần chúng thật thà phê bình cán bộ, đảng viên;

Phải nghiêm túc thực hiện chế độ sinh hoạt;

Phải nghiêm chỉnh thực hiện kỷ luật Đảng;

Tiến hành chặt chẽ công tác kiểm tra của Đảng.

Có lẽ, trong lúc này, đã qua 40 năm, đã có nhiều nghị quyết, hướng dẫn của Đảng và Nhà nước, theo tôi, nghĩa là không thấy có biện pháp nào mới hơn, chỉ có điều các biện pháp đó đều làm chưa tốt, có biện pháp làm rất ít hiệu quả, do đó các tiêu cực do chủ nghĩa cá nhân sinh ra vẫn cứ phát triển ngày một nghiêm trọng. Từ "một số ít" đến "một số", "một số không nhỏ" mắc tiêu cực, từ chỗ chỉ là cán bộ sơ cấp, trung cấp, cán bộ thừa

hành tới chỗ "Không ít cán bộ lãnh đạo chủ chốt các cấp, các ngành, kể cả cán bộ lãnh đạo cao cấp, còn thiếu gương mẫu trong việc giữ gìn phẩm chất đạo đức"[1] như Nghị quyết Trung ương 3 khóa X đã khẳng định.

Nghe các đồng chí giúp việc Bác kể lại, đầu đề của bản thảo tác phẩm lúc đầu là *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng* nhưng khi đưa cho một số đồng chí góp ý kiến thì Bác sửa lại như đã công bố; tuy sửa lại theo ý kiến đóng góp nhưng Bác vẫn nói rằng: lúc này phải nhổ cho sạch cỏ thì cây cối mới mọc lên được. Nghe kể lại như thế tôi chợt nhớ tới buổi bế mạc Hội nghị lần thứ ba Ban Chấp hành Trung ương Đảng

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, Sđd,* t.65, tr.521.

khóa X, trong bài phát biểu, đồng chí Tổng Bí thư đã phân tích: "Nhìn xuyên suốt cả nhiệm vụ đấu tranh thì phòng ngừa là chính. Nhưng trước tình hình bức xúc hiện nay, phải hết sức coi trọng việc kiên quyết đấu tranh, phát hiện, xử lý kịp thời; kiên quyết xử lý cũng là để răn đe, là một biện pháp phòng ngừa"[1].

Cuộc đấu tranh khắc phục chủ nghĩa cá nhân vị kỷ là một nhiệm vụ lâu dài nhưng trong tình hình hiện nay lại có ý nghĩa cấp bách, do đó tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* có ý nghĩa thực tiễn mang tính thời sự nóng hổi.

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, Sđd,* t.65, tr.546.

VAI TRÒ VÀ Ý NGHĨA LỊCH SỬ CỦA TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

GS. NGND. ĐINH XUÂN LÂM*

1- Nhân dịp kỷ niệm 79 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam (03/02/1930 – 03/02/2009), cũng là ngày kỷ niệm 40 năm Chủ tịch Hồ Chí Minh

---

* Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội.

viết tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* (03/02/1969 – 03/02/2009), việc phát động học tập nghiên cứu tác phẩm đó để rút ra những bài học cần thiết trong tình hình hiện nay là một hành động dũng cảm, có tính cách mạng. Khẳng định như vậy là trên cơ sở nhận thức đúng đắn về giá trị lý luận và thực tiễn của tác phẩm, để từ đó đi thẳng vào vấn đề, vạch ra những phương sách và biện pháp thích hợp nhằm giải quyết những tồn tại, vướng mắc, cản trở trên con đường đi lên của cách mạng lúc này đây được đặt ra một cách cấp thiết.

2- Nói về tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, có một đặc tính chung với các tác phẩm khác của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đó là được viết rất ngắn gọn, súc tích. Chỉ với chưa

đầy 700 từ (684 từ), Chủ tịch Hồ Chí Minh đi ngay vào vấn đề, nêu rõ mục đích cụ thể của việc viết tác phẩm. Ngay tên tác phẩm đã cho thấy căn bệnh trầm kha, gốc của mọi tệ hại, đó là "chủ nghĩa cá nhân" và khẳng định phương thuốc cơ bản, lợi hại nhất để diệt trừ căn bệnh là "nâng cao đạo đức cách mạng".

Mở đầu bài viết là những dòng tổng kết ngắn gọn về truyền thống yêu nước, cách mạng của nhân dân ta, mà tiêu biểu là cán bộ, đảng viên dưới sự lãnh đạo của Đảng. "Đảng ta lãnh đạo rất sáng suốt, để đưa dân tộc ta tiến lên không ngừng từ thắng lợi này đến thắng lợi khác... Đảng ta đã đào tạo một thế hệ thanh niên cách mạng, gái cũng như trai, rất hăng hái, dũng cảm trong mọi công tác...". "Đó là những bông hoa tươi thắm của chủ nghĩa anh hùng cách mạng, nhân

dân ta và Đảng ta rất tự hào vì có những người con xứng đáng như thế". Chuyển sang phần 2, bài viết đã đi vào nhận định, đánh giá tình hình, nêu rõ bên cạnh mặt tốt còn một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém vì mang nặng "chủ nghĩa cá nhân", việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết. Họ không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình"... Tóm lại, do cá nhân chủ nghĩa mà phạm nhiều sai lầm". Cuối cùng khẳng định phía Đảng phải làm những gì, mỗi cán bộ, đảng viên phải xác định tư tưởng và hành động ra sao để nâng cao đạo đức cách mạng, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ cách mạng, góp sức nhiều hơn nữa cho sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước toàn thắng và xây dựng chủ nghĩa xã hội thành công.

3- Để nhận thức đầy đủ giá trị lý luận và thực tiễn của tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, điểm đầu tiên cần làm rõ là tại sao Chủ tịch Hồ Chí Minh lại viết tác phẩm và cho công bố tác phẩm này vào năm 1969. Đối chiếu với lịch sử nước ta, năm 1969 mở đầu cho một thời kỳ đấu tranh đầy cam go, thử thách, đòi hỏi một tinh thần đấu tranh quyết liệt đầy hy sinh - một sự hy sinh cao cả, không bờ bến. Trong cuộc đấu tranh "cuối cùng" này, mọi tư tưởng riêng tư, quyền lợi ích kỷ của cá nhân đều phải lùi bước.

Sau cuộc Tổng tấn công và nổi dậy năm 1968, mở đầu bằng cuộc tập kích chiến lược Tết Mậu Thân, một đòn bất ngờ góp phần quyết định chiều hướng của cuộc chiến tranh ở Việt Nam, làm phá sản chiến lược "chiến tranh cục bộ" của Mỹ,

làm chấn động dư luận nước Mỹ và thế giới. Tổng thống Mỹ là Níchxơn đã đưa ra chiến lược quân sự "Ngăn đe thực tế", một chiến lược toàn cầu mới nhằm khôi phục lại sức mạnh của Mỹ, cố giữ vai trò "sen đầm quốc tế", vai trò lãnh đạo "thế giới tự do" cố bám lấy lợi ích đế quốc chủ nghĩa thế giới. "Học thuyết Níchxơn" được thực hiện thí điểm ở Việt Nam, đó là chiến lược "Việt Nam hóa" chiến tranh với âm mưu cơ bản là dùng người Việt đánh người Việt với bom đạn, đôla Mỹ, do người Mỹ chỉ huy và vì lợi ích của Mỹ. Với chiến lược "Việt Nam hóa" chiến tranh, Mỹ rút quân khỏi Việt Nam với mục đích tránh những tổn thất lớn hơn đối với quân viễn chinh Mỹ, nhưng vẫn cố tình bám giữ miền Nam Việt Nam.

Trong bối cảnh đó, với âm mưu thâm độc của đế quốc Mỹ như vậy, tất nhiên

cuộc chiến đấu của dân tộc ta cho độc lập, thống nhất càng trở nên quyết liệt, gian khổ hơn. Ngay từ trong những năm đầu (1969-1970) của "Việt Nam hóa" chiến tranh, Mỹ đã gây cho ta không ít khó khăn: cơ sở của ta ở nông thôn bị tổn thất, căn cứ cách mạng bị phá hoại, phong trào quần chúng bị giảm sút. Để vượt qua những khó khăn to lớn do đế quốc Mỹ và tay sai gây ra, quân dân ta trên cả hai miền Nam - Bắc nghe theo lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân kỷ niệm 15 năm ký Hiệp định Giơnevơ về Đông Dương (21/7/1954), đã (và phải) nêu cao hơn nữa chủ nghĩa anh hùng cách mạng, không sợ hy sinh, gian khổ, quyết kiên trì đẩy mạnh cuộc kháng chiến, quyết chiến quyết thắng, đánh cho quân Mỹ phải rút hết sạch, đánh cho ngụy quân và ngụy quyền phải sụp đổ hết, giải phóng

miền Nam, bảo vệ miền Bắc, tiến tới hòa bình, thống nhất nước nhà.

Đáp lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, miền Nam tiếp tục giành thêm nhiều thắng lợi trong cuộc chiến đấu chống "Việt Nam hóa" chiến tranh trên tất cả các mặt trận quân sự, chính trị, ngoại giao và đã thu được những thắng lợi to lớn, đáng phấn khởi, tự hào. Ngay năm 1969 đã được mở đầu bằng những cuộc phản công chiến lược của quân dân ta, liên tiếp đánh bại ba cuộc hành quân lớn của Mỹ - ngụy. Bước sang năm 1970 đến năm 1971, quân dân ta trên đà thắng lợi đã phối hợp với quân giải phóng Lào và Campuchia đánh bại các cuộc hành quân của hàng chục vạn quân Mỹ và quân đội Sài Gòn sang Lào và Campuchia.

Căn cứ vào những điều kiện thực tế lúc bấy giờ của cả hai phía: phía lực lượng

cách mạng của quân, dân miền Nam và phía Mỹ cùng bè lũ tay sai, trong thế đối lập và mối tương quan của hai phía, rõ ràng đứng về phía cách mạng phải có một bước nhảy vọt và nâng cao vượt bậc về tinh thần, ý chí, về quyết tâm chiến đấu đến thắng lợi cuối cùng.

4- Bài học lịch sử cao quý đó vẫn không ngừng phát huy giá trị và gần như là một quy luật, là cứ mỗi khi cuộc chiến đấu của nhân dân ta sắp bước vào một giai đoạn ác liệt, đạt tới đỉnh điểm thì bài học lịch sử đó vẫn giữ nguyên giá trị ban đầu của nó. Liên hệ đến tình hình hiện tại, rõ ràng là cách mạng Việt Nam đã có nhiều thuận lợi so với các thời kỳ trước. Từ sau Đại thắng mùa Xuân (1975), miền Nam đã hoàn toàn giải phóng, lãnh thổ Tổ quốc đã giành lại trọn vẹn, đất nước bước đầu đi lên chủ nghĩa xã hội, Việt Nam

bắt đầu thực hiện đổi mới, rồi bước vào thời kỳ hội nhập. Đó là các điều kiện tốt tạo đà cho Việt Nam phát triển. Tuy nhiên, không phải chỉ có các thuận lợi đưa tới các thành tựu và tiến bộ, mà vẫn có những khó khăn to lớn, những mặt yếu kém và hạn chế nặng nề. Các yếu kém và hạn chế nặng nề đó có nhiều loại, khách quan có, chủ quan có, nhưng Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* vẫn chỉ đề cập tới loại mang tính chủ quan, là "chủ nghĩa cá nhân" mà Người đánh giá nguy hiểm nhất, là nguyên nhân của mọi sai lầm, sa ngã. Và theo Người, để chữa trị tận gốc căn bệnh nguy hiểm đó, chỉ có phương thuốc hiệu nghiệm - một thần dược - đó là nâng cao đạo đức cách mạng. Thực ra phương thuốc này đã được dùng trong các giai

đoạn cách mạng trước. Trước đây, cứ mỗi khi cách mạng có một yêu cầu mới, đòi hỏi một nhận thức đúng đắn và đầy đủ về nhiệm vụ, về ứng xử và hành động thì đều có tổ chức học tập nâng cao nhận thức và trách nhiệm cho cán bộ và đảng viên. Các lớp chỉnh huấn cho cán bộ, chỉnh huấn cho bộ đội được tổ chức trước kia chính là để nhằm mục đích nâng cao nhận thức, đi tới hành động đúng đắn.

Liên hệ tới hiện nay, rõ ràng là yêu cầu của cách mạng đối với mỗi cán bộ, mỗi đảng viên là rất cao. Cách mạng đòi hỏi ở mỗi cán bộ, mỗi đảng viên phải có lòng trung thành tuyệt đối, phải toàn tâm, toàn ý phục vụ cách mạng. Thế mà đối chiếu với thực tế xã hội, thực tế cơ quan, tình hình đội ngũ cán bộ và đảng viên, có nhiều hiện tượng rất đáng lo ngại. Đó là tệ nạn quan liêu, tham nhũng và tình

trạng suy thoái về phẩm chất đạo đức của một bộ phận cán bộ, đảng viên làm cho bộ máy Đảng và Nhà nước suy yếu, lòng tin của nhân dân đối với Đảng, đối với chế độ bị xói mòn, các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước bị thi hành sai lệch, dẫn tới chệch hướng xã hội chủ nghĩa là mảnh đất thuận lợi cho "diễn biến hòa bình".

Tất cả các hiện tượng trên là nguy cơ lớn đối với sự nghiệp cách mạng. Phân tích, mổ xẻ các tệ nạn trên, đi tới tận cùng thì vẫn là "chủ nghĩa cá nhân" được trá hình dưới muôn hình vạn trạng. Cần phải có một tinh thần sắc bén cách mạng, một ý chí cảnh giác thường trực và cao độ - các tính năng này chỉ có khi được đặt trên nền tảng một chủ nghĩa yêu nước chân chính, mới có thể phanh phui, vạch trần.

Nâng cao đạo đức cách mạng, đó là mục tiêu phấn đấu và lý tưởng hướng tới của người cán bộ, người đảng viên. Có sự bồi dưỡng tự nguyện đạo đức cách mạng với sự hỗ trợ của tổ chức, của đoàn thể thì người cán bộ, người đảng viên mới chiến thắng được "chủ nghĩa cá nhân" nguy hại, để có thể vững tiến trên con đường cách mạng gập ghềnh quanh co, lắm thác nhiều ghềnh, nhưng cũng đầy hoa thơm quả ngọt.

Đó là những lời dạy dỗ ân cần và tâm huyết của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với toàn dân, toàn quân ta trên bước đường đi lên của cách mạng. Chúng ta có nhiệm vụ chân thành noi theo và ra sức thực hiện vì mục tiêu tối cao: dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

GIÁ TRỊ VÀ Ý NGHĨA CỦA TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN"

GS.TS. HOÀNG CHÍ BẢO*

1. Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân - một di huấn tư tưởng và đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh

Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân là tác phẩm cuối cùng

---

* Hội đồng Lý luận Trung ương.

của Chủ tịch Hồ Chí Minh về chủ đề đạo đức cách mạng.

Tác phẩm này được viết và công bố trong dịp kỷ niệm lần thứ 39 ngày thành lập Đảng (03/02/1930 – 03/02/1969). Bài viết của Bác khi đăng trên báo Đảng chưa đầy 700 chữ, là một trong những tác phẩm vào loại ngắn nhất, xét về mặt dung lượng ngôn từ, nhưng lại chứa đựng những tư tưởng lớn, đề cập tới vấn đề quan trọng nhất đối với người cách mạng và Đảng cách mạng, nhất là khi Đảng đã trở thành Đảng cầm quyền. Đó là vấn đề tu dưỡng đạo đức cách mạng và chống chủ nghĩa cá nhân. Thời gian càng lùi xa, thực tiễn và kinh nghiệm lịch sử, chẳng những của cách mạng Việt Nam mà còn của cách mạng thế giới, càng cho thấy tính thời sự và hiện đại của tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng.

Rõ ràng, học thuyết cách mạng không chỉ là tư tưởng, lý luận và phương pháp cách mạng mà còn là đạo đức và văn hóa. Đây là bảo đảm không thể thiếu để Đảng cách mạng và người cách mạng đi đến cùng sự nghiệp phụng sự giai cấp và dân tộc, Tổ quốc, nhân dân và nhân loại, giữ trọn vẹn và toàn vẹn lòng trung thành với lý tưởng và mục tiêu đã lựa chọn. Không có sự trong sạch về đạo đức thì không thể có sức mạnh vượt qua mọi sự tha hóa ở đời, mà cạm bẫy dẫn con người ta tới tha hóa chính là chủ nghĩa cá nhân. Không vượt qua sự tha hóa thì Đảng không còn là Đảng chân chính cách mạng nữa, nhất là khi đã cầm quyền, và phong trào cách mạng khó tránh khỏi thất bại, bởi tự đánh mất sức mạnh *tự bảo vệ* và cơ sở xã hội là quần chúng nhân dân. Không được nhân dân tin cậy và ủng hộ thì không

một lực lượng nào, một đảng nào có sức sống để tồn tại và phát triển. Tác phẩm này của Chủ tịch Hồ Chí Minh vì vậy là một tổng kết lý luận - thực tiễn sâu sắc, có giá trị và ý nghĩa về nhiều phương diện. Có thể nói, đây là di huấn tư tưởng và đạo đức mà Bác Hồ để lại cho Đảng và nhân dân ta, cho mọi thế hệ cách mạng - không chỉ đương thời mà còn mai sau, mãi mãi về sau.

Từ lúc vạch đề cương và tổ chức chỉ đạo viết văn kiện lịch sử này cho đến khi tác phẩm được hoàn thành với sự sửa chữa, hoàn thiện công phu, trực tiếp của Bác, thời gian vẻn vẹn chỉ có một tuần lễ; và lúc ấy, Bác Hồ đã tuổi cao, sức yếu, phong trào cách mạng ở miền Nam và cuộc chiến đấu chống chiến tranh phá hoại của đế quốc Mỹ ở miền Bắc lại đang quyết liệt, khẩn trương, với biết bao

thử thách và hy sinh to lớn. Tác phẩm giúp chúng ta hiểu rõ thêm tầm nhìn chiến lược, tầm tư tưởng, trí tuệ và nhân cách Hồ Chí Minh.

Trong cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" ở thời điểm hiện nay, việc nghiên cứu và vận dụng tác phẩm này trong đời sống hằng ngày của mỗi cán bộ, đảng viên, mỗi tổ chức đảng, mỗi cơ quan nhà nước và các đoàn thể cũng như trong toàn dân trở nên hết sức cần thiết. Điều ấy được tỏ rõ qua những căn cứ sau đây: Càng phát triển kinh tế thị trường, càng tiến tới xã hội giàu có, văn minh, hiện đại càng phải chú trọng tới đạo đức và thực hành đạo đức cách mạng, trước hết là trong Đảng và xây dựng Đảng. Đó là xét về mặt lâu dài, xu hướng và triển vọng phát triển. Mặt khác, khi tình trạng đạo đức xã hội,

kể cả đạo đức trong Đảng bị suy giảm nghiêm trọng như hiện nay thì việc ra sức trau dồi đạo đức cách mạng, kiên quyết quét sạch chủ nghĩa cá nhân càng trở nên cấp thiết, bức xúc hơn bao giờ hết.

Dù 40 năm đã trôi qua, song tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn mãi mãi là sách gối đầu giường của những người cách mạng.

2. Một vài nhận xét khái quát về giá trị và ý nghĩa của tác phẩm - nhìn từ thực tế hiện nay

a) Những giá trị cốt yếu, nổi bật trong tác phẩm

- *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* là sự phát triển nhất quán dòng tư tưởng đạo đức học mácxít của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách

mạng là một bộ phận không thể tách rời hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, hơn nữa, những chỉ dẫn của Người về đạo đức và đạo đức cách mạng làm cho tư tưởng của Người không chỉ là tư tưởng lý luận chính trị, là triết học và triết lý chính trị mà còn là đạo đức và văn hóa. Nhờ đó, chính trị Hồ Chí Minh, theo chủ kiến của Người là chính trị nhân sinh và hành động, một nền chính trị đạo đức, nhân nghĩa và nhân văn. Đạo đức cách mạng Hồ Chí Minh đã nâng chính trị lên tầm đạo đức học chính trị, làm cho hoạt động chính trị của con người và tổ chức được bảo đảm bởi văn hóa chính trị với cái cốt lõi của nó là đạo đức, là *thực hành văn hóa đạo đức trong chính trị.*

Chính trị là khoa học, do đó hoạt động chính trị tự giác đòi hỏi phải giác ngộ

chân lý khoa học, nắm vững lý luận, không ngừng học tập, nghiên cứu nâng cao trình độ tư tưởng lý luận, tức là nắm vững quy luật, giác ngộ chân lý.

Khoa học phải được bảo đảm bởi đạo đức. Khoa học chính trị liên quan trực tiếp tới cuộc sống, số phận con người nên càng phải chú trọng tới cơ sở đạo đức của nó. Bởi thế mà Chủ tịch Hồ Chí Minh phát hiện ra điều cực kỳ sâu sắc này: *Người có đạo đức dễ tiếp thu chân lý hơn.* Vậy là, Thiện là bảo đảm của Chân, là sự định hướng, dẫn dắt và là động lực thúc đẩy con người nhận thức chân lý.

Chính trị như một khoa học thực hành, là chính trị hành động vì giải phóng con người, phục vụ nhân dân và dân tộc nên *càng có đạo đức bao nhiêu thì càng dễ thực hành chính trị nhân nghĩa, thân dân và dân chủ bấy nhiêu.*

Người định nghĩa chính trị một cách mới mẻ, hiện đại khác hẳn nhiều người, kể cả các tác gia kinh điển, bởi Người thấu hiểu chính trị từ cảm quan đạo đức, kể cả chính trị trong chủ nghĩa xã hội.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, *chính trị là đoàn kết và thanh khiết, thanh khiết từ việc nhỏ đến việc lớn.* Chỉ trong một luận điểm này, một nền chính trị trong sạch phải thống nhất khoa học với đạo đức. Chính trị đạo đức là chính trị khoa học nhất, nhờ đó, chính trị là văn hóa chính trị. Nói nhiều tới đạo đức cách mạng trong chính trị bởi hơn ai hết, Người thấu hiểu, đạo đức như cái đập chắn sóng ngăn ngừa mọi thoái hóa, tha hóa chính trị. Chống chủ nghĩa cá nhân, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, tẩy sạch quan liêu, tham nhũng là vì thế. Người nói tư tưởng xã hội chủ nghĩa là đối lập

với tư tưởng chủ nghĩa cá nhân. Muốn xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội phải đánh bại chủ nghĩa cá nhân.

Chính trị không chỉ là khoa học mà còn là nghệ thuật. Nghệ thuật ở đây là phép xử thế, là cách ứng xử, là thuật dùng người, nó phải thấu lý đạt tình, có tình có nghĩa, bao dung, độ lượng, vị tha, nhân ái, làm nảy nở cái tốt, ngăn ngừa, hạn chế, xóa bỏ dần dần rồi làm mất hẳn cái xấu, cái ác.

Nhân tính là vấn đề của con người, là cái mà chính trị lành mạnh, tốt đẹp phải theo đuổi. Không có ai kiên quyết đấu tranh diệt trừ ác quỷ đế quốc thực dân phi nhân mà lại nói được điều thấm thía như Chủ tịch Hồ Chí Minh: Con người ta, dù xấu hay tốt, văn minh hay dã man thì xét ra đều có tình. Đó là tình người. Phải nỗ lực làm cho cái tình người ấy nảy nở.

Đổ máu là điều không tránh khỏi trong chiến tranh, nhưng đã đổ máu thì máu nào cũng là máu đỏ. Có hiểu chiều sâu nhân bản, nhân văn ấy mới thấy hết tầm cao tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh.

Nếu làm một thống kê về văn bản và tần số ngôn ngữ thì trong văn phẩm Hồ Chí Minh, Người nói và viết nhiều nhất về dân, nhân dân, dân chủ và quyền làm chủ của dân. Người cũng nói và viết rất nhiều về đạo đức và đạo đức cách mạng. Năm 1927, *Đường cách mệnh* đặt lên hàng đầu "Tư cách một người cách mệnh"; năm 1947, *Sửa đổi lối làm việc*, nói kỹ lưỡng về đạo đức và thực hành đạo đức; năm 1948, Người viết về *Chủ nghĩa cá nhân* - một thứ giặc ở trong lòng; năm 1949, Người viết tác phẩm *Cần kiệm liêm chính*, đó là bốn đức để làm người; tháng 01/1955, Người viết về đạo đức công dân;

tháng 6/1955 và năm 1958, Người viết về đạo đức cách mạng. Những năm 60 cho đến tận cuối đời, không một lúc nào Người không nói tới rèn luyện, tu dưỡng đạo đức cách mạng, cán bộ, đảng viên phải làm gương mẫu cho dân. Đặc biệt gây xúc động lòng người là bản *Di chúc* được Người viết và sửa liên tục trong suốt 4 năm liền (1965-1969). Sau khi viết bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân,* Người dành tâm sức sửa chữa lần cuối cùng bản *Di chúc* lịch sử, trong đó âm hưởng nổi bật là đạo đức cách mạng mà Người đã thực hành suốt đời. Chỉ riêng đoạn nói về Đảng, bốn lần Người nói tới chữ "Thật", căn dặn toàn Đảng phải đoàn kết, giữ gìn đoàn kết như giữ gìn con ngươi của mắt mình, phải có tình thương yêu đồng chí lẫn nhau. Đó là giá trị đạo đức cách mạng mà

Người là một minh chứng sống động về thực hành đạo đức ấy.

- Như đã nói, giá trị của tác phẩm là ở chỗ đã tổng kết lý luận và thực tiễn về đạo đức cách mạng, trong đó sức sống của nó là sự *gương mẫu thực hành đạo đức của cán bộ, đảng viên,* nó là một giá trị làm nên sự vĩ đại và cao thượng của một đảng cách mạng của giai cấp công nhân và của nhân dân anh hùng của chúng ta[1]. Người chỉ rõ, thắng lợi của cách mạng là nhờ ở sức mạnh đạo đức ấy trong chiến đấu, trong sản xuất, trong xây dựng chủ nghĩa xã hội. Đảng đã đào tạo một thế hệ thanh niên cách mạng hăng hái, dũng cảm, họ là những bông hoa tươi thắm của chủ nghĩa anh hùng cách mạng, là niềm

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.548.

tự hào của Đảng và của nhân dân. Tổng kết này là sự khẳng định giá trị bản chất và truyền thống của Đảng.

- Tác phẩm dành một phần lớn để vạch rõ thực trạng về *một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém, do họ mang nặng chủ nghĩa cá nhân.* Với tính phê phán nghiêm khắc, Người vạch rõ những *biểu hiện* và *những hậu quả* của chủ nghĩa cá nhân: không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình", ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa, tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành, tự cao, tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền, xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh. Người còn vạch rõ, do cá nhân chủ nghĩa mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ

luật, kém tinh thần trách nhiệm..., mắc nhiều sai lầm[1].

Đoạn phê phán chủ nghĩa cá nhân trong bài báo này là một thâu tóm đầy đủ nhất những gì gọi là phản đạo đức, xa lạ với cách mạng và đạo đức cách mạng. Đúng như Người nói, phải quét sạch những rác rưởi bẩn thỉu này để làm trong sạch Đảng.

- Sau khi vạch rõ những thói xấu của chủ nghĩa cá nhân mà một số cán bộ, đảng viên đã mắc phải, Người chỉ ra *cách sửa chữa* hết sức cụ thể, rõ ràng, mà ngày nay ta thường gọi là giải pháp. Với toàn Đảng, phải hết sức coi trọng việc tăng cường giáo dục trong toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546-547.

đạo đức đảng viên. Người lưu ý mỗi tổ chức Đảng và mỗi đảng viên phải *thực hành* phê bình và tự phê bình nghiêm chỉnh. Người đặc biệt chú trọng việc quần chúng thật thà phê bình cán bộ, đảng viên. Đảng phải hoan nghênh và khuyến khích quần chúng làm việc đó. Ở đây nổi lên một tư tưởng lớn mà Người đề ra từ rất sớm: *dựa vào dân mà xây dựng Đảng.* Người cũng nêu rõ yêu cầu: giữ nghiêm chế độ sinh hoạt đảng, tăng cường công tác kiểm tra của Đảng, đòi hỏi công tác này phải thường xuyên, chặt chẽ. Lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân phải đặt lên *trên hết, trước hết,* phải quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng. Muốn vậy phải bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức và tính kỷ luật, tôn trọng quần chúng, gần gũi quần chúng, sát thực tế,

gắng sức học tập rèn luyện về mọi mặt. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, đó là cách thiết thực nhất để kỷ niệm ngày thành lập Đảng và là một việc làm cần thiết giúp tất cả cán bộ, đảng viên tiến bộ, góp sức cho sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước toàn thắng và xây dựng chủ nghĩa xã hội thành công[1]. Tác phẩm này cũng như nhiều tác phẩm khác của Chủ tịch Hồ Chí Minh mang một đặc điểm là *tính hướng dẫn tư tưởng* đi liền với *sự thúc đẩy hành động*. Đặc điểm ấy lại thể hiện sinh động qua một hình thức biểu đạt rất đúng với phong cách của Người: *chữ ít nhất mà nghĩa nhiều nhất, đem cái tối thiểu của ngôn từ để tải cái tối đa tư tưởng.*

Giá trị và bài học ấy qua 40 năm vẫn còn nguyên vẹn tính mới mẻ, tính thời sự,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.15, tr.548.

tính hiện đại cho ngày hôm nay, khi Đảng ta đã có lịch sử 79 năm, khi Đảng ta đang đẩy mạnh xây dựng Đảng, coi đó là khâu then chốt, và trong tình hình hiện nay, xây dựng Đảng không chỉ là xây dựng về chính trị - tư tưởng - tổ chức mà còn là xây dựng Đảng về đạo đức, lối sống. Đảng trong sạch, vững mạnh phải là một đảng đạo đức, văn minh.

b) Ý nghĩa thức tỉnh và cảnh báo trước hiện tình của Đảng

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có lần nhắc nhở chúng ta rằng, một đảng, ngày hôm qua là vĩ đại và anh hùng, thì ngày hôm nay không nhất định và mãi mãi là như vậy nếu không tiếp tục rèn luyện, không vượt qua được những yếu kém, sai lầm và thoái hóa. Leo dốc, lên đỉnh núi thì khó nhọc mà tụt xuống dốc

thì dễ thôi, không ra sức rèn luyện đạo đức cách mạng, khi lòng dạ không còn trong sáng nữa, thì tụt xuống hố sâu, vực thẳm, nghĩa là cơ đồ đổ vỡ, thất bại là điều khó tránh khỏi.

Cách mạng là một sự nghiệp vẻ vang, vĩ đại nhưng khó khăn, gian khổ, đòi hỏi nhiều sự hy sinh. Không có đạo đức cách mạng thì không thể làm nổi và theo đuổi đến cùng sự nghiệp ấy.

Thời cuộc hiện nay, 40 năm sau khi Bác viết tác phẩm này cùng với *Di chúc* để lại cho toàn Đảng, toàn dân rồi vĩnh biệt chúng ta, trở về với thế giới người hiền, đã có biết bao đổi thay. Nhiều tình huống mới lạ, nhiều thử thách mới, nghiệt ngã không kém gì trong chiến tranh vào sinh ra tử trước đây đã và đang đặt ra với chúng ta.

Chủ nghĩa cá nhân trong thời buổi kinh tế thị trường không chỉ xuất hiện, thậm chí gay gắt trong xã hội mà còn nảy sinh, lây lan, thẩm thấu vào trong Đảng, từ con người đảng viên đến tổ chức đảng ở các cấp. Mầm bệnh lúc nào cũng có và bao giờ cũng là nguy hại đối với sự sống, sức khỏe của cơ thể con người, ở đây lại là cơ thể sống của Đảng và sự an nguy của chế độ mà trọng trách lại thuộc về Đảng. Mọi thói xấu của chủ nghĩa cá nhân mà Bác đã nêu, ngày nay vẫn đang còn tồn tại, thậm chí còn tinh vi, phức tạp hơn. Cơ hội chính trị và thoái hóa đạo đức đi sóng đôi nhau, vừa là nguy cơ phải phòng tránh, vượt qua, lại vừa là một hiện trạng đã bộc lộ với tất cả sự nguy hiểm của nó. Chúng ta đang phải đối mặt với những biểu hiện giả cách mạng, giả chính trị, giả khoa học và giả đạo đức mà cho dù là

số ít nhưng không thể xem thường, càng không thể lảng tránh.

Chỉ có làm theo đúng di huấn tư tưởng và đạo đức Hồ Chí Minh, bằng hành động thực tế, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng mới giúp chúng ta tự vượt lên, tự chiến thắng bằng sức mạnh mang tính quy luật của muôn đời "Cách mạng phải có sức mạnh tự bảo vệ". Một trong những sức mạnh tự bảo vệ ấy là đạo đức cách mạng, chiến thắng chủ nghĩa cá nhân.

MỘT ĐẢNG VÀ MỖI NGƯỜI, HÔM QUA LÀ VĨ ĐẠI, KHÔNG NHẤT ĐỊNH HÔM NAY VÀ NGÀY MAI VẪN ĐƯỢC MỌI NGƯỜI NGỢI CA, NẾU KHÔNG CÒN TRONG SÁNG NỮA

PGS.NGND. LÊ MẬU HÃN*

Đảng Cộng sản Việt Nam, đội tiên phong của giai cấp công nhân, của nhân dân lao động, của dân tộc là sản phẩm

---

* Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội.

của sự kết hợp giữa học thuyết cách mạng giải phóng và phát triển vì độc lập, tự do của Hồ Chí Minh cùng với chủ nghĩa Mác - Lênin, phong trào công nhân và phong trào yêu nước Việt Nam trong những năm 20 của thế kỷ XX.

Từ giữa thế kỷ XIX, Việt Nam đã bị thực dân Pháp xâm lược, thống trị, biến thành một thuộc địa của chúng. Xuất phát từ thực tiễn đất nước, xã hội Việt Nam và đặc điểm của thời đại nên cuộc đấu tranh để giải phóng và phát triển vì độc lập và tự do phải diễn ra lâu dài, gian khổ. Vì vậy, muốn giành được thắng lợi hoàn toàn và triệt để, trước hết "phải có đảng cách mệnh... Đảng có vững cách mệnh mới thành công, cũng như người cầm lái có vững thuyền mới chạy"[1]. Cho

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.2, tr.289.

nên trong tiến trình chuẩn bị, sáng lập và rèn luyện Đảng, Hồ Chí Minh luôn luôn coi trọng kết hợp cả mặt lý luận, tư tưởng, chính trị và tổ chức đảng, đặc biệt là việc giáo dục rèn luyện phẩm chất, đạo đức cách mạng cho đảng viên. Vấn đề đạo đức cách mạng của đội ngũ đảng viên liên quan đến bại thành của cách mạng và vai trò lãnh đạo của Đảng. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng viết: Cũng như sông phải có nguồn thì mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi đến mấy cũng không thể lãnh đạo được nhân dân. Bài giảng đầu tiên của Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh tại các khóa huấn luyện thanh niên yêu nước và tiên tiến Việt Nam ở Quảng Châu là bài về *Tư cách một người cách mệnh.* Đảng phải có

lý luận soi đường, đảng viên phải có lý tưởng cách mạng, dám hy sinh vì cách mạng, có tư cách đạo đức, vị công vong tư, không hiếu danh kiêu ngạo, có tổ chức kỷ luật, có lòng khoan dung vị tha. Năm 1926, Hồ Chí Minh đã nói về người cách mạng kiểu mẫu - người chiến sĩ cộng sản, là người đêm ngày phải nghĩ đến sự nghiệp cách mạng và cứu độ nhân loại; hy sinh tiền bạc, dám xả thân, hy sinh cả tính mạng của mình vì lợi ích dân tộc, tuân thủ phương châm "Tổ quốc trên hết"; sự nghiệp cách mạng là lâu dài, khó khăn, nguy hiểm, nếu người cách mạng thiếu kiên trì và nhẫn nại, không giữ vững ý chí, thì sẽ thối chí, đào ngũ giữa chiến tuyến đấu tranh...

Dưới ánh sáng của học thuyết cách mạng Hồ Chí Minh soi đường, với đội ngũ đảng viên cộng sản kiên trung phấn đấu

vì độc lập, tự do, luôn luôn đặt lợi ích của dân tộc lên trên hết và trước hết, xả thân vì nghĩa lớn, trong đó biết bao đồng chí đã đem xương máu của mình vun tưới cho cây cách mạng nở hoa, đưa cách mạng tiến lên giành thắng lợi, mở đầu bằng thành công của cuộc Cách mạng Tháng Tám năm 1945, lập nên nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, mở ra một kỷ nguyên mới của dân tộc, kỷ nguyên độc lập, tự do, đưa Đảng ta từ một Đảng hoạt động bất hợp pháp thành một Đảng cầm quyền trong cả nước.

Đảng cầm quyền là Đảng tiếp tục lãnh đạo sự nghiệp cách mạng trong điều kiện Đảng đã lãnh đạo quần chúng giành được quyền lực và do Đảng trực tiếp lãnh đạo bộ máy nhà nước đó tiếp tục đấu tranh để hoàn thành sự nghiệp vì độc lập, tự do của dân tộc.

Nhiệm vụ lịch sử mới của Đảng là đấu tranh để bảo vệ và xây dựng chế độ mới. Để lãnh đạo xây dựng và củng cố chính quyền của dân, do dân và vì dân, Đảng phải sử dụng chính quyền nhà nước với tính cách là một công cụ quyền lực để quản lý xã hội, tổ chức huy động lực lượng của toàn xã hội nhằm thực hiện toàn diện những nhiệm vụ chính trị, kinh tế, văn hóa, giáo dục, an ninh và quốc phòng qua những chặng đường cách mạng đã đặt ra.

Trách nhiệm lịch sử của Đảng cầm quyền rất to lớn, khó khăn và phức tạp. Cùng với nhiệm vụ kháng chiến phải ra sức xây dựng chế độ mới một cách toàn diện, làm sao cho dân chúng được tự do, độc lập hoàn toàn và để cho tất cả mọi phần tử quốc dân được hưởng tự do, độc lập ấy như muôn vật được ánh sáng mặt trời.

Để bảo vệ được chính quyền, kháng chiến và kiến quốc thành công, Đảng phải tiếp tục phát triển về lý luận, đường lối chính trị, quân sự, kinh tế, văn hóa, giáo dục và phải phát triển mạnh mẽ lực lượng đội ngũ cán bộ, đảng viên hoạt động trên các mặt trận của kháng chiến và kiến quốc với địa vị của người cầm quyền. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, ngoài việc phải nâng cao trình độ lý luận và năng lực công tác cần phải đặc biệt coi trọng *nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân,* vì chủ nghĩa cá nhân sẽ làm suy thoái ngày càng trầm trọng phẩm chất đạo đức của đội ngũ cán bộ, đảng viên nắm giữ quyền lực nhà nước. Những người mang nặng chủ nghĩa cá nhân luôn luôn nghĩ đến lợi ích riêng của mình, ngại gian khổ khó khăn, tham ô, lãng phí, xa hoa; tham danh, trục lợi,

thích địa vị; tự cao tự đại; độc đoán, chuyên quyền, coi thường pháp luật...

Cho nên trong khi ta kiên trì và đẩy mạnh kháng chiến để chiến thắng quân xâm lược thì đồng thời phải loại trừ những thói hư, tật xấu, loại trừ chủ nghĩa cá nhân trong mỗi con người, trước hết là đội ngũ cán bộ, đảng viên cầm quyền, làm cho tất cả cán bộ, đảng viên của Đảng xứng đáng là những chiến sĩ cách mạng, những người giàu sang không thể quyến rũ, nghèo khó không thể chuyển lay, uy lực không thể khuất phục[1], phải đặt lợi ích của cách mạng, của nhân dân, của Đảng lên trên hết, trước hết. Phải luôn luôn ngẫm suy và có biện pháp đấu tranh kiên quyết quét sạch

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.7, tr.50.

chủ nghĩa cá nhân, thực hiện lời *Di chúc* của Chủ tịch Hồ Chí Minh: "Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng,* thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đày tớ thật trung thành của nhân dân"[1].

Giữ gìn và phát huy đạo đức cách mạng, loại trừ chủ nghĩa cá nhân là một yêu cầu thường xuyên trong việc rèn luyện đảng viên và cán bộ cầm quyền.

Vì như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng cảnh báo rằng: "Một dân tộc, một đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.622.

nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân... Mỗi con người đều có thiện và ác ở trong lòng. Ta phải biết làm cho phần tốt ở trong mỗi con người nảy nở như hoa mùa Xuân và phần xấu bị mất dần đi, đó là thái độ của người cách mạng..."[1].

Những lời cảnh báo của Chủ tịch Hồ Chí Minh có giá trị thực tiễn nóng hổi, nhắc nhở chúng ta, trước hết là các cấp tổ chức của Đảng và Nhà nước phải tiếp tục triệt để đấu tranh để khắc phục, loại trừ ra khỏi hàng ngũ cán bộ Đảng và Nhà nước của chúng ta sự tha hóa, biến chất về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.672.

sách nhiễu nhằm đẩy lùi *nguy cơ lớn đang đe dọa sự sống còn của Đảng, của chế độ.* Nếu không ngăn chặn, đẩy lùi để cho nguy cơ đó tiếp tục gia tăng, khó mà tránh khỏi dẫn đến sự sụp đổ của Đảng, của chế độ, do biết bao công sức, mồ hôi và máu của chiến sĩ, đồng bào cả nước phấn đấu theo ngọn cờ độc lập và tự do của Chủ tịch Hồ Chí Minh tạo dựng nên.

Trong tình hình mới, trước hết và cấp bách cần chỉnh đốn Đảng, tiếp tục thực hiện cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", gắn học tập với hành động, nói đi đôi với làm. Song cần kết hợp giáo dục đấu tranh với thực hiện đấu tranh phê bình, kỷ luật, loại trừ các phần tử thoái hóa ra khỏi tổ chức của Đảng và Nhà nước; đặc biệt phải dùng pháp luật để trị, kiên quyết trị

cho kỳ hết như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tuyên bố và thực thi ngay từ những ngày đầu của chính quyền cách mạng[1].

Một chế độ được ổn định và phát triển không chỉ dựa vào giáo dục mà phải thực hiện quyền tự do dân chủ, thưởng phạt nghiêm minh, thực hiện nghiêm túc tính pháp trị của chế độ dân chủ theo tư tưởng pháp quyền của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

---

1. Tại kỳ họp thứ hai của Quốc hội khóa I họp cuối tháng 10, đầu tháng 11/1946, khi trả lời trước Quốc hội về tính liêm khiết của Chính phủ, Người nói: Chính phủ hiện thời đã liêm khiết lắm. Nhưng trong Chính phủ từ Hồ Chí Minh đến những người làm việc ở các ủy ban làng hiện đông lắm và phức tạp lắm. Dù sao Chính phủ đã hết sức làm gương và nếu làm gương không xong, thì sẽ dùng pháp luật mà trị những kẻ ăn hối lộ - đã trị, đương trị và sẽ trị cho kỳ hết.

"HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TẤM GƯƠNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH" - LÒNG TIN CỦA DÂN VÀ VAI TRÒ NÊU GƯƠNG CỦA NGƯỜI LÃNH ĐẠO

GS. SONG THÀNH*

Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân là tác phẩm cuối cùng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng. Tuy chỉ ngắn gọn trong 2

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

trang in, tác phẩm là sự tổng kết tư tưởng Hồ Chí Minh về công tác xây dựng Đảng và bồi dưỡng đạo đức cách mạng, đặc biệt trong điều kiện Đảng cầm quyền. Tác phẩm cũng phản ánh tâm trạng trăn trở không yên của Người trước khi nhắm mắt, đi xa, về thực trạng suy thoái đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên với những biến tướng đa dạng của chủ nghĩa cá nhân cực đoan.

Cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" đang diễn ra hiện nay là để chấp hành di huấn của Người, là sự thể hiện quyết tâm mới, nỗ lực mới của Đảng ta trên con đường đấu tranh khắc phục suy thoái đạo đức, đẩy lùi và tẩy trừ chủ nghĩa cá nhân.

Cuộc vận động đang bước vào sơ kết 2 năm thực hiện (2007 - 2008). Bài viết này xin được tham gia đôi ý vào việc sơ kết đó.

I- ĐÁNH GIÁ ĐÚNG MỨC THÀNH CÔNG CỦA CUỘC VẬN ĐỘNG

Ngày 07/02/2009, tại Hà Nội, Ban Chỉ đạo Trung ương cuộc vận động đã họp dưới sự chủ trì của Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh, bàn về công tác chuẩn bị sơ kết 2 năm cuộc vận động. Các thành viên Ban Chỉ đạo nhất trí đánh giá: Hai năm triển khai cuộc vận động đã *tạo chuyển biến rõ nét về nhận thức* trong cán bộ, đảng viên, công chức và nhân dân *về tầm quan trọng* của việc "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh". Thông qua cuộc vận động, *ý thức* tự giác rèn luyện về đạo đức, lối sống của đa số cán bộ, đảng viên được nâng lên.

Kết luận Hội nghị, Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh chỉ rõ: "Cần chú trọng chất

lượng và tính thực chất của các tấm gương điển hình... Báo cáo sơ kết công tác 2 năm cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" cần đánh giá đúng mức thành công và hạn chế, nhất là vấn đề học đi đôi với làm của các cá nhân, tập thể trong việc học tập và làm theo tấm gương của Bác"[1].

Theo tôi, ý kiến của đồng chí Tổng Bí thư đã thể hiện tư tưởng chỉ đạo rất đúng đắn, nghiêm túc của Đảng ta để đưa cuộc vận động chuyển sang giai đoạn tiếp theo đạt được kết quả cao hơn nữa cả về nhận thức và hành động, nhằm tạo ra những chuyển biến thật sự trong đời sống đạo đức - tinh thần của xã hội, nâng cao ý

---

1. Bản tin của *Vietnamnet.vn,* phát lúc 20h28', ngày 07/02/2009 (GMT+7).

thức trách nhiệm, hết lòng hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, góp phần đưa đất nước vượt qua suy thoái, vững bước tiến lên những thành tựu mới.

Tên gọi của cuộc vận động đã thể hiện rõ quan điểm của Đảng ta: *học tập* để *làm theo, nhận thức* để *hành động*. Nếu chỉ chuyển biến nhận thức về tầm quan trọng của cuộc vận động mà chưa tạo ra được một phong trào hành động trong thực tế, đưa tới những hiệu quả thực tế, những chuyển biến thực tế trong đời sống đạo đức xã hội, thì có nghĩa là chúng ta mới thành công một nửa. Nhiều vụ việc tiêu cực được báo chí phanh phui trong năm qua (sau vụ PMU 18 đến vụ PCI; sự kiện có nhiều phi công của Vietnam Airlines buôn lậu, chuyển vàng, ngoại tệ, hàng ăn cắp; vụ nhà ngoại giao buôn lậu

sừng tê giác; hình ảnh giẫm đạp, cướp phá trong lễ hội hoa Hà Nội; vụ tịch thu thư pháp "phố ông đồ"; v.v.) làm cho người đọc lo lắng về sự xuống cấp của văn hóa - đạo đức xã hội, có thể làm hoen ố hình ảnh con người Việt Nam trong mắt du khách nước ngoài.

Giáo dục đạo đức không chỉ nhằm giải quyết vấn đề *nhận thức*. Nói đạo đức là một hình thái ý thức xã hội, là đúng nhưng chưa đủ. Đạo đức vừa là một *hình thái ý thức,* vừa là một *hình thái hoạt động*, nó là sự thống nhất có mâu thuẫn giữa hai mặt đó - giữa *ý thức đạo đức* và *thực tiễn đạo đức*, giữa *nhận thức* và *hành động*. Nếu mỗi người chỉ tiếp nhận những quan niệm, khái niệm, chuẩn mực đạo đức mà không thực hành nó trong cuộc sống, không thể hiện ra thành những hành vi tốt thì vẫn chưa có đạo

đức trong thực tế. Vì vậy, học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh không thể chỉ dừng lại ở biết nhiều, nói hay về tấm gương đạo đức của Người; cái đích cần đi tới là *làm theo*.

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nhắc nhở: "Giáo dục thanh niên không phải là nói cho họ nghe những bài diễn văn êm dịu hay là những phép tắc đạo đức". Người đòi hỏi nói phải đi liền với *tổ chức hành động*, phải đưa thanh niên vào rèn luyện bền bỉ hằng ngày trong thực tiễn sản xuất và chiến đấu, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Chỉ có qua rèn luyện bền bỉ hằng ngày, những phẩm chất đạo đức cách mạng mới được hình thành và củng cố, như lời Người nói: "ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong"[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.11, tr.612.

II- ĐỂ CUỘC VẬN ĐỘNG THÀNH CÔNG, RẤT CẦN VAI TRÒ NÊU GƯƠNG CỦA NHỮNG NGƯỜI LÃNH ĐẠO, NGƯỜI ĐỨNG ĐẦU

Ngay sau ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh qua đời, Bộ Chính trị Trung ương Đảng Lao động Việt Nam đã quyết định mở đợt sinh hoạt chính trị "Học tập và làm theo Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh". Bốn mươi năm qua, Đảng ta đã phát động nhiều cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng, mà tiêu biểu là cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng theo Nghị quyết Hội nghị Trung ương 6 (lần 2) trong 2 năm (1999-2001). Năm 2003, Ban Bí thư Trung ương Đảng ra Chỉ thị số 23-CT/TW *Về đẩy mạnh nghiên cứu, tuyên truyền, giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn mới*, gắn việc học tập với giải quyết

những vấn đề thực tiễn đang đặt ra ở địa phương và cơ sở. Năm 2007, Đảng đề ra cuộc vận động hiện nay, dự kiến thực hiện trong 5 năm, cho tới Đại hội XI.

Không thể phủ nhận ý chí và quyết tâm của Đảng ta trong nỗ lực nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng, đẩy mạnh đấu tranh chống tiêu cực, làm cho Đảng ta xứng đáng là Đảng lãnh đạo của giai cấp và dân tộc. Như đồng chí Tổng Bí thư đã nói: chúng ta đã chọn vấn đề *đúng* và *trúng*.

Các cuộc vận động đều đạt được những kết quả nhất định. Song như Đảng đã thừa nhận, lần nào cũng chưa đạt yêu cầu. Vấn đề đặt ra là phải tìm hiểu xem nguyên nhân tại sao, vấn đề nằm ở đâu, con đường khắc phục là như thế nào?

Cũng đã có một số người, trong các đợt học tập tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh,

nêu thắc mắc với người viết bài này: *Tư tưởng Hồ Chí Minh sâu sắc thế, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh cao đẹp thế, tại sao khó thực hiện?*

- Liệu có phải tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh quá cao siêu, chỉ thích hợp với các vĩ nhân, không hợp với thực tế đời thường, nhất là trong điều kiện kinh tế thị trường?

- Hay là tại xã hội Việt Nam chưa phát triển đến trình độ cần đến tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh?

- Hay là vì những người kế thừa Hồ Chí Minh, lớp chúng ta hiện nay, vẫn chưa vươn tới tầm văn hóa - đạo đức của Người, vẫn bị lú lẫn bởi ba cái "tham, sân, si", nên chưa cảm thấy bức xúc, căm ghét, xấu hổ trước những cái xấu xa, thấp hèn, nên chưa phấn đấu theo kịp?

- Phải chăng cũng còn do *cách làm* của ta?

Người viết xin thử tự giải đáp những câu hỏi này.

1- Hồ Chí Minh là một vĩ nhân, một con người vô cùng cao đẹp và trong sáng, nhưng tư tưởng đạo đức và tấm gương đạo đức của Người không phải là sản phẩm của một thánh nhân siêu phàm, thoát tục. Đạo đức của Người là sản phẩm của dân tộc Việt Nam, của truyền thống văn hóa - tinh thần Việt Nam, một dân tộc luôn luôn coi trọng đạo đức, nhân cách, luôn chăm lo giáo dục, rèn luyện nhân cách. Truyền thống đạo đức Việt Nam không quen đánh giá con người theo chức vụ, địa vị, tài sản,... (thậm chí cả tài năng, vì vẫn coi "Chữ *tâm* kia mới bằng ba chữ *tài*"); trái lại thường coi khinh những kẻ mang phẩm trật, công hầu cao mà nhân cách, đạo đức thấp. Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng đã có lần nói: làm chủ

tịch, bộ trưởng, thứ trưởng này nọ mà không hoàn thành nhiệm vụ, không có đạo đức thì không bằng một người quét nhà chăm chỉ!

Với một dân tộc như vậy, mọi phong trào yêu nước và cách mạng, muốn lôi cuốn được nhân dân hưởng ứng, tham gia, những người lãnh đạo trước hết phải có đạo đức tuyệt vời trong sáng.

Sức mạnh của dân tộc Việt Nam trước hết vẫn là sức mạnh tinh thần, sức mạnh của chủ nghĩa yêu nước, của đạo đức cách mạng, chứ chưa phải là sức mạnh vật chất, sức mạnh kinh tế - kỹ thuật. Trương Hán Siêu xưa từng tự hào viết về truyền thống này:

"Giặc tan, muôn thuở thanh bình,
Phải đâu đất hiểm, bởi mình đức cao".

(Bạch Đằng giang phú)

Nhờ sức mạnh đó, dân tộc ta đã làm nên những điều kỳ diệu mà thế giới không hiểu nổi, nếu cắt nghĩa theo lôgíc thông thường.

Tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh vô cùng cao đẹp và phong phú, nhưng rút gọn lại, không ra ngoài tám chữ: *Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí công, Vô tư*; những điều mà ông cha ta, nhân dân ta vẫn thường nói và thường làm, có điều ít ai nói được thấm thía, làm được trọn vẹn như Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đó là tấm gương của một vĩ nhân đồng thời cũng là tấm gương của một người bình thường, ai cũng có thể học theo, làm theo để trở nên một con người tốt hơn.

2- Trên thực tế, tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh không phải khó thực hiện mà đã được thực hiện một cách rộng rãi, đã thấm sâu vào nhiều thế hệ chiến sĩ

cách mạng, tạo nên một sức mạnh tinh thần to lớn, giúp họ vượt lên trên tù lao, máy chém, mưa bom, bão đạn,... của kẻ thù, để cùng với Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhân dân Việt Nam tạo nên những kỳ tích trong thế kỷ XX: Cách mạng Tháng Tám năm 1945, hai cuộc kháng chiến thần thánh vĩ đại. Đó cũng là thắng lợi của trí tuệ và đạo đức Việt Nam.

Không thể nào cắt nghĩa được đầy đủ sức mạnh làm nên những chiến công lẫy lừng đó nếu không nói đến vai trò và ảnh hưởng của tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh!

Hãy nhìn lại những năm đầu sau Cách mạng Tháng Tám và thời kỳ kháng chiến chống Pháp, do đâu mà cách mạng và kháng chiến đã quy tụ được đông đảo các nhân sĩ, trí thức tham gia Chính phủ Hồ Chí Minh như vậy? - Do lòng yêu nước

sẵn có của họ, do sức hấp dẫn của cách mạng, nhưng phải nói cái chính là do đức độ, uy tín và sức cuốn hút kỳ lạ của Chủ tịch Hồ Chí Minh toát lên từ nhân cách, đạo đức của Người.

Từ các nhà nho có danh vọng như Huỳnh Thúc Kháng, Bùi Bằng Đoàn,... đến các trí thức Tây học nổi tiếng như các luật sư Vũ Đình Hòe, Vũ Trọng Khánh, Phan Anh, các nhà trí thức như Nguyễn Văn Tố, Nguyễn Văn Huyên, người Công giáo như Nguyễn Mạnh Hà,... đã nhận lời Chủ tịch Hồ Chí Minh tham gia Chính phủ. Họ đâu phải vì công danh, bổng lộc mà trước hết vì lòng yêu mến, tin tưởng và kính trọng Cụ Hồ - một nhà ái quốc suốt đời phấn đấu, hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc và hạnh phúc của nhân dân.

Làm bộ trưởng lúc đó, ngoài trọng trách và lòng hy sinh, bổng lộc nào có gì?

Nói chung là *cơm nhà, việc nước.* Họ làm việc tận tụy, hết lòng vì nhiệm vụ, dấn thân vì dân tộc, qua đó đã nêu một tấm gương sống cao đẹp, liêm khiết. Nhân cách của họ là chất dinh dưỡng cho chính quyền mới, là chất kháng sinh mạnh mẽ để chống lại mọi thói hư tật xấu của xã hội cũ để lại. Nhờ đó, chính quyền cách mạng non trẻ đã sớm chinh phục được lòng dân, được dân tin, dân phục, dân yêu, sẵn sàng chấp hành mọi mệnh lệnh của Chính phủ.

Có thể nói, trong tình hình phức tạp lúc bấy giờ, nếu không phải là Chủ tịch Hồ Chí Minh thì khó ai có thể quy tụ được những người trí thức lớn từ nhiều nguồn đào tạo khác nhau, nhiều xu hướng chính trị và tôn giáo khác nhau, gắn kết lại bên nhau, hết lòng tin tưởng vào Cụ Hồ, sẵn sàng chia sẻ gánh nặng quốc gia với Người

trong những giờ phút nghiêm trọng của lịch sử thời kỳ 1945-1946.

Cái gì đã làm nên sức hút và niềm tin ấy của Chủ tịch Hồ Chí Minh? Có thể vì uy tín vang dội của nhà cách mệnh Nguyễn Ái Quốc với cuộc đời cách mạng oanh liệt, đầy sóng gió, song cái chính vẫn là từ tài năng kiệt xuất, đức độ khoan dung, cuộc đời trong sạch, liêm khiết, suốt đời tận tụy vì nước, vì dân của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đó chính là cơ sở làm nên lòng tin của dân, làm nên sức hút và sức quy tụ đối với trí thức.

3- Từ sau giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước, đặc biệt là từ sau chuyển đổi cơ chế, từ tập trung bao cấp sang cơ chế thị trường, đời sống đạo đức của xã hội ta có sự xuống cấp nghiêm trọng, do những nguyên nhân khách quan và chủ

quan nhiều mặt, đã được các văn kiện của Đảng ta phân tích đầy đủ.

Tuy nhiên, vẫn có hai điều xin được nói thêm:

a) Tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh sở dĩ chưa phát huy hết tác dụng, có phần trách nhiệm của chúng ta - những người thừa kế sự nghiệp của Người - chưa tu dưỡng, phấn đấu đạt đến tầm văn hóa - đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chưa đủ tâm huyết thực hiện đến cùng lý tưởng đạo đức của Người.

Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu *chính trị và đạo đức phải luôn luôn thống nhất với nhau*. Đạo đức Hồ Chí Minh là "Hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Vì Đảng, vì dân mà đấu tranh quên mình, gương mẫu trong mọi việc"[1]. Nếu người cán bộ

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.11, tr.603.

không có đạo đức thì không thể hoàn thành được nhiệm vụ chính trị của mình. Bước vào con đường cách mạng là phải chấp nhận những hy sinh, thiệt thòi, nhất là về vật chất, tiền tài, danh vị, chứ không phải để "thăng quan, phát tài".

Theo phương châm: s*ự lương thiện là chính trị tốt nhất*, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn chủ trương phải thực hiện *một nền chính trị liêm khiết*. Điều này, sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh, các đồng chí và học trò của Người, các bộ trưởng trong Chính phủ Hồ Chí Minh lúc bấy giờ, đã *nghiêm cẩn giữ gìn, nêu gương*, để đạt tới sự thống nhất giữa chính trị và đạo đức.

Nhưng sau này, sự thống nhất đó đã bị phá vỡ, do có một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên có chức, có quyền đã trở nên thoái hóa, sa vào quan liêu, tham

những, cửa quyền, tranh giành quyền lực,... dẫn đến sự mâu thuẫn giữa *lý tưởng đạo đức* (giữa mục tiêu chính trị cao cả của Đảng và chế độ) với *hành vi đạo đức* (tức hoạt động chính trị thực tiễn) của một bộ phận những người cầm quyền, từ đó làm giảm, làm mất đi niềm tin của quần chúng vào sự lãnh đạo của Đảng và uy tín của chế độ.

Nay để tranh thủ lại niềm tin của nhân dân không thể chỉ bằng *lời nói*, bằng *tuyên truyền*, bằng các cuộc ra quân hoành tráng, "phô trương, hình thức, nặng về biểu diễn, sâu khấu hóa", như lời đồng chí Tổng Bí thư đã nhận định[1].

---

1. Phát biểu tại Hội nghị sơ kết 2 năm cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", diễn ra ngày 14/02/2009. Bản tin *Vietnamnet*, phát lúc 19h59', ngày 14/02/2009.

Niềm tin - cả niềm tin đạo đức lẫn niềm tin chính trị - chỉ được củng cố và nâng cao thông qua thực tiễn đạo đức, qua những hành vi mẫu mực, *qua sự nêu gương* của những người đại diện của chế độ mới, của nền đạo đức mới.

Nhớ lại thời kỳ 1945 - 1946, nhân dân ta đâu đã biết chủ nghĩa cộng sản, đạo đức Mác - Lênin là gì và chúng ta cũng chưa có đội quân hùng hậu để tuyên truyền về điều đó. Bản thân Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng chưa có thì giờ để nói nhiều về đạo đức, bởi còn bao điều cấp bách khác quan hệ đến tồn vong của chế độ, đến sinh mệnh của nhân dân phải giải quyết gấp. Nhưng khi đã nói điều gì, yêu cầu nhân dân làm điều gì, Người đều *nêu gương thực hiện trước.*

Kêu gọi đồng bào "sẻ cơm, nhường áo", Người gương mẫu thực hiện: cứ 10 ngày

nhịn ăn 1 bữa, mỗi tháng nhịn ăn 3 bữa, đem 3 lon gạo đó để cứu dân nghèo. Nếu bữa nhịn này lại trùng đúng với dịp phải đi dự chiêu đãi ngoại giao, Người vẫn kiên quyết được bù vào bữa sau.

Kêu gọi toàn dân tập thể dục để "dân cường, nước thịnh", bản thân Người sáng nào cũng tập. Nhắc nhở phải giữ gìn nếp sống giản dị, tiết kiệm của người cách mạng, hằng ngày Người ăn cơm cùng các nhân viên Chính phủ, không hề có một sự biệt đãi nào. Đi thăm các địa phương, Người từ chối mọi bữa cơm chiêu đãi, mâm cao cỗ đầy, chỉ dùng cơm nắm mang theo để tránh lãng phí và phiền hà cho nhân dân.

Từ việc lớn đến việc nhỏ, tấm gương Hồ Chí Minh cứ hằng ngày thấm dần vào các thành viên Chính phủ, rồi từ họ lan tỏa ra nhân dân, được báo chí nhân rộng ra

toàn quốc. Dân nghe và tin tưởng, tự nguyện vâng theo, triệt để chấp hành mọi mệnh lệnh của Chính phủ Cụ Hồ.

Chúng ta hiểu vì sao Chủ tịch Hồ Chí Minh thường nhắc: Đối với đông đảo quần chúng nhân dân, "một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền"[1].

b) Chúng ta thường nói, chính quyền của ta là chính quyền của dân, dựa trên sức mạnh của nhân dân, nhưng cần nói thêm: cơ sở làm nên sức mạnh ấy là *lòng tin*, như người xưa đã nói "dân bất tín, vô lập"! Dân không tin nữa thì sẽ không đứng được. Hiện nay, để củng cố và nâng cao lòng tin của nhân dân - từ niềm tin đạo đức đến niềm tin chính trị - *sự gương mẫu của cán bộ, đảng viên, nhất là của*

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.1, tr.284.

những người lãnh đạo, người cầm quyền, giữ một vai trò quyết định. Từ rất lâu, Bác Hồ đã yêu cầu "cán bộ cao cấp phải xung phong, gương mẫu", "Nếu chính mình tham ô, bảo người ta phải liêm khiết có được không? Mình trước hết phải siêng năng, trong sạch thì mới bảo người ta trong sạch, siêng năng được".

Trong đợt vận động vừa qua, nhiều tấm gương lớn "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" đã được giới thiệu, nhưng chưa có tấm gương nào được tập trung chỉ đạo để *làm theo* cho có kết quả, tạo thành nền nếp.

Một trong những phương thức lãnh đạo của Đảng là *lãnh đạo bằng nêu gương*. Một trong những điều cần kíp cần làm theo hiện nay là *tấm gương tự phê bình và phê bình* của Bác Hồ. Sinh thời, mỗi khi Đảng ta hoặc cán bộ, đảng viên mắc

khuyết điểm sai lầm lớn, Người đã dũng cảm nêu gương tự phê bình, công khai đứng ra nhận lỗi trước nhân dân, trước Quốc hội.

Đầu năm 1946, khi chính quyền cách mạng mới được 5 tháng tuổi, thời gian còn quá ngắn, có việc làm được, nhiều việc chưa kịp làm, có việc do cấp dưới làm sai, bị nhân dân ta thán, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có bài *Tự phê bình* trên báo *Cứu quốc* với lời lẽ chân thành và khiêm tốn: "Chỉ vì tôi tài hèn đức mọn, cho nên chưa làm đầy đủ những sự mong muốn của đồng bào..."[1].

Năm 1950, tại một huyện miền núi của Liên khu IV cũ, một số cán bộ đã làm sai đường lối, chính sách của Đảng và Chính phủ, gây oan ức cho đồng bào, tạo điều

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.4, tr.191.

kiện cho kẻ thù lợi dụng, xuyên tạc, Người đã lập tức viết thư gửi đồng bào Liên khu IV: "tôi phải thật thà xin lỗi những đồng bào vì những cán bộ sai lầm mà bị oan ức. Tôi thật thà tự phê bình khuyết điểm của tôi - là giáo dục và lựa chọn cán bộ chưa được chu đáo"[1].

Người đã nêu một tấm gương sáng về *văn hóa nhận lỗi*, về *tinh thần tự phê bình và phê bình* cho thủ trưởng các ngành, các địa phương về trách nhiệm không thể thoái thác của họ đối với những sai phạm của cán bộ dưới quyền mình, đã gây thiệt hại trầm trọng cho nhân dân, cho đất nước.

Tiêu biểu nhất cho tinh thần dũng cảm, nghiêm khắc trong tự phê bình và phê bình là thái độ của Chủ tịch Hồ Chí Minh và

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.6, tr.396.

Đảng đối với những sai lầm trong cải cách ruộng đất và chỉnh đốn tổ chức.

Tại Hội nghị Trung ương 10 (khóa II), Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nghiêm khắc tự phê bình là "đã quan liêu, không sát quần chúng, không sát thực tế, chỉ xem báo cáo, tin vào người báo cáo". Người kết luận: "Vì ta thiếu dân chủ nên nghe ít, thấy ít, nên bây giờ ta phải dân chủ. Tôi nhận trách nhiệm trong lúc sóng gió này. Tất cả Trung ương phải nghe, thấy, nghĩ, làm như thế. Bài học đau xót này sẽ thúc đẩy chúng ta"[1].

Nhiều đồng chí ủy viên Bộ Chính trị, ủy viên Trung ương Đảng trực tiếp chỉ đạo cải cách ruộng đất và chỉnh đốn tổ

---

1. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh - Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng: *Hồ Chí Minh - Biên niên tiểu sử, Sđd,* t.6, tr.262.

chức, theo gương Người, đã nghiêm khắc tự phê bình và nhận kỷ luật của Đảng. Đồng chí Hoàng Quốc Việt bận đi công tác nước ngoài, đã gửi đơn trước đến Hội nghị, xin rút khỏi Bộ Chính trị.

Sau đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thay mặt Đảng và Chính phủ, tự phê bình trước Quốc hội và thành thật xin lỗi toàn thể đồng bào. Nhờ đó, những nỗi oan khuất vơi đi, những vết thương đau đớn mau chóng được gắn lại, chỉ vài năm sau, cả nước lại có thể rầm rộ đi vào cải tạo xã hội chủ nghĩa và xây dựng chủ nghĩa xã hội với khí thế và tâm trạng phơi phới "Đường lên hạnh phúc rộng thênh thênh".

Ngày nay, tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt nội bộ của chúng ta ngày càng thiếu sinh khí. Ít người dám nêu

gương tự phê bình, vì không ai lại dại gì tự nhận khuyết điểm để cho người khác phê bình!

Những năm qua, ở nước ta cũng đã từng để xảy ra nhiều vụ việc nghiêm trọng, gây tổn thất về tính mạng và tài sản của dân, nhưng hầu như chưa từng có ai đứng ra nhận lỗi trước quốc dân đồng bào, tự nguyện rời chức vụ, mở đường cho sự hình thành "văn hóa từ chức" ở nước ta. Vừa qua, để xảy ra vụ đắm đò thảm khốc trên sông Gianh, gây ra cái chết oan uổng của 42 sinh mạng! Ở một số nước, con số đó có thể đã phải làm quốc tang; ở ta, đến nay vẫn chưa chính thức có ai đứng ra nhận lỗi về mình, tất cả đều quy vào tội của chủ đò!

Ở những nước đã có cơ chế ràng buộc về mặt pháp luật, không ai có thể ngủ yên

trên cái ghế quyền lực mà có thể trốn tránh được trách nhiệm của mình trước nhân dân, trước pháp luật. *Chức* phải đi liền với *trách,* nếu vi phạm phải được đem ra xem xét về mặt pháp luật. Chính hệ thống chế tài chặt chẽ đó là cơ sở để hình thành nên cái "văn hóa từ chức" trước khi được pháp luật "hỏi thăm".

Đến đây, nảy sinh vấn đề mới: *mối quan hệ giữa đạo đức và pháp luật.* Những chuẩn mực đạo đức càng khó, như chống tham nhũng, càng cần sự hỗ trợ của pháp luật. Trong *Di chúc*, Bác Hồ cũng nhắc nhở chúng ta phải biết kết hợp "phải dùng vừa giáo dục, vừa phải dùng pháp luật"[1]. Giáo dục để thuyết phục, bồi dưỡng ý thức tự giác; cơ chế, tổ chức,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.617.

quản lý, pháp luật cần thiết để đưa cán bộ, đảng viên, công chức... vào khuôn phép, vào kỷ cương của Đảng và Nhà nước. Kẻ nào vi phạm, phải bị nghiêm khắc trừng trị, bất kể họ là ai. Không có một nền tư pháp nghiêm minh, không thể có đạo đức xã hội lành mạnh cũng như không thể có thành quả chính trị lâu dài.

"NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN" - MỘT DỰ CẢM LỚN, MỘT LỜI CẢNH BÁO NGHIÊM KHẮC

GS.TS.NGND. TRẦN VĂN BÍNH*

Cùng với bản *Di chúc* lịch sử được Bác hoàn thành vào tháng 5/1969, tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* được viết nhân kỷ

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

niệm 39 năm ngày ra đời của Đảng, xứng đáng được coi là một di chúc tinh thần mà Bác Hồ để lại cho Đảng ta, cho dân tộc ta. Đã 40 năm trôi qua, trên đất nước ta đã trải qua bao đổi thay, nhưng tinh thần và nội dung của tác phẩm vẫn còn sống mãi.

Hơn 20 năm tiến hành đổi mới, đất nước ta đã thu được nhiều thành tựu trên các lĩnh vực, đặc biệt trên lĩnh vực sản xuất vật chất. Đó là sự thực không thể chối cãi. Nhưng có một sự thật khác, sự thật không vui, và cũng không thể phủ nhận. Đó là sự xuống cấp về đời sống tinh thần của xã hội, đặc biệt sự suy thoái về đạo đức đang diễn ra trong một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên.

Cố nhiên, sự suy thoái đạo đức trong một bộ phận xã hội, hay trong một bộ phận cán bộ, đảng viên, cũng là việc

thường xảy ra trong xã hội, bởi vì con người sinh ra vốn mang sẵn những di sản tốt và cả những di sản xấu. Bác Hồ từng nói, trong mỗi con người đều có sẵn cái thiện và cái ác, gặp hoàn cảnh tốt, cái thiện thắng, gặp môi trường xấu, cái ác sẽ nổi lên. Trong lịch sử hoạt động của Đảng, kể từ khi Đảng nắm chính quyền, các hiện tượng hư hỏng cũng đã xuất hiện trong một số ít cán bộ, đảng viên. Đó là các bệnh quan liêu, hủ hóa, tham nhũng, lãng phí, đầu óc địa vị, kèn cựa. Những biểu hiện đó đã bị Bác phê phán trong hàng loạt bài báo, bài nói chuyện, trong các tác phẩm lý luận. Thêm vào đó, dư luận xã hội và kỷ luật của Đảng rất nghiêm khắc. Vì vậy, những biểu hiện tiêu cực đã được ngăn chặn một cách kịp thời. Bác thường căn dặn: "Làm cách mạng để cải tạo xã hội cũ thành xã hội mới là một sự nghiệp

rất vẻ vang, nhưng nó cũng là một nhiệm vụ rất nặng nề, một cuộc đấu tranh rất phức tạp, lâu dài, gian khổ. Sức có mạnh mới gánh được nặng và đi được xa. Người cách mạng phải có *đạo đức cách mạng* làm nền tảng, mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang"[1]. Người luôn nói: "Có đạo đức cách mạng thì khi gặp khó khăn, gian khổ, thất bại, cũng không sợ sệt, rụt rè, lùi bước. Vì lợi ích chung của Đảng, của cách mạng, của giai cấp, của dân tộc và của loài người mà không ngần ngại hy sinh tất cả lợi ích riêng của cá nhân mình. Khi cần, thì sẵn sàng hy sinh cả tính mạng của mình cũng không tiếc. Đó là biểu hiện rất rõ rệt, rất cao quý của đạo đức cách mạng"[2].

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.11, tr.601, 602.

Như vậy, vấn đề đạo đức mà Bác thường xuyên đặt ra trong giáo dục cán bộ, đảng viên là đạo đức cách mạng, và đối lập với đạo đức cách mạng là chủ nghĩa cá nhân. Tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Bác viết năm 1969 chính là sự tổng kết tất cả những điều Bác đã giáo dục cán bộ, đảng viên từ suốt mấy chục năm trước, kể từ *Đường cách mệnh* năm 1927.

Vậy đạo đức cách mạng là gì?

Như trên đã trình bày, Chủ tịch Hồ Chí Minh thường xuyên quan tâm đến vấn đề giáo dục tư cách, đạo đức cách mạng cho các cán bộ, đảng viên. Tùy tình hình, tùy theo những yêu cầu của cách mạng trong từng thời kỳ, Chủ tịch Hồ Chí Minh lại đề ra những nội dung cụ thể về đạo đức cách mạng. Nhưng nhìn chung, có thể khái quát những tư

tưởng cơ bản của Bác về đạo đức cách mạng như sau:

- *Làm cách mạng là phải biết hy sinh.*

Theo Bác, "cách mệnh là phá cái cũ đổi ra cái mới, phá cái xấu đổi ra cái tốt"[1]. Đó là một công việc cực kỳ khó khăn, gian khổ, đòi hỏi phải có sự hy sinh. Đức hy sinh thực ra cũng là một phẩm chất cao cả của nhân loại. Lịch sử nhân loại và của dân tộc còn ghi lại nhiều tấm gương sáng chói về đức hy sinh. Không có hy sinh thì không thể hoàn thành nghĩa lớn. Sự nghiệp đấu tranh giải phóng giai cấp và dân tộc trước đây, và sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước hiện nay luôn đòi hỏi những cán bộ, đảng viên phải có tinh thần hy sinh, xả thân. Không có sự hy sinh xương máu của bao chiến sĩ

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.2, tr.284.

cách mạng tiền bối trước đây, thì làm sao ngọn lửa cách mạng có thể bùng cháy thiêu hủy chế độ thực dân trên đất nước ta. Trong Báo cáo chính trị tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ II của Đảng, Bác Hồ viết: "Các đồng chí ta như đồng chí Trần Phú, đồng chí Ngô Gia Tự, đồng chí Lê Hồng Phong, đồng chí Nguyễn Thị Minh Khai,... và trăm nghìn đồng chí khác đã đặt lợi ích của Đảng, của cách mạng, của giai cấp, của dân tộc lên trên hết, lên trước hết... Các đồng chí ấy đã vui vẻ hy sinh hết thảy, hy sinh cả tính mệnh mình cho Đảng, cho giai cấp, cho dân tộc. Các đồng chí ấy đã đem xương máu mình vun tưới cho cây cách mạng, cho nên cây cách mạng đã khai hoa, kết quả tốt đẹp như ngày nay..."[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.7, tr.25.

Ngoài sự hy sinh tính mạng là sự hy sinh cao cả nhất thường diễn ra trong những tình thế đấu tranh phức tạp, gay gắt, còn có sự hy sinh thầm lặng diễn ra mọi lúc mọi nơi. Đó là sự hy sinh lợi ích cá nhân cho lợi ích của dân tộc, của đất nước, của Đảng. Chủ tịch Hồ Chí Minh thường dạy: "tiên thiên hạ chi ưu nhi ưu, hậu thiên hạ chi lạc nhi lạc"[1]. Có nghĩa là trong bất cứ tình huống nào, cán bộ, đảng viên cũng phải biết giành phần khó cho mình, và phần thuận lợi cho người khác. Nói cách khác, cán bộ, đảng viên phải luôn là người vị tha, vì quyền lợi và hạnh phúc của mọi người. Tinh thần vị tha, vốn cũng là một phẩm chất, một đức tính mà nhân loại luôn vươn tới.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.10, tr.377.

- Phải giữ đúng tư cách của người cách mạng.

Sự hình thành một đội ngũ những người cách mạng kiểu mới - cách mạng vô sản - đòi hỏi những tiêu chuẩn mới về tư cách. Tư cách đó được thể hiện trên ba phương diện: đối với mình, đối với người và đối với công việc. Trong tác phẩm *Đường cách mệnh* viết năm 1927, nhằm huấn luyện những chiến sĩ cách mạng đầu tiên của Đảng, Bác Hồ viết:

"Tự mình phải:

Cần kiệm.

Hòa mà không tư.

Cả quyết sửa lỗi mình.

Cẩn thận mà không nhút nhát.

Hay hỏi.

Nhẫn nại (chịu khó).

Hay nghiên cứu, xem xét.

Vị công vong tư.

Không hiếu danh, không kiêu ngạo.
Nói thì phải làm.
Giữ chủ nghĩa cho vững.
Hy sinh.
Ít lòng tham muốn về vật chất.
Bí mật.

Đối người phải:

Với từng người thì khoan thứ.
Với đoàn thể thì nghiêm.
Có lòng bày vẽ cho người.
Trực mà không táo bạo.
Hay xem xét người.

Làm việc phải:

Xem xét hoàn cảnh kỹ càng.
Quyết đoán.
Dũng cảm.
Phục tùng đoàn thể"[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.2, tr.280-281.

Như vậy, trong quan niệm của Bác, đạo đức nói chung và đạo đức cách mạng nói riêng, được xác lập trên ba phương diện: với bản thân, với người khác và với công việc. Sau này, khi Cách mạng Tháng Tám đã thành công, chính quyền nhân dân được thành lập, trong bài nói chuyện với cán bộ tỉnh Thanh Hóa, Bác nói:

"1. *Mình đối với mình:* Đừng tự mãn, tự túc; nếu tự mãn, tự túc thì không tiến bộ. Phải tìm học hỏi cầu tiến bộ. Đừng kiêu ngạo, học lấy điều hay của người ta. Phải siêng năng, tiết kiệm.

2. *Đối với đồng chí mình phải thế nào?* Thân ái với nhau, nhưng không che đậy những điều dở... Không nên tranh giành ảnh hưởng của nhau. Không nên ghen ghét đố kỵ và khinh kẻ không bằng mình. Bỏ lối hiếu danh, hiếu vị. Thí dụ: một anh

nói giỏi, một anh không, khi ra quần chúng anh nói kém sợ anh nói giỏi lên nói sẽ được công chúng vỗ tay hoan nghênh lấn át ảnh hưởng mình đi, nên không cho anh nói giỏi lên nói.

3. *Đối với công việc phải thế nào?* Trước hết, phải nghĩ cho kỹ, có việc làm trước mắt thành công nhưng thất bại về sau. Có việc địa phương này làm có lợi nhưng hại cho địa phương khác. Những cái như thế phải tránh. Thí dụ: đối với tù binh Pháp nếu mình giết đi thì thấy dân chúng hoan nghênh, nhưng thế giới sẽ cho mình dã man, bất lợi ngoại giao... Phải cẩn thận, cẩn thận không phải là nhút nhát do dự.

4. *Đối với nhân dân:* Phải nhớ Đoàn thể làm việc cho dân, Đoàn thể mình mạnh hay yếu là ở dân. Dân nghe theo là mình

mạnh. Hiểu nguyện vọng của dân, sự cực khổ của dân. Hiểu tâm lý của dân, học sáng kiến của dân. Nhưng có những việc dân không muốn mà phải làm như tản cư, nộp thuế, những việc ấy phải giải thích cho dân rõ. Phải tôn kính dân, phải làm cho dân tin,... muốn cho dân tin phải thanh khiết.

5. *Đối với Đoàn thể:* Trước lúc mình vào đoàn thể nào phải hiểu rõ đoàn thể ấy là gì? Vào làm gì? Mỗi đoàn thể phải vì dân vì nước. Khi vào Đoàn thể, tự do cá nhân phải bỏ. Phải tuyệt đối phục tùng mệnh lệnh của Đoàn thể. Phải tuyệt đối trung thành. Khi bình thời phải hết sức làm việc. Khi nguy hiểm phải hy sinh vì Đoàn thể. Hy sinh tính mạng, lợi quyền, giữ danh giá của Đoàn thể. Muốn giữ danh giá của Đoàn thể phải giữ danh giá mình.

Không được báo cáo láo như: Làm thành một việc thì phóng đại, thất bại thì giấu đi”[1].

Cũng nhằm giáo dục đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên, khi Đảng đã trở thành Đảng cầm quyền, Bác Hồ nhấn mạnh các đức tính Cần, Kiệm, Liêm, Chính. Trong tác phẩm *Đời sống mới* viết năm 1947, Bác viết:

“Những người trong các công sở đều có nhiều hoặc ít quyền hành. Nếu không giữ đúng Cần, Kiệm, Liêm, Chính thì dễ trở nên hủ bại, biến thành sâu mọt của dân.

1. *Cần* - Làm việc phải đến đúng giờ, chớ đến trễ, về sớm. Làm cho chóng, cho chu đáo. Việc ngày nào, nên làm xong ngày ấy, chớ để chờ ngày mai. Phải nhớ

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.5, tr.68-69.

rằng: Dân đã lấy tiền mồ hôi nước mắt để trả lương cho ta trong những thì giờ đó. Ai lười biếng tức là lừa gạt dân.

2. *Kiệm* - Giấy bút, vật liệu, đều tốn tiền của Chính phủ, tức là của dân; ta cần phải tiết kiệm. Nếu một miếng giấy nhỏ đủ viết, thì chớ dùng một tờ to. Một cái phong bì có thể dùng hai ba lần. Mỗi ngày, công sở cả nước dùng hàng mấy vạn tờ giấy và phong bì. Nơi nào cũng tiết kiệm một chút, thì trong một năm đỡ được hàng vạn tấn giấy, tức là hàng triệu đồng bạc. Các vật liệu khác cũng vậy. Nhờ các công sở tiết kiệm, mà lợi cho dân rất nhiều.

3. *Liêm* - Những người ở các công sở, từ làng cho đến Chính phủ trung ương, đều dễ tìm dịp phát tài, hoặc xoay tiền của Chính phủ, hoặc khoét đục nhân dân.

Đến khi lộ ra, bị phạt, thì mất hết cả danh giá, mà của phi nghĩa đó cũng không được hưởng. Vì vậy, những người trong công sở phải lấy chữ *Liêm* làm đầu.

4. *Chính* - Mình là người làm việc công, phải có công tâm, công đức. Chớ đem của công dùng vào việc tư. Chớ đem người tư làm việc công. Việc gì cũng phải công bình, chính trực, không nên vì tư ân, tư huệ, hoặc tư thù, tư oán. Mình có quyền dùng người thì phải dùng những người có tài năng, làm được việc. Chớ vì bà con bầu bạn, mà kéo vào chức nọ chức kia. Chớ vì sợ mất địa vị mà dìm những kẻ có tài năng hơn mình. Phải trung thành với Chính phủ, với đồng bào. Chớ lên mặt làm quan cách mệnh"[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.5, tr.122-123.

Có thể nói hiếm có một lãnh tụ cách mạng nào dành nhiều tâm huyết cho việc giáo dục đạo đức cách mạng như Chủ tịch Hồ Chí Minh. Cũng hiếm thấy một công trình nghiên cứu, một cuốn sách giáo khoa nào, trong đó vấn đề đạo đức cách mạng được trình bày một cách sáng tỏ và toàn diện như trong các bài viết, bài nói của Bác.

Nội dung của đạo đức cách mạng, như trên đã trình bày, rất phong phú. Tuy vậy, theo Bác, có thể tóm lược vào một số ý chính như sau:

Người cán bộ cách mạng phải có đạo đức cách mạng. Phải giữ vững đạo đức cách mạng mới là người cán bộ cách mạng chân chính. Đạo đức cách mạng có thể nói tóm tắt là:

Nhận rõ phải trái. Giữ vững lập trường.

Tận trung với nước, tận hiếu với dân.

Mọi việc thành hay bại, chủ chốt là do cán bộ có thấm nhuần đạo đức cách mạng hay là không[1].

"Nói tóm tắt, thì đạo đức cách mạng là:

Quyết tâm suốt đời đấu tranh cho Đảng, cho cách mạng. Đó là điều chủ chốt nhất.

Ra sức làm việc cho Đảng, giữ vững kỷ luật của Đảng, thực hiện tốt đường lối, chính sách của Đảng.

Đặt lợi ích của Đảng và của nhân dân lao động lên trên, lên trước lợi ích riêng của cá nhân mình. Hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Vì Đảng, vì dân mà đấu tranh quên mình, gương mẫu trong mọi việc.

Ra sức học tập chủ nghĩa Mác - Lênin, luôn luôn dùng tự phê bình và phê bình để

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.11, tr.600-612.

nâng cao tư tưởng và cải tiến công tác của mình và cùng đồng chí mình tiến bộ”[1].

Đạo đức cách mạng là hòa mình với quần chúng thành một khối, tin quần chúng, hiểu quần chúng, lắng nghe ý kiến của quần chúng. Do lời nói và việc làm, đảng viên, đoàn viên, cán bộ làm cho dân tin, dân phục, dân yêu, đoàn kết quần chúng chặt chẽ xung quanh Đảng, tổ chức, tuyên truyền và động viên quần chúng hăng hái thực hiện chính sách và nghị quyết của Đảng.

Như vậy, trong nhận thức của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng, khâu cơ bản nhất là giải quyết tốt mối quan hệ giữa lợi ích cá nhân với lợi ích chung của Đảng, của dân tộc. Nói cách khác, đạo đức cách mạng trong bất cứ hoàn cảnh

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.11, tr.603.

nào, cũng phải đặt lợi ích của Đảng và của nhân dân lên trên, lên trước lợi ích riêng của cá nhân. Chính vì vậy, kẻ thù nguy hiểm nhất của đạo đức cách mạng là chủ nghĩa cá nhân. Bác Hồ viết: "*Chủ nghĩa cá nhân* là việc gì cũng chỉ lo cho lợi ích riêng của mình, không quan tâm đến lợi ích chung của tập thể. "Miễn là mình béo, mặc thiên hạ gầy". Nó là mẹ đẻ ra tất cả mọi tính hư nết xấu như: lười biếng, suy bì, kiêu căng, kèn cựa, nhút nhát, lãng phí, tham ô, v.v.. Nó là kẻ thù hung ác của đạo đức cách mạng, của chủ nghĩa xã hội"[1].

Năm 1969, khi Bác viết bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, đất nước còn chiến tranh. Toàn Đảng, toàn dân đang tập trung tất cả cho

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.13, tr.90.

tiền tuyến, cho sự nghiệp kháng chiến chống Mỹ, cứu nước. Tuy vậy, với nhạy cảm của một nhà chính trị và nhà tư tưởng lớn, Bác đã cảm nhận một kẻ thù nguy hiểm đã xuất hiện. Đó là chủ nghĩa cá nhân. Bác kêu gọi phải quét sạch chủ nghĩa cá nhân trước hết từ trong mỗi cán bộ, đảng viên của Đảng. Đáng tiếc, kẻ thù đó không những chưa bị quét sạch mà đang có chiều hướng phát triển, do những yếu kém trong công tác tư tưởng, công tác tổ chức, và do mặt trái của kinh tế thị trường và mặt trái của xu thế hội nhập quốc tế.

Điều đáng lưu ý nếu trước đây chủ nghĩa cá nhân mới chỉ là sự tham lam, ích kỷ, sự kiêu ngạo, sự kèn cựa, đố kỵ,... trong một số rất ít cán bộ, đảng viên, thì ngày nay, nó đang trở thành một lối sống, một triết lý sống trong một bộ phận

không nhỏ cán bộ, đảng viên, đặc biệt trong số những người có chức, có quyền. Có nghĩa là quyền lực đang trở thành một phương tiện hữu hiệu để bọn thoái hóa sử dụng nhằm thực hiện những mưu đồ ích kỷ, đen tối, hại dân, hại nước. Chính trong bối cảnh đó, làm theo lời dạy của Bác: "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân", đòi hỏi phải làm trong sạch bộ máy của Đảng, của Nhà nước bằng những cơ chế, chính sách chặt chẽ, nhằm ngăn chặn nguy cơ tha hóa của bộ máy công quyền. Kinh nghiệm chỉ ra rằng, khi cuộc sống của con người chỉ quẩn quanh trong những lo toan nhỏ bé cho cá nhân mình và cho gia đình mình, khi ý thức trách nhiệm và tình cảm đối với cộng đồng xã hội bị tàn lụi, khi con người không thường xuyên tiếp nhận những sự giúp đỡ, sự kiểm tra và giám

sát của xã hội, thì ý thức đạo đức sẽ suy yếu dần và chủ nghĩa cá nhân có điều kiện phát triển. Chính vì vậy, việc tạo ra những cơ chế, chính sách buộc mỗi cán bộ, đảng viên phải trở thành hạt nhân trong các phong trào quần chúng, và phải thường xuyên tiếp nhận sự kiểm tra, giám sát của quần chúng, sẽ là biện pháp hữu hiệu nhằm nâng cao đạo đức cách mạng và quét sạch chủ nghĩa cá nhân.

TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN" VÀ NHỮNG BÀI HỌC ĐỐI VỚI CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN HIỆN NAY

GS.TS.NGND. PHAN NGỌC LIÊN*

Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là một nhà tư tưởng về đạo đức - đạo đức học - mà "bản thân Người là một tấm gương về

---

* Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

đạo đức cách mạng”[1]. Chính vì vậy, chúng ta phải học tập tư tưởng và làm theo tấm gương đạo đức của Người.

Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh được hình thành trong quá trình cách mạng Việt Nam và thể hiện phẩm chất đạo đức cách mạng của Người. Có thể nói, ngay từ buổi đầu, tinh thần yêu nước, ý thức cứu nước và hoạt động yêu nước, cách mạng là cơ sở hình thành, rèn luyện phẩm chất, đạo đức cách mạng của Người. Cho nên: “Hồ Chí Minh bắt đầu sự nghiệp cách mạng là bắt đầu giáo dục lý tưởng cách mạng và đạo đức cách mạng cho những người yêu nước, cho thanh niên, cho quần

---

1. Đại tướng Võ Nguyên Giáp (Chủ biên): *Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1997, tr.239.

chúng nhân dân, chủ yếu là đảng viên và cán bộ. Suốt đời Bác luôn luôn quan tâm làm việc đó”[1].

Về mặt tư tưởng - lý luận, chỉ kể từ *Tư cách của một người cách mệnh* trong quyển *Đường cách mệnh* (1927) đến *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* (đăng báo *Nhân dân,* ngày 03/02/1969) và *Di chúc*, trong gần 40 năm, Người đã viết hơn 60 bài báo, sách về đạo đức cách mạng. Trên thực tế, hầu như bài nói, bài viết nào của Người cũng đều đề cập đến vấn đề đạo đức cách mạng và trong cuộc sống, ở bất cứ hoàn cảnh nào, cương vị nào, Người cũng thể hiện phẩm chất đạo đức cách mạng.

---

1. Phạm Văn Đồng: *Hồ Chí Minh - Quá khứ, hiện tại và tương lai*, Nxb. Sự thật, Hà Nội, 1991, t.2, tr.31.

Vì sao Người đặc biệt quan tâm, coi trọng vấn đề đạo đức cách mạng? Bởi vì, "Nhân dân ta từ lâu đã sống với nhau có tình có nghĩa..."[1]. Đó là cốt lõi của truyền thống đạo đức dân tộc. Cho nên, khi tiếp nhận và làm theo chủ nghĩa Mác - Lênin, xây dựng chủ nghĩa xã hội đích thực thì cũng phải "sống với nhau có tình có nghĩa". "Nếu thuộc bao nhiêu sách mà sống không có tình có nghĩa thì sao gọi là hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin được"[2]. Và như vậy sẽ gây tổn thất cho cách mạng.

Nội dung cơ bản của đạo đức cách mạng theo tư tưởng Hồ Chí Minh và sự thể hiện ở bản thân Hồ Chí Minh là gì? Về điều này đã có nhiều bài viết, công trình đề cập và nhất trí với nhau, xin không nhắc lại, song cũng cần nhấn mạnh điều tiêu biểu,

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.668.

chủ yếu, có ý nghĩa quan trọng bậc nhất mà cũng phổ cập nhất đối với mọi người, mọi tầng lớp, đó là "trung với nước, hiếu với dân", "cần, kiệm, liêm, chính", "chống chủ nghĩa cá nhân".

Đạo đức cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh là đạo đức của giai cấp công nhân nhưng đồng thời là đạo đức của dân tộc; bởi vì đạo đức của Người được hình thành trên cơ sở đạo đức của dân tộc kết hợp với quan điểm đạo đức của chủ nghĩa Mác - Lênin và tinh hoa văn hóa, đạo đức của nhân loại. Vì vậy, mọi người đều có thể học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Qua hành động, cử chỉ, lời dạy, cũng như lý luận của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chúng ta nhận thấy Người đề ra mục tiêu chuẩn mực, yêu cầu chung với mọi người trong nước, cùng có quyền lợi và

nghĩa vụ như nhau. Người chỉ rõ: "Nước ta là nước dân chủ, nghĩa là nước nhà do nhân dân làm chủ. Nhân dân có *quyền lợi* làm chủ, thì phải có *nghĩa vụ* làm tròn bổn phận công dân, giữ đúng đạo đức công dân, tức là:

- Tuân theo pháp luật Nhà nước.
- Tuân theo kỷ luật lao động.
- Giữ gìn trật tự chung.
- Đóng góp (nộp thuế) đúng kỳ, đúng số để xây dựng lợi ích chung.
- Hăng hái tham gia công việc chung.
- Bảo vệ tài sản công cộng.
- Bảo vệ Tổ quốc"[1].

Một cách cụ thể và chi tiết, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ đạo đức cách mạng và cách "thực hiện đạo đức cách mạng" cho từng giới, từ em bé đến cụ già, nam,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.9, tr.258.

nữ, các tầng lớp nhân dân. Và điểm nổi bật là Chủ tịch Hồ Chí Minh rất tin tưởng vào nhân dân ta có đạo đức cách mạng, luôn thể hiện đạo đức cách mạng. Người khẳng định: "Có thể nói trong mỗi nhà đều có anh hùng, như thế ra ngõ mới gặp anh hùng chứ! Nhìn lại lịch sử mấy nghìn năm của ông cha ta, ta cũng thấy điều đó. Cứ mỗi lần có những thử thách lớn thì nhân dân ta lại tỏ rõ khí phách, nêu cao phẩm chất tốt đẹp của mình... Người tốt, việc tốt nhiều lắm. Ở đâu cũng có. Ngành, giới nào, địa phương nào, lứa tuổi nào cũng có"[1]. Đã là anh hùng, người tốt, việc tốt thì có đạo đức cách mạng và tiêu biểu cho đạo đức cách mạng. Đương nhiên, trong xã hội vẫn còn người xấu, việc xấu cần được giáo dục, sửa chữa.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.661-663.

Điều mà Bác Hồ quan tâm, lo ngại là đạo đức cách mạng, việc giáo dục, tu dưỡng đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên. Bởi vì, làm cách mạng thì: "Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Vì muốn giải phóng cho dân tộc, giải phóng cho loài người là một công việc to tát, mà tự mình không có đạo đức, không có căn bản, tự mình đã hủ hóa, xấu xa thì còn làm nổi việc gì?"[1].

Việc giáo dục đạo đức cách mạng và đòi hỏi việc giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện rất rõ ở hai thời kỳ khác nhau - trước và sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.5, tr.292-293.

Trước cách mạng, Người đòi hỏi mỗi người khi tự nguyện dấn thân vào con đường đấu tranh giải phóng dân tộc thì phải có "Tư cách của một người cách mệnh" trong việc xác định nhiệm vụ, lý tưởng của mình, mối quan hệ của bản thân đối với người khác - đối với đoàn thể, đồng chí - đối với công việc được thực hiện. Những mối quan hệ này thể hiện rất rõ đạo đức của người cách mạng. Vì vậy, bài mở đầu của *Đường cách mệnh* không chỉ được xem như cơ sở lý luận - trực tiếp của đạo đức cách mạng mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đặt nền móng xây dựng mà còn là phác thảo mục "Đảng viên" - quyền lợi và nghĩa vụ - trong các "Điều lệ Đảng" sau này.

Những nội dung nêu trên được Chủ tịch Hồ Chí Minh phát triển ngày càng

sâu sắc hơn, trở thành cơ sở khoa học của đạo đức Hồ Chí Minh. Các nội dung này hướng người cách mạng phải "Trung với nước, hiếu với dân", suốt đời phấn đấu hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, vì chủ nghĩa xã hội, nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng.

Lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về "Tư cách của một người cách mệnh" đó thể hiện ở những tấm gương chiến đấu dũng cảm, khí tiết của người cộng sản trước kẻ thù, trở thành một nhân tố quan trọng đưa cách mạng đến thành công. Đó cũng là biểu hiện của đạo đức cách mạng Hồ Chí Minh. Vì vậy, trong học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, chúng ta không thể không học tập tấm gương chiến đấu, đạo đức cách mạng của những anh hùng, chiến sĩ khác.

Điều quan trọng hàng đầu mà Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh quan tâm sau khi Đảng ta cầm quyền là giáo dục đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên, đấu tranh loại bỏ ngay, loại bỏ triệt để những thói hư tật xấu của các "quan cách mạng". Chỉ một tháng rưỡi sau khi đọc *Tuyên ngôn độc lập*, khai sinh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 17-10-1945, trong *Thư gửi Ủy ban nhân dân các kỳ, tỉnh, huyện và làng*, Người chỉ rõ nghĩa vụ của chính quyền với nhân dân lao động và cảnh báo, phê phán những sai lầm, khuyết điểm của cán bộ chính quyền các cấp chỉ sau một thời gian rất ngắn "cầm quyền".

Đọc những lời dạy, sự phê phán và cảnh báo "Những lỗi lầm chính" của cán bộ, đảng viên cách đây hơn nửa thế kỷ

thì thấy bây giờ những tệ hại này khá phổ biến, lan rộng ở nhiều nơi, ở các cấp, mà lại trắng trợn, lỳ lợm, tinh vi, xảo quyệt hơn. Điều này đã được Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng nghiêm khắc phê phán: "Thoái hóa, biến chất về chính trị, tư tưởng, về đạo đức, lối sống; tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, sách nhiễu dân trong một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên diễn ra nghiêm trọng, kéo dài... Đó là một nguy cơ lớn liên quan đến sự sống còn của Đảng, của chế độ"[1].

Nguyên nhân của tình trạng diễn ra nghiêm trọng và kéo dài này có nhiều, như chế độ phong kiến thực dân tuy đã bị

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, Sđd,* t.65, tr.322-323.

đánh đổ song tư tưởng của nó còn sống dai dẳng, ảnh hưởng mặt tiêu cực của cơ chế thị trường, sự hội nhập theo xu hướng toàn cầu hóa, tác động của xã hội tiểu nông truyền thống... Những vấn đề này chúng tôi không trình bày ở đây mà chỉ nhấn mạnh rằng, chúng ta chưa học tập, thấm nhuần sâu sắc và làm đúng, có hiệu quả tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh. Thực tiễn cách mạng đã khẳng định rằng: khi nào chúng ta vận dụng đúng, sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh nói riêng thì sẽ giữ vững được phẩm chất, đạo đức và góp phần đưa cách mạng đến thắng lợi. Vì vậy, phải thường xuyên tăng cường nghiên cứu, học tập, tuyên truyền tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức.

Tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* ra đời vào dịp kỷ niệm 39 năm ngày thành lập Đảng (03/02/1969), 42 năm sau *Đường cách mệnh* và 11 năm sau tác phẩm *Đạo đức cách mạng*. Có thể xem đây là ba tác phẩm đánh dấu những mốc quan trọng trong quá trình phát triển của cách mạng Việt Nam và hoàn chỉnh tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh. *Tư cách một người cách mệnh* xác định những yêu cầu đối với người tự nguyện đi theo con đường cứu nước mới mà Nguyễn Ái Quốc xác định, lựa chọn cho dân tộc. *Đạo đức cách mạng* ra đời vào lúc nhân dân ta đang kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, khôi phục kinh tế và cải tạo quan hệ sản xuất, chuyển sang xây dựng chủ nghĩa xã hội. *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* là sự hoàn chỉnh tư

tưởng đạo đức cách mạng của Hồ Chí Minh, chủ yếu hướng vào cán bộ, đảng viên - đối tượng mà Người rất quan tâm và lo lắng. Có thể xem đây là lời di huấn của một chiến sĩ cộng sản, một lãnh tụ kính yêu của Đảng đến những đồng chí thuộc các thế hệ kế tiếp nhau, vào dịp kỷ niệm thành lập Đảng.

Bối cảnh lịch sử ra đời của tác phẩm khiến chúng ta mỗi khi đọc lại vô cùng xúc động và nhận thức được tầm quan trọng và ý nghĩa lời dạy của Người về đạo đức cách mạng. Ngày nay, đọc lại tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân,* chúng ta ôn lại lời dặn dò của Bác trong *Di chúc,* phần *Trước hết nói về Đảng,* để ghi nhớ "Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ

gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đày tớ thật trung thành của nhân dân”[1].

Tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, trên cơ sở những luận điểm lý luận về đạo đức cách mạng nói chung, tập trung vào một chủ điểm quan trọng nhất mà người cán bộ phải rèn luyện gian khổ và quyết tâm thực hiện. Đó là việc nâng cao đạo đức cách mạng với đấu tranh triệt để xóa bỏ chủ nghĩa cá nhân.

Vì sao Chủ tịch Hồ Chí Minh lại đặt mối quan hệ giữa nâng cao đạo đức cách mạng với đấu tranh triệt để xóa bỏ chủ nghĩa cá nhân?

Ở đây, người đặt vấn đề *nâng cao đạo đức cách mạng* tức là xem những người

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.622.

cán bộ, đảng viên đã được giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng, song không vì thế mà chủ quan, lơ là, mất cảnh giác, phải luôn luôn tu dưỡng để nâng cao đạo đức cách mạng... Bởi vì, trong cuộc sống, trong điều kiện Đảng cầm quyền, có không ít những con người, tổ chức ngày hôm trước là cách mạng, là anh hùng, song không biết giữ mình, bị những tác động, ảnh hưởng xấu có thể trở nên thoái hóa, biến chất. Trong những nguyên nhân quan trọng ấy, có một nguyên nhân chủ yếu là "mang nặng *chủ nghĩa cá nhân,* việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết... không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình""[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546-547.

Chỉ rõ một nguyên nhân chủ yếu nhất làm suy giảm đạo đức cách mạng, trong tác phẩm này, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phân tích những hậu quả của chủ nghĩa cá nhân dẫn tới việc "phạm nhiều sai lầm"[1]. Về những sai lầm này, Người đã nói nhiều lần song vẫn còn tồn tại, nên Người nhắc lại và còn căn dặn lần cuối trong *Di chúc.*

Từ đó, Người đề ra những biện pháp đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân "Để làm cho tất cả cán bộ, đảng viên xứng đáng là những chiến sĩ cách mạng"[2]. Biện pháp mà Người đề ra gồm có hai mặt: Nhiệm vụ giáo dục đường lối của Đảng và nhiệm vụ tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của người đảng viên. Để làm tốt công việc này, Người nhấn mạnh "Chế độ sinh hoạt

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.547.

của chi bộ phải nghiêm túc. Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh. Công tác kiểm tra của Đảng phải chặt chẽ”[1].

Như vậy, việc nâng cao đạo đức cách mạng, chống chủ nghĩa cá nhân vừa là công tác giáo dục và tự giáo dục, vừa đấu tranh và tự đấu tranh; đó là trách nhiệm của toàn Đảng, toàn dân và mỗi cá nhân.

Học tập tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh nói chung, việc “nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân” nói riêng có ý nghĩa rất quan trọng, thiết thực trong cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”. Cần thực hiện nguyên tắc “Nói đi đôi với làm” trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Việc học tập, nhận thức tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh đã thu được kết quả

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.547.

tốt, song điều chủ yếu là làm theo gương đạo đức của Người. Đây là điểm nhân dân đang mong chờ, thể hiện mục tiêu, kết quả cuộc vận động này, chứ không phải dừng ở việc nhận thức, cảm xúc.

Cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng, trong tác phẩm *Hồ Chủ tịch, hình ảnh của dân tộc*, viết cách đây 60 năm, khi đồng chí công tác ở miền Nam Trung Bộ, đã khẳng định: "Học Hồ Chủ tịch thực ra dễ lắm, vì những điều Hồ Chủ tịch dạy chúng ta, chúng ta đã sẵn có trong tâm hồn, trong khối óc. Chúng ta hãy phản tỉnh lại thì thấy trong đáy lòng, trong ký ức, câu trung với nước, hiếu với dân, đoàn kết phấn đấu, cần, kiệm, liêm, chính chúng ta đã học từ thuở cha ông. Chúng ta hãy hồi tỉnh lại, chúng ta sẽ thấu hiểu Hồ Chủ tịch hơn nhiều và làm những điều Hồ Chủ tịch dạy sẽ

không khó nữa”[1]. Song việc học tập tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh sẽ khó nếu chúng ta không quyết tâm, không loại bỏ những biểu hiện cá nhân chủ nghĩa, nói không đi đôi với làm...

“Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” được xây dựng trên cơ sở tình cảm, nhận thức lý trí, có sự rung động và tự nguyện; điều quan trọng là quyết tâm thực hiện, thông qua sự giáo dục, giám sát, kiểm tra của Đảng và nhân dân một cách công minh, nghiêm khắc, thật sự dân chủ...

Việc giáo dục tư tưởng, hướng thái độ và hành động làm theo tấm gương đạo

---

1. Phạm Văn Đồng: *Hồ Chủ tịch, hình ảnh của dân tộc,* in trong *Tư tưởng Hồ Chí Minh mãi mãi soi sáng con đường chúng ta đi*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, tr.35.

đức Hồ Chí Minh phải tiến hành chung cho toàn quốc, song cần chú trọng nhiều hơn đến cán bộ, đảng viên. Đây là những người tiên tiến, giác ngộ nhất, phải đi đầu làm gương cho mọi người tin theo và cũng dễ phạm sai lầm, vi phạm đạo đức cách mạng khi không ngăn cản bệnh cá nhân chủ nghĩa. Cho nên, "bên cạnh những đồng chí tốt ấy, còn có một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém"[1]. Trong điều kiện hiện nay, số ít này lại ngày một đông. Việc giáo dục, giám sát, kiểm tra đảng viên cần phải chặt chẽ, nghiêm minh, công bằng hơn... Nếu không làm điều này, nhất là đối với cán bộ, đảng viên ở cấp cao, đảm nhận những chức trách quan trọng thì kết quả học tập sẽ còn hạn chế.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546.

Chúng tôi nghĩ rằng, đợt 2 cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" phải chuyển trọng tâm sang cán bộ, đảng viên, giảm bớt những việc tổ chức hình thức, kém hiệu quả, đi sâu thực chất của vấn đề để đạt được mục tiêu đề ra là "... lập nên những thành tích xuất sắc trong phát triển kinh tế và tiến bộ xã hội, sớm đưa nước ta ra khỏi tình trạng kém phát triển, tạo nền tảng để năm 2020 cơ bản trở thành một nước công nghiệp theo hướng hiện đại" như Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh đã nêu trong Diễn văn kỷ niệm 77 năm ngày thành lập Đảng và phát động cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", ngày 03/02/2007.

NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN TRONG ĐIỀU KIỆN ĐẢNG CẦM QUYỀN

PGS.TS. BÙI ĐÌNH PHONG*

Nhân kỷ niệm 40 năm tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh ra đời (03/02/1969 – 03/02/2009), bài viết làm sáng tỏ mấy điểm sau đây:

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

1. Đảng cầm quyền phải chú trọng hàng đầu tới đạo đức cách mạng

Khi Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền, so với lúc chưa cầm quyền có điểm giống và khác nhau. Điểm giống là đều giữ vai trò lãnh đạo để đạt được mục tiêu cách mạng mà Đảng đã ghi trên lá cờ của mình từ khi ra đời: Độc lập dân tộc, dân chủ và chủ nghĩa xã hội. Điểm khác là cầm quyền thì lãnh đạo có chính quyền trong tay. Điều đáng chú ý nhất là cùng một bộ tham mưu của giai cấp và dân tộc, nhưng khi chưa cầm quyền, nhiệm vụ duy nhất là *xóa bỏ* chính quyền áp bức, bóc lột của thực dân phong kiến, giành chính quyền về tay nhân dân. Còn từ khi cầm quyền, nhiệm vụ quan trọng nhất là *xây dựng* xã hội mới.

Từ những luận điểm mácxít, Chủ tịch Hồ Chí Minh ý thức rất rõ "thắng đế quốc

và phong kiến là tương đối dễ; thắng bần cùng và lạc hậu còn khó hơn nhiều”[1]. Chủ tịch Hồ Chí Minh coi việc “chống lại những gì đã cũ kỹ, hư hỏng, để tạo ra những cái mới mẻ, tốt tươi” là một “cuộc chiến đấu khổng lồ”[2]. Hư hỏng, cũ kỹ cần được hiểu theo tinh thần Hồ Chí Minh không chỉ là làng mạc, thành phố bị hư hại mà gồm con người, tổ chức, tư duy cũ, giặc nội xâm, giặc dốt nát và thói quen truyền thống lạc hậu. Loại giặc này khá nguy hiểm, vì nó không mang gươm, mang súng, nhưng lại phá từ trong phá ra, làm hỏng tổ chức của ta. Nó là bạn đồng minh của thực dân, phong kiến và đáng sợ hơn giặc bên ngoài. Phân tích các loại giặc, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ kẻ

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.12, tr.402.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.617.

địch ít nhưng rất nguy hiểm: Ví dụ xây dựng một căn nhà cần nhiều người, nhưng chỉ cần một người có thể phá nhà.

Đảng cầm quyền thì cán bộ, đảng viên có quyền lực. Điều Chủ tịch Hồ Chí Minh bận tâm chính là hai mặt của quyền lực. Nếu quyền lực được trao cho người có trí tuệ, đạo đức, bản lĩnh, phẩm chất, năng lực thì quyền lực đó sẽ phát huy được tác dụng tích cực phục vụ đắc lực cho sự nghiệp cách mạng. Ngược lại, quyền lực trao vào tay người thiếu tâm, dưới tầm thì rất dễ bị tha hóa, biến chất; quyền lực sẽ biến thành sức mạnh phục vụ cho mưu đồ cá nhân, lũng đoạn tổ chức, phá hoại Đảng.

Nỗi bận tâm của Chủ tịch Hồ Chí Minh khi Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền còn ở chỗ nhiệm vụ xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc từ một nước vốn

là thuộc địa là cực kỳ khó khăn, phức tạp, chưa hề có tiền lệ trong lịch sử. Chúng ta phải bắt tay từ đầu xây dựng cơ sở hạ tầng và kiến trúc thượng tầng nhằm biến một nước cực khổ, dốt nát thành một nước có kinh tế hiện đại, văn hóa, khoa học - kỹ thuật tiên tiến. Quy luật chiến tranh và quy luật xây dựng là hoàn toàn khác nhau, thậm chí loại trừ nhau. Chẳng hạn, trong cách mạng và kháng chiến, chỉ cần lòng yêu nước nồng nàn, chí căm thù giặc sâu sắc, khát khao giành độc lập, tự do và tài trí về đánh giặc là được. Không nắm vững, tôn trọng và bất chấp quy luật khách quan, đặc biệt là quy luật trong cách mạng xã hội chủ nghĩa thì vấn đề phải trả giá đắt chỉ là thời gian.

Tư duy cũ cũng là một loại kẻ thù nguy hiểm. Có những điều tưởng như nghịch

lý, thậm chí có thời - do không nhận thức đến nơi đến chốn - đã bị phê phán, thì giờ đây đang rất cần trong tư duy mới của Đảng cầm quyền chân chính cách mạng với vai trò lãnh đạo, đó là vấn đề sử dụng chủ nghĩa tư bản nhà nước như là *tất yếu kinh tế phổ biến* đối với các nước kém phát triển tiến lên chủ nghĩa xã hội. Các nước này chưa qua chủ nghĩa tư bản như một hình thái kinh tế thống trị. Điều cần nhận thức ở đây - theo tinh thần Lênin - là: "Về lịch sử mà nói, không có chủ nghĩa tư bản tạo tiền đề thì không thể đi lên chủ nghĩa xã hội. Những nước như nước ta đau khổ vì chủ nghĩa tư bản thì ít mà vì thiếu chủ nghĩa tư bản thì nhiều, đau khổ không những vì ách phong kiến còn đè nặng, mà còn vì thiếu những tiền đề vật chất - kỹ thuật cần thiết làm cơ sở tiến lên chủ nghĩa xã hội, để lại gánh

nặng lớn cho thời kỳ quá độ”[1]. Tinh thần này đã có sớm trong tư duy Hồ Chí Minh khi Người xác định đặc điểm lớn nhất là từ một nước thuộc địa tiến thẳng lên chủ nghĩa xã hội không kinh qua giai đoạn phát triển tư bản chủ nghĩa.

Đảng cầm quyền thì Đảng phải lãnh đạo chính quyền và các tổ chức chính trị - xã hội bằng phương thức (cách) lãnh đạo phù hợp, tức là lãnh đạo bằng đường lối của Đảng và thông qua hệ thống cán bộ, đảng viên trong các tổ chức nhà nước. Vai trò lãnh đạo của Đảng là để Nhà nước giữ được bản chất giai cấp công nhân, làm cho bộ máy nhà nước và đội ngũ cán bộ

---

1. Dẫn theo GS. Nguyễn Đức Bình: *Tiếp tục một cách kiên định và sáng tạo con đường xã hội chủ nghĩa*, Tạp chí *Cộng sản*, số 22, tháng 11/2006, tr.22.

công chức trong sạch, vững mạnh. Đây là những nhân tố quan trọng trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Tóm lại, để đạt được mục tiêu làm cho nhân dân ấm no, tự do, hạnh phúc thì phải tiến hành cách mạng xã hội chủ nghĩa. Đây là một sự nghiệp vinh quang của Đảng nhưng hết sức to lớn, nặng nề, khó khăn, phức tạp, đòi hỏi sự kiên định vai trò lãnh đạo của Đảng với những tố chất mới, thể hiện trí tuệ, năng lực, đạo đức, văn minh của một Đảng cầm quyền.

2. Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân

Bốn điều cần tránh khi Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền: Bước chân vào con đường hoạt động cách mạng, Bác Hồ quan tâm hàng đầu tới việc giáo dục đạo đức cho mọi người Việt Nam yêu nước.

Bởi vì cách mạng và người cách mạng cần đạo đức, rất cần đạo đức. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra rằng, "Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Vì muốn giải phóng cho dân tộc, giải phóng cho loài người là một công việc to tát, mà tự mình không có đạo đức, không có căn bản, tự mình đã hủ hóa, xấu xa thì còn làm nổi việc gì?"[1]. Theo Người, tư cách của người cách mạng là yếu tố quan trọng hàng đầu giúp các thế hệ người Việt Nam vững tin đi vào con đường cách mạng và đưa sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.5, tr.292-293.

theo con đường cách mạng vô sản đến thắng lợi cuối cùng. Bởi vì đạo đức cách mạng là gốc, là nền tảng. Mọi việc thành hay là bại, chủ yếu là do cán bộ có thấm nhuần đạo đức cách mạng hay là không. Đạo đức cách mạng không chỉ tạo nên sức mạnh chiến thắng kẻ thù, mà còn là thước đo lòng cao thượng của con người. Bác Hồ quan tâm tới đạo đức cách mạng một cách nhất quán, xuyên suốt từ những năm hai mươi đến tận cuối đời. Từ khi Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền, Người đặc biệt chú trọng cả hai mặt lý luận và thực hành đạo đức thật sự của cán bộ, đảng viên. Tại sao như vậy? Bởi vì trong điều kiện Đảng cầm quyền thì cán bộ, đảng viên dễ mắc bệnh quan liêu, nhũng lạm. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, hệ thống chính trị là tấm gương của xã hội. Gương sáng thì dân soi, gương

mờ thì dân quay lưng. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cảnh báo bốn vấn đề lớn liên quan tới nguy cơ của Đảng cầm quyền. *Một là*, sai lầm về đường lối của Đảng. *Hai là,* suy thoái về phẩm chất đạo đức của đội ngũ cán bộ, đảng viên. *Ba là*, kém về trí tuệ. *Bốn là*, thiếu bản lĩnh, tư duy độc lập, tự chủ, sáng tạo. Tóm lại, Đảng cầm quyền liên quan tới vận nước. Đảng và mỗi cán bộ, đảng viên vui với mỗi bước phát triển, đi lên của đất nước và phải chịu trách nhiệm trước những lời kêu ca, phàn nàn của dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh có nỗi bận tâm lớn từ khi Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền, bởi sứ mệnh nặng nề của Đảng là làm cho dân tự do, hạnh phúc sau khi giành được độc lập dân tộc. Người chú trọng giáo dục việc nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân.

Nâng cao đạo đức cách mạng, trước hết là nâng cao nhận thức và thực hành cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, ý thức tổ chức kỷ luật, ý thức trách nhiệm, ý thức phục vụ nhân dân. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, Đảng có quyền lực chính trị, lãnh đạo xã hội và hệ thống chính trị. Vì vậy, Đảng phải nâng cao ý thức phục vụ nhân dân ngang quyền lực chính trị của Đảng. Đây chính là ý nghĩa sâu xa của mệnh đề Đảng vừa "là người lãnh đạo", vừa "là người đày tớ thật trung thành của nhân dân"[1]. Cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, thanh niên, cùng với những đức tính cần cù, tiết kiệm, chính trực, thì phải trong sạch, không tham lam tiền của, đặc biệt không tham

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.612.

địa vị, quyền hành, vì địa vị, quyền hành dẫn tới lợi ích vật chất. Là cán bộ, đảng viên thì phải đặt lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân lên trên hết, trước lợi ích cá nhân. Nêu cao ý thức phục vụ nhân dân là đạo đức đẹp đẽ nhất của mỗi cán bộ, đảng viên. Đặc biệt, trên cơ sở nhận thức nước ta là nước dân chủ, Đảng cầm quyền, nhưng dân là chủ, làm chủ; Đảng cầm quyền lấy dân làm gốc. Cán bộ, đảng viên phải có ý thức chịu trách nhiệm trước nhân dân chứ không phải chỉ chịu trách nhiệm trước Đảng và Chính phủ, vì Đảng, Nhà nước cũng phải chịu trách nhiệm trước nhân dân, như Bác Hồ đã khẳng định.

Mọi người Việt Nam yêu nước đều phải nâng cao đạo đức cách mạng. Nhưng theo Chủ tịch Hồ Chí Minh thì cán bộ, đảng

viên là lực lượng đi đầu theo tinh thần "đảng viên đi trước, làng nước theo sau". Cán bộ, đảng viên, về số lượng, so với toàn dân tộc, chỉ như "giọt nước giữa biển cả đại dương", nhưng là nòng cốt, tiên phong, tiêu biểu cho trí tuệ, danh dự, lương tâm của dân tộc. Vì vậy, có tác động lớn tới toàn xã hội. Nâng cao đạo đức cách mạng, chống suy thoái đạo đức ở đội ngũ này có cái dễ mà cũng có cái khó. Dễ là vì mọi người tự nguyện đứng trong hàng ngũ của Đảng, hứa dưới Đảng kỳ trọn đời trung với nước, hiếu với dân, phụng sự Tổ quốc, phụng sự cách mạng, phục vụ nhân dân. Khó là vì trong đội ngũ này có sự ẩn náu, che chắn, thậm chí liên minh của quyền lực. Thực tế cho thấy chưa có một vụ tham ô, tham nhũng, lãng phí nào mà ở đó không có

cán bộ, đảng viên, mà đã có cán bộ, đảng viên là có quyền lực. Mỗi loại cán bộ, đảng viên, theo công việc, chức năng, quyền hạn của mình mà rèn luyện đạo đức theo các tiêu chuẩn đạo đức chung và riêng. Chẳng hạn cán bộ ngoại giao, theo quan điểm của Bác, là bộ mặt của đất nước. Cùng với những phẩm chất đạo đức chung, cán bộ ngoại giao phải đặt lên hàng đầu lòng trung thành tuyệt đối với sự nghiệp cách mạng của Đảng, với lợi ích của dân tộc. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh có sự kết hợp đức với tài. Điều này đặc biệt cần thiết với cán bộ ngoại giao. Đức là lòng trung thành với Tổ quốc như đã nói, là liêm chính, kiệm cần, một tinh thần quốc tế vừa bản lĩnh, sáng tạo, vừa tinh tế, thêm bạn bớt thù, bảo vệ độc lập dân tộc, hòa bình ở Việt Nam và trên thế

giới, đưa văn hóa Việt Nam giới thiệu ra nước ngoài và tiếp thu cái hay, cái tốt của nước ngoài về làm giàu cho văn hóa nước mình. Tài là phải nắm vững tình hình trong nước và tình hình thế giới như khoa học công nghệ, kinh tế tri thức, lĩnh vực thương mại, kinh tế đối ngoại, v.v..

Chống suy thoái về đạo đức là chống lười biếng, xa xỉ, quan liêu và đặc biệt là chống sự nhũng lạm. Theo quan điểm Hồ Chí Minh, là cán bộ, công chức nhà nước thì dù ít, dù nhiều đều có quyền hành. Cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ. Có quyền mà thiếu lương tâm, không chịu tu dưỡng rèn luyện thì dễ trở nên hủ bại, dễ biến thành sâu mọt của dân, dễ "dĩ công vi tư". Vì vậy, tham nhũng, theo tinh thần Hồ Chí Minh là bệnh của những người có quyền lực, lạm

dụng quyền lực cộng với lòng tham để nhũng nhiễu dân; do đó là bệnh của cán bộ, công chức. Muốn chống tham nhũng, phải chống cả xa xỉ, vì xa xỉ mà sinh ra tham nhũng. Mà chống tham nhũng trước hết là *chống tham quyền*, vì tham quyền là gốc của lợi. Chống tham nhũng phải bằng giáo dục, công tác tư tưởng. Nhưng chỉ có giáo dục đạo đức không thôi thì không thể xóa bỏ được tham nhũng mà phải kết hợp chặt chẽ với pháp luật, mà quan trọng là tính khoa học và minh bạch của bộ máy; đồng thời phải dùng cả "pháp trị" với tính nghiêm minh của pháp luật, phép nước theo tấm gương Hồ Chí Minh. Lịch sử cách mạng Việt Nam đến hôm nay, mới chỉ có Chủ tịch Hồ Chí Minh, với bản lĩnh và ý thức, trách nhiệm phục vụ nhân dân, trên nền tảng chủ

nghĩa nhân văn cao cả, dám y án quyết định tử hình cán bộ cao cấp của Đảng và quân đội.

Chống suy thoái về đạo đức, đặc biệt phải tập trung chống chủ nghĩa cá nhân. Bởi vì chủ nghĩa cá nhân là một loại giặc, đồng minh với các loại giặc khác. Muốn chống các loại giặc khác, trước hết phải chống giặc trong lòng, tức chủ nghĩa cá nhân. Chủ nghĩa cá nhân là một thứ vi trùng rất độc, đẻ ra hàng trăm thứ bệnh khác nhau. Nó không chỉ ảnh hưởng tới từng cá nhân, đối với dân tộc, mà còn làm mất niềm tin của nhân dân đối với Đảng. Nói ngắn gọn, theo quan điểm Hồ Chí Minh, chủ nghĩa cá nhân là một trở lực trên con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội, là đối lập với chủ nghĩa xã hội. Vì vậy, *thắng lợi của chủ nghĩa xã hội không*

thể tách rời thắng lợi của cuộc đấu tranh trừ bỏ chủ nghĩa cá nhân. Chống chủ nghĩa cá nhân không có nghĩa là giày xéo lên lợi ích cá nhân. Đây là một quan điểm hết sức khoa học của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tình hình hiện nay.

Ngày nay, trong bối cảnh của kỷ nguyên toàn cầu hóa, việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức trở thành một nhu cầu cấp bách và có ý nghĩa lâu dài đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh vẫn chứa đựng một ý nghĩa sâu xa về lý luận và thực tiễn, tiếp tục soi sáng công cuộc đổi mới của dân tộc.

"NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG" - VẤN ĐỀ CƠ BẢN, NHẤT QUÁN TRONG TƯ TƯỞNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

TS. CHU ĐỨC TÍNH*

1- Là người mở đường xây nền độc lập, đem lại cuộc sống ấm no, hạnh phúc cho toàn dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn coi trọng việc giáo dục, rèn luyện, nâng cao đạo đức cách mạng cho mọi người Việt Nam yêu nước, đặc biệt là đội ngũ cán

---

* Bảo tàng Hồ Chí Minh.

bộ, đảng viên của Đảng. Người luôn coi đó là nền tảng gốc rễ của mỗi con người và của toàn xã hội, là cội nguồn thắng lợi của mọi sự nghiệp cách mạng, bảo đảm cho sự phát triển vững bền của quốc gia, dân tộc...

Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chỉ rõ rằng: "Làm cách mạng để cải tạo xã hội cũ thành xã hội mới là một sự nghiệp rất vẻ vang, nhưng nó cũng là một nhiệm vụ rất nặng nề, một cuộc đấu tranh rất phức tạp, lâu dài, gian khổ. Sức có mạnh mới gánh được nặng và đi được xa. Người cách mạng phải có *đạo đức cách mạng* làm nền tảng, mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang"[1]; "Cũng như sông thì có nguồn mới

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.11, tr.601.

có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Vì muốn giải phóng cho dân tộc, giải phóng cho loài người là một công việc to tát, mà tự mình không có đạo đức, không có căn bản, tự mình đã hủ hóa, xấu xa thì còn làm nổi việc gì?"[1]; đạo đức cách mạng không phải là những thứ sẵn có ngay từ khi con người mới sinh ra, cũng "không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hằng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong"[2]...

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t.5, tr.292-293.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.11, tr.612.

Vì tầm quan trọng đặc biệt của vấn đề này, ngay từ những ngày đầu chuẩn bị cho sự ra đời của Đảng, bài học đầu tiên Người dạy trong các lớp huấn luyện, đào tạo đội ngũ cán bộ cho phong trào cách mạng Việt Nam ở Quảng Châu, Trung Quốc, những năm 1925 - 1927, là bài học về *Tư cách một người cách mệnh*. Trong bài học ấy, Người nêu 23 điều về tư cách của một người cách mệnh chân chính, tập trung vào ba mối quan hệ chính, đó là: đối với mình, đối với người và đối với việc. Từ đó, 23 điều về *Tư cách một người cách mệnh* đã đặt nền tảng cơ sở cho việc giáo dục, rèn luyện đạo đức cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng trong suốt quá trình phát triển của cách mạng Việt Nam.

Cách mạng Tháng Tám thành công, Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời, Đảng ta trở thành Đảng cầm

quyền. Làm thế nào để cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng hoàn thành tốt nhiệm vụ là những "công bộc" của dân, là điều Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm. Ngay sau khi nước nhà giành được độc lập, trong phiên họp đầu tiên của Hội đồng Chính phủ, ngày 03/9/1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu *sáu* nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, trong đó *nhiệm vụ thứ tư* cần phải giải quyết ngay lúc bấy giờ là thực hiện *cần, kiệm, liêm, chính*. Người giải thích rõ: "Chế độ thực dân đã đầu độc dân ta với rượu và thuốc phiện. Nó đã dùng mọi thủ đoạn hòng hủ hóa dân tộc chúng ta bằng những thói xấu, lười biếng, gian giảo, tham ô và những thói xấu khác. Chúng ta có nhiệm vụ cấp bách là phải giáo dục lại nhân dân chúng ta. Chúng ta phải làm cho dân tộc

chúng ta trở nên một dân tộc dũng cảm, yêu nước, yêu lao động, một dân tộc xứng đáng với nước Việt Nam độc lập”[1]. Để làm được những điều đó, Người đề nghị “mở một chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực hiện: CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH”[2].

Cũng ngay trong những ngày đầu lập nước này, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm nhận thấy những biểu hiện thoái hóa, biến chất trong một số đảng viên, cán bộ trong bộ máy chính quyền cách mạng. Trong *Thư gửi các đồng chí tỉnh nhà* (17/9/1945), sau khi khẳng định những thắng lợi to lớn của cách mạng nước ta, Người nói rõ những khó khăn của việc xây dựng chế độ mới và những khuyết điểm của cán bộ địa phương như: lạm dụng

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.4, tr.7.

hình phạt; kỷ luật không nghiêm; ức hiếp dân, xoáy tiền dân, lấy của dân; lên mặt quan cách mạng, độc hành độc đoán, "dĩ công dinh tư" (lấy của chung làm của riêng); dùng pháp luật để báo thù tư... Những khuyết điểm đó, nhỏ thì làm cho dân chúng hoang mang, oán đến Chính phủ và Đoàn thể, lớn thì làm cho nền đoàn kết lay động. Vì vậy:

"Chúng ta phải lập tức sửa đổi ngay,

Chúng ta không sợ có khuyết điểm,

Chúng ta chỉ sợ không có quyết tâm sửa đổi..."[1].

Một tháng sau, trong *Thư gửi Ủy ban nhân dân các kỳ, tỉnh, huyện và làng* (17/10/1945), Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: "Ngày nay, chúng ta đã xây dựng nên nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.4, tr.20.

Nhưng nếu nước độc lập mà dân không hưởng hạnh phúc tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì”[1]. Cùng với việc nêu rõ trách nhiệm của chính quyền các cấp đều là “công bộc của dân”, “Việc gì có lợi cho dân thì làm. Việc gì có hại cho dân thì phải tránh”[2]..., Người đã nghiêm khắc phê phán “những lầm lỗi rất nặng nề” trong một số cán bộ, đó là các căn bệnh như trái phép, cậy thế, hủ hóa, tư túng, chia rẽ, kiêu ngạo... và tỏ thái độ nghiêm khắc: “Chúng ta không sợ sai lầm, nhưng đã nhận biết sai lầm thì phải ra sức sửa chữa... Ai đã phạm những lầm lỗi trên này, thì phải hết sức sửa chữa; nếu không tự sửa chữa thì Chính phủ sẽ không khoan dung”[3].

1, 2, 3. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.4, tr.64, 21, 66.

Với tinh thần cách mạng ấy, dù trong kháng chiến gian khổ hay trong hòa bình xây dựng đất nước, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đặt lên hàng đầu việc giáo dục, nâng cao đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng. Những lời dạy tâm huyết của Người về vấn đề này được đề cập trong hầu hết các tác phẩm, bài viết, trong các bài nói chuyện, các cuộc gặp gỡ, trong các lớp chỉnh huấn, bồi dưỡng cán bộ, đảng viên mới... Đặc biệt là, trong bộ ba tác phẩm: *Sửa đổi lối làm việc, Đạo đức cách mạng* và *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân,* Chủ tịch Hồ Chí Minh đã bàn rất sâu về việc học tập và rèn luyện đạo đức cách mạng, nêu lên những giải pháp phòng, chống chủ nghĩa cá nhân và phân tích sâu sắc vai trò gương mẫu của người cán bộ, đảng viên.

Những tác phẩm chuyên khảo ấy đã trở thành những cuốn sách gối đầu giường, những lời tâm sự, chỉ bảo của Người về đạo đức, trở thành mục tiêu, phương hướng phấn đấu, để mỗi cán bộ, đảng viên rèn luyện, sửa chữa những sai lầm, thiếu sót, khắc phục mọi tồn tại dù nhỏ, để không ngừng nâng cao đạo đức cách mạng, xứng đáng với lòng tin cậy và yêu mến của nhân dân...

2- Xuân này, toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta kỷ niệm 40 xuân ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh viết tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân.* Một bài viết, một tác phẩm, vừa là những lời tâm sự, vừa là những lời căn dặn tâm huyết, thể hiện sự quan tâm sâu sắc của Người đối với Đảng, đối với tương lai của dân tộc và cuộc sống ấm no, hạnh phúc của nhân dân.

Đây là bài viết cuối cùng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng. Một bài viết đăng báo chưa đầy 700 chữ, nhưng những luận điểm Người đề cập mang tính tổng kết thực tiễn sâu sắc, có ý nghĩa như một tác phẩm, một văn kiện quan trọng về xây dựng Đảng nói riêng, về giáo dục, rèn luyện, nâng cao đạo đức cách mạng nói chung - điều mà Người luôn quan tâm, trăn trở trong suốt quá trình xây dựng Đảng và lãnh đạo cách mạng Việt Nam.

Với lời lẽ, văn phong quen thuộc, mở đầu bài báo, chuyển lời khen ngợi của nhân dân đối với đội ngũ cán bộ, đảng viên gương mẫu của Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết một cách giản dị nhưng đầy ý nghĩa: "Nhân dân ta thường nói: đảng viên đi trước, làng nước theo sau.

Đó là một lời khen chân thành đối với đảng viên và cán bộ chúng ta”[1].

Tiếp đó, Người tỏ lời khen ngợi cán bộ, đảng viên ta trong suốt 39 năm đã tuyệt đối trung thành với Đảng và khẳng định: “Trong lịch sử đấu tranh của Đảng và trong mọi hoạt động hằng ngày, nhất là trên mặt trận chiến đấu và sản xuất, rất nhiều cán bộ, đảng viên ta đã tỏ ra anh dũng, gương mẫu, gian khổ đi trước, hưởng thụ đi sau và đã làm nên những thành tích rất vẻ vang... Đó là những bông hoa tươi thắm của chủ nghĩa anh hùng cách mạng. Nhân dân ta và Đảng ta rất tự hào có những người con xứng đáng như thế”[2].

Cùng với việc nêu bật những ưu điểm của đại đa số cán bộ, đảng viên của Đảng,

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng không giấu giếm việc "còn có một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém.

Họ mang nặng *chủ nghĩa cá nhân*, việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết. Họ không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình"[1]. Và Người đã thẳng thắn vạch ra cho mọi người thấy những bất cập, những nguy hại hết sức lớn do chủ nghĩa cá nhân gây ra: "Do *cá nhân chủ nghĩa* mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh. Họ không có tinh

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t.15, tr.546-547.

thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ.

Cũng do *cá nhân chủ nghĩa* mà mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và của Nhà nước, làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân.

Tóm lại, do *cá nhân chủ nghĩa* mà phạm nhiều sai lầm"[1].

Đây không phải lần đầu tiên Chủ tịch Hồ Chí Minh nói đến chủ nghĩa cá nhân. Đã rất nhiều lần Người nói với chúng ta về sự nguy hại của chủ nghĩa cá nhân: "Chủ nghĩa cá nhân là như một thứ vi trùng rất độc, do nó mà sinh ra các thứ bệnh rất nguy hiểm"[2] như: tham lam, lười biếng,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.15, tr.547.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.5, tr.295.

kiêu ngạo, hiếu danh, thiếu kỷ luật, óc hẹp hòi, óc địa phương, óc lãnh tụ và những bệnh khác như "hữu danh vô thực", kéo bè kéo cánh, bệnh *cận thị* không trông xa thấy rộng, bệnh "cá nhân"...; "*Chủ nghĩa cá nhân* là việc gì cũng chỉ lo cho lợi ích riêng của mình, không quan tâm đến lợi ích chung của tập thể. "Miễn là mình béo, mặc thiên hạ gầy". Nó là mẹ đẻ ra tất cả mọi tính hư nết xấu... Nó là kẻ thù hung ác của đạo đức cách mạng, của chủ nghĩa xã hội"[1], "Chủ nghĩa cá nhân là kẻ thù nguy hiểm mà mỗi người chúng ta phải luôn luôn tỉnh táo đề phòng và kiên quyết tiêu diệt"[2]...

Để "đề phòng và kiên quyết tiêu diệt" chủ nghĩa cá nhân, làm cho tất cả cán bộ,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.13, tr.90.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.14, tr.469.

đảng viên xứng đáng là những chiến sĩ cách mạng gương mẫu của Đảng, của nhân dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: "Đảng ta phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên. Phải thực hành phê bình và tự phê bình nghiêm chỉnh trong Đảng. Phải hoan nghênh và khuyến khích quần chúng thật thà phê bình cán bộ, đảng viên. Chế độ sinh hoạt của chi bộ phải nghiêm túc. Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh. Công tác kiểm tra của Đảng phải chặt chẽ.

Mỗi cán bộ, đảng viên phải đặt lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết. Phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng,* bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức

và tính kỷ luật. Phải đi sâu đi sát thực tế, gần gũi quần chúng, thật sự tôn trọng và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân. Phải cố gắng học tập, rèn luyện, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ”[1]... Người coi đó là một cách thiết thực để kỷ niệm ngày thành lập Đảng và cũng là một việc làm cần thiết để giúp tất cả cán bộ, đảng viên đều tiến bộ, góp sức nhiều hơn nữa cho sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc.

Tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* vốn chỉ là một bài viết đăng trên báo *Nhân dân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân dịp kỷ niệm 39 năm ngày thành lập Đảng (03/02/1969), nhưng theo lời kể của đồng chí Vũ Kỳ (nguyên là Thư ký riêng của Chủ tịch

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.15, tr.547.

Hồ Chí Minh), Người đã chuẩn bị công phu và tích hợp nhiều ý kiến đóng góp. Khi chuẩn bị bài viết này, Chủ tịch Hồ Chí Minh nói rõ với những người giúp việc về mục đích, nội dung và nhấn mạnh yêu cầu: "Ngắn gọn, tập trung vào chủ đề *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*. Và đó cũng là tên của bài báo"[1].

Sau khi sửa lại bài viết, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho đánh máy thành nhiều bản và gửi đến từng đồng chí ủy viên Bộ Chính trị đề nghị tham gia ý kiến. Việc làm nhỏ nhưng cẩn trọng và có ý nghĩa sâu sắc này là thói quen làm việc hằng ngày của Người, thường xuyên trao đổi, tranh thủ ý kiến của mỗi cá nhân và tập

---

1. Vũ Kỳ: *Càng nhớ Bác Hồ,* Nxb. Thanh niên, Hà Nội, 1999, tr.115.

thể Bộ Chính trị trong mọi công việc, nhằm tạo nên một không khí làm việc cởi mở, đoàn kết, chân thành... Nhưng lần này, theo đồng chí Vũ Kỳ: "Đây hẳn cũng không phải là việc ngẫu nhiên. Dưới hình thức tham gia một bài viết nhân dịp kỷ niệm thành lập Đảng, mỗi đồng chí ủy viên Bộ Chính trị sẽ có trong tay một tài liệu mà ngay câu đầu tiên là: "*Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*""[1]. Thiện ý của Bác thật sâu sắc, tế nhị (!)

Không chỉ vậy, trước khi gửi đăng báo, Người còn trao đổi, tham khảo ý kiến của những người giúp việc. Khi những người giúp việc đề nghị cho đảo tên gọi của bài báo từ "*Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*" thành

---

1. Vũ Kỳ: *Càng nhớ Bác Hồ, Sđd,* tr.115-116.

"*Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*", với lý do "cán bộ, đảng viên ta nói chung là tốt, ưu điểm là cơ bản", Người đã lắng nghe, im lặng suy nghĩ một lúc rồi nêu ý kiến: "Ý kiến của các chú Bác thấy cũng có lý. Nhưng Bác vẫn còn phân vân điều này: Gia đình các chú tiết kiệm mua sắm được bộ bàn ghế, giường tủ mới. Vậy trước khi kê vào phòng, các chú có quét dọn nhà cửa sạch sẽ hay cứ để rác rưởi bẩn thỉu mà khiêng bàn ghế, giường tủ vào...". Mặc dù hỏi vậy nhưng tôn trọng ý kiến đóng góp của những người giúp việc, Người đồng ý cho đảo tên gọi của bài báo và đề nghị "ở trong bài thì dứt khoát phải giữ nguyên ý của Bác: "Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng""[1]...

---

1. Vũ Kỳ: *Càng nhớ Bác Hồ, Sđd,* tr. 117.

Thật kỳ diệu, ngay sau đó, bài báo đã trở thành tài liệu học tập, rèn luyện, nâng cao đạo đức cách mạng cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng cũng như của mỗi người Việt Nam yêu nước suốt bốn thập kỷ qua. 40 năm sau ngày bài báo ra đời, đọc lại và suy ngẫm, thấy như Người đang nói với chính chúng ta hôm nay.

3- Thực hiện lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh, 40 năm qua, trong những năm vừa kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, vừa xây dựng miền Bắc xã hội chủ nghĩa trước đây cũng như trong công cuộc đổi mới đất nước hiện nay, đã có nhiều tấm gương tiêu biểu về học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh: "*Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*". Họ là những con người luôn luôn gương mẫu, vượt qua mọi khó

khăn, gian khổ, đi đầu trong chiến đấu, trong lao động sản xuất và học tập, sống kham khổ, thiếu thốn, gom nhặt "từng hòn than, mẩu sắt, cân ngô"... để cùng góp sức xây dựng cơ đồ Việt Nam. Họ xứng đáng là những người con yêu của Tổ quốc. Tuy nhiên, bên cạnh đó còn có một số không ít cán bộ, đảng viên, đặc biệt là những cán bộ có chức, có quyền vẫn chưa thấm nhuần và làm theo những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh, không chịu tu dưỡng, rèn luyện để nâng cao đạo đức cách mạng mà còn tự cho mình là "quan cách mạng" và trở thành "môn đồ" của chủ nghĩa cá nhân. Mỗi việc làm của họ đều mang nặng "chủ nghĩa cá nhân", làm ảnh hưởng nghiêm trọng đến lòng tin của các tầng lớp nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng... và đang trở thành một nguy

cơ đối với sự phát triển vững bền của Đảng và dân tộc. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng đã đánh giá công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng chưa đạt yêu cầu và nêu rõ: "Tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, bệnh cơ hội, chủ nghĩa cá nhân và tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí trong một bộ phận cán bộ, công chức diễn ra nghiêm trọng"[1]. Nguyên nhân của tình trạng nêu trên là do nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan, trong đó chủ yếu là: Tư duy của Đảng trên một số lĩnh vực chậm đổi mới, chưa nhận thức đầy đủ về những tác động phức tạp và nhiều mặt của cơ chế thị trường, kinh tế nhiều

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, Sđd,* t.65, tr.175.

thành phần trong hội nhập để phát triển; sự chỉ đạo tổ chức thực hiện chưa tốt, đặc biệt là chưa chú ý đúng mức đến vấn đề giáo dục, rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức đối với cán bộ, đảng viên; một bộ phận cán bộ, đảng viên, kể cả một số cán bộ chủ chốt, mang nặng chủ nghĩa cá nhân, không chịu tu dưỡng, rèn luyện về đạo đức, lối sống, vừa yếu kém về phẩm chất và năng lực, vừa thiếu tính tiên phong, gương mẫu, vừa không đủ trình độ hoàn thành nhiệm vụ... Trước tình hình đó, Đại hội chủ trương dành nhiều công sức để *tạo được sự chuyển biến rõ rệt về xây dựng Đảng* nhằm nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng và các tổ chức cơ sở đảng, *xây dựng Đảng thật sự trong sạch, vững mạnh cả về chính trị, tư tưởng và tổ chức*, và coi

đây là *nhiệm vụ then chốt, có ý nghĩa sống còn đối với Đảng và sự nghiệp cách mạng của nhân dân ta...*

Để thực hiện mục tiêu nêu trên, cùng với nhiều giải pháp đồng bộ, Đại hội yêu cầu: "lấy đạo đức làm gốc, đồng thời bồi dưỡng về kiến thức, trí tuệ, năng lực để làm tròn nhiệm vụ người lãnh đạo, người đi tiên phong trong các lĩnh vực công tác được giao"[1].

Với tinh thần ấy, tiếp theo Chỉ thị số 23-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng, ngày 27/3/2003, về *Đẩy mạnh nghiên cứu, tuyên truyền, giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn mới,* trong đó xác định "việc tổ chức học tập tư tưởng Hồ Chí Minh

---

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập, Sđd,* t.65, tr.226.

là một nhiệm vụ mấu chốt của công tác tư tưởng của Đảng, cần được toàn Đảng thực hiện chặt chẽ, có chất lượng, hiệu quả", ngày 07/11/2006, Bộ Chính trị Ban Chấp hành Trung ương Đảng ra Chỉ thị số 06-CT/TW về tổ chức cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh", nhằm "Làm cho toàn Đảng, toàn dân nhận thức sâu sắc về những nội dung cơ bản và giá trị to lớn của tư tưởng đạo đức và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh. Tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về ý thức tu dưỡng, rèn luyện và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh sâu rộng trong toàn xã hội, đặc biệt trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, đoàn viên, thanh niên, học sinh... nâng cao đạo đức cách mạng, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng

chính trị, đạo đức, lối sống và các tệ nạn xã hội, góp phần thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội X của Đảng".

Hơn hai năm qua, cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" đã trở thành phong trào quần chúng rộng lớn, thu hút sự tham gia sôi nổi của đông đảo cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân trong từng việc làm cụ thể. Để cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" thiết thực và hiệu quả, góp phần đẩy mạnh hơn nữa công tác xây dựng Đảng ngày càng trong sạch, vững mạnh, cần tổ chức thực hiện triệt để, từ Trung ương đến cơ sở, những giải pháp "Nâng cao đạo đức cách mạng" mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*

và trong lời căn dặn trước lúc đi xa của Người để "Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng,* thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư... giữ gìn Đảng ta thật trong sạch,... xứng đáng là người lãnh đạo, là người đày tớ thật trung thành của nhân dân"[1].

Những lời dạy và mỗi việc làm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về *nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân,* về thực hiện *cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư...* là lối sống, là đạo đức, là văn hóa và sự mẫu mực của Người trong việc thực hành đạo đức cách mạng, mãi mãi là tấm gương sáng ngời để cán bộ, đảng viên và nhân dân ta học tập, noi theo. Với tinh thần đổi mới để phát triển, thực hành tốt

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, t.15, tr.611-612.

những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vấn đề này chính là một việc làm thiết thực, thể hiện lòng biết ơn của các thế hệ hôm nay và mai sau đối với Người, đồng thời góp phần làm tăng lòng tin của nhân dân với Đảng, với sự nghiệp cách mạng của dân tộc và góp phần thiết thực vào sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước hiện nay nhằm thực hiện thắng lợi mục tiêu *Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh* - những điều Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn hằng mong muốn và căn dặn khi còn sống.

QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN" - NHÌN TỪ GÓC ĐỘ LỊCH SỬ

TS. TRẦN HẢI*

1- Nhân dịp kỷ niệm 39 năm ngày thành lập Đảng (03/02/1930 – 03/02/1969) dưới bút danh T.L., Chủ tịch Hồ Chí Minh

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

viết bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân.* Mục tiêu của việc viết bài báo này - như Người đã quán triệt:

"Trong lịch sử đấu tranh của Đảng và trong mọi hoạt động hằng ngày, nhất là trên mặt trận chiến đấu và sản xuất, rất nhiều cán bộ, đảng viên ta tỏ ra anh dũng, gương mẫu, gian khổ đi trước, hưởng thụ đi sau và đã làm nên những thành tích rất vẻ vang... "Song bên cạnh những đồng chí tốt ấy, còn có một số ít cán bộ, đảng viên mà đạo đức, phẩm chất còn thấp kém.

Họ mang nặng *chủ nghĩa cá nhân*, việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng của mình trước hết. Họ không lo "mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình""[1]. Yêu cầu của sự nghiệp cách mạng ngày

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546-547.

càng cao, nhiệm vụ của mỗi cán bộ, đảng viên ngày càng nặng nề, là quy luật của quá trình vận động, phát triển. Vì vậy, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu: "Đảng ta phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên... Mỗi cán bộ, đảng viên phải đặt lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết. Phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*, bồi dưỡng tư tưởng tập thể... Phải đi sâu đi sát thực tế, gần gũi quần chúng, thật sự tôn trọng và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân. Phải cố gắng học tập, rèn luyện, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ"[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.547.

Không phải tới lúc này Chủ tịch Hồ Chí Minh mới đặt vấn đề phải coi việc chống chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng, mà từ rất sớm, ngay trong quá trình truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin, chuẩn bị thành lập Đảng, quá trình lãnh đạo sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc, Người đã đặc biệt quan tâm tới vấn đề này.

Giữa năm 1925, Hồ Chí Minh cải tổ Tâm tâm xã - một tổ chức cấp tiến của những thanh niên Việt Nam yêu nước đang hoạt động ở Nam Trung Quốc và thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên. 23 điểm về tư cách hội viên - "Tư cách một người cách mệnh" mà Người và Tổng bộ Hội yêu cầu là:

"Tự mình phải:

Cần kiệm.

Hòa mà không tư.

Cả quyết sửa lỗi mình.

Cẩn thận mà không nhút nhát.

Hay hỏi.

Nhẫn nại (chịu khó).

Hay nghiên cứu, xem xét.

Vị công vong tư.

Không hiếu danh, không kiêu ngạo.

Nói thì phải làm.

Giữ chủ nghĩa cho vững.

Hy sinh.

Ít lòng tham muốn về vật chất.

Bí mật.

Đối người phải:

Với từng người thì khoan thứ.

Với đoàn thể thì nghiêm.

Có lòng bày vẽ cho người.

Trực mà không táo bạo.

Hay xem xét người.

Làm việc phải:

Xem xét hoàn cảnh kỹ càng.

Quyết đoán.

Dũng cảm.

Phục tùng đoàn thể"[1].

Đây là những phác thảo đầu tiên của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức của người cách mạng để sau này, trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Người thường xuyên quán triệt, nhiều lần khái quát cô đọng để cán bộ, đảng viên dễ hiểu, dễ nhớ.

Ngay sau ngày Cách mạng Tháng Tám 1945 thành công, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời, Đảng ta trở thành Đảng cầm quyền, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký và ban hành nhiều sắc lệnh quy định

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.2, tr.280-281.

chức năng, nhiệm vụ, tổ chức của bộ máy chính quyền của dân, do dân, vì dân. Ngày 17/10/1945, Người viết thư gửi Ủy ban nhân dân các cấp kỳ, tỉnh, huyện và làng. Người căn dặn: "các cơ quan của Chính phủ từ toàn quốc cho đến các làng, đều là công bộc của dân... chứ không phải để đè đầu dân như trong thời kỳ dưới quyền thống trị của Pháp, Nhật.

Việc gì lợi cho dân, ta phải hết sức làm.

Việc gì hại đến dân, ta phải hết sức tránh.

Chúng ta phải yêu dân, kính dân thì dân mới yêu ta, kính ta"[1]. "Lầm lỗi rất nặng nề" ở những người cán bộ, đảng viên được dân tin cậy giao phó quyền chức thường biểu hiện ở "các căn bệnh" như *trái phép, cậy thế, hủ hóa, tư túng, chia rẽ,*

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.4, tr.64-65.

kiêu ngạo[1]. Thái độ của Người rất nhân văn, nhưng cũng rất nghiêm khắc: "Ai đã phạm những lầm lỗi trên này, thì phải hết sức sửa chữa; nếu không tự sửa chữa thì Chính phủ sẽ không khoan dung"[2].

Như vậy, ở Chủ tịch Hồ Chí Minh, đạo đức và rèn luyện đạo đức là vấn đề xuyên suốt trong quá trình hoạt động cách mạng của Người, luôn thể hiện sự nhất quán giữa rèn luyện, giáo dục đạo đức với thực hành đạo đức. Người viết: "Cả đời tôi chỉ có một mục đích, là phấn đấu cho quyền lợi Tổ quốc, và hạnh phúc của quốc dân.

Những khi tôi phải ẩn nấp nơi núi non, hoặc ra vào chốn tù tội, xông pha sự hiểm nghèo - là vì mục đích đó"[3]. Chuẩn bị

---

1. Xem Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.4, tr.65-66.

2, 3. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.4, tr.66, 272.

cho việc về với thế giới người hiền, Người viết những lời bộc bạch: "Suốt đời tôi hết lòng hết sức phục vụ Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân. Nay dù phải từ biệt thế giới này, tôi không có điều gì phải hối hận, chỉ tiếc là tiếc rằng không được phục vụ lâu hơn nữa, nhiều hơn nữa"[1]. Tại các lớp huấn luyện cán bộ ở Quảng Châu chuẩn bị thành lập Đảng những năm 20 của thế kỷ XX, Người nêu những yêu cầu về "tư cách một người cách mạng". Đến *Di chúc*, Người lại nói rõ "Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.15, tr.615.

người lãnh đạo, là người đày tớ thật trung thành của nhân dân”[1].

2- Không ít người đặt câu hỏi: Thuật ngữ *Đạo đức cách mạng* của Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng ở thời điểm nào? Nghiên cứu hệ thống quan điểm của Người về đạo đức sẽ giúp chúng ta bước đầu trả lời được câu hỏi đó.

Tiếp thu tinh hoa truyền thống đạo đức dân tộc và nhân loại mà đỉnh cao là đạo đức học Mác - Lênin, từ rất sớm, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định: Đạo đức là cái gốc của người cách mạng, là tiêu chuẩn số một của một cán bộ, đảng viên trong điều kiện Đảng cầm quyền; là nhân tố tạo nên sự hấp dẫn của lý tưởng xã hội chủ nghĩa và cộng sản chủ nghĩa.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd,* t.15, tr.612.

Từ đầu những năm 20 của thế kỷ XX, Người đã kịch liệt lên án tội ác của chủ nghĩa thực dân đối với các dân tộc thuộc địa. Xét cho cùng, đây cũng chính là sự phê phán những biểu hiện của các hành vi phản nhân văn, vô đạo đức.

Khi phác thảo những điểm cơ bản trong yêu cầu về tư cách một người cách mạng, tuy chưa khái quát thành những chuẩn mực đạo đức, nhưng về cơ bản đó là những yêu cầu chuẩn mực của đạo đức mới.

Khi được giao trọng trách là người đứng đầu bộ máy chính quyền nhà nước mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng chỉ khái quát những yêu cầu đối với nhân viên chính quyền phải phấn đấu sao cho xứng đáng là "những công bộc", những "đày tớ chung" của nhân dân. Chỉ khi nói đến vấn đề đạo đức trong Đảng, trong nội bộ cơ quan công quyền, Người mới dùng thuật ngữ *đạo đức cách mạng.*

Năm 1947, đề cập đến vấn đề *Tư cách của đảng chân chính cách mạng,* Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu 12 điều, trên cơ sở đó, khi nói về *Phận sự của đảng viên và cán bộ*, Người đưa ra khái niệm *đạo đức cách mạng* - đồng nghĩa với *những tính tốt,* với những nội dung cơ bản gồm 5 điều: *Nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm.* Có lẽ đây là lần đầu tiên Người dùng thuật ngữ này. Người khẳng định: "Đó là *đạo đức cách mạng*. Đạo đức đó không phải là đạo đức thủ cựu. Nó là đạo đức mới, đạo đức vĩ đại, nó không phải vì *danh vọng của cá nhân* (T.G nhấn mạnh), mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc, của loài người"[1]. Người nói rõ vai trò và tầm quan trọng của đạo đức: "Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.5, tr.292.

sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Vì muốn giải phóng cho dân tộc, giải phóng cho loài người là một công việc to tát, mà tự mình không có đạo đức, không có căn bản, tự mình đã hủ hóa, xấu xa thì còn làm nổi việc gì"[1].

Một mặt, như tháng 10/1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói "Chính phủ sẽ không khoan dung" những lỗi lầm nếu cán bộ, đảng viên không tự giác sửa chữa. Mặt khác, Người chỉ rõ những "căn bệnh" và "cách chữa" - những gợi ý, những lời căn dặn cán bộ, đảng viên về việc tự giác rèn luyện, bồi dưỡng lập trường tư tưởng và đạo đức cách mạng.

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.5, tr.292-293.

Có thể nói từ rất sớm, Người đã thể hiện quan điểm nhất quán giữa xây và chống trong vấn đề đạo đức. Theo Người, *xây* là bồi dưỡng, giáo dục, là xác định các chuẩn mực đạo đức mới phù hợp với truyền thống đạo đức dân tộc, đáp ứng những yêu cầu của nhiệm vụ thực tiễn. *Chống* là phê phán, loại bỏ những cái sai, cái xấu, những hành vi có hại cho cuộc sống, cho sự nghiệp cách mạng. Trong những điểm, những biểu hiện *cần chống*, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh *phải chống chủ nghĩa cá nhân*.

Chủ nghĩa cá nhân là thuật ngữ Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng lần đầu tiên cho tiêu đề một bài báo, dưới bút danh X.Y.Z, đăng trên báo *Sự thật*, số 101, ngày 15/10/1948 - một năm sau tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (10/1947) Người dùng

thuật ngữ *Bệnh cá nhân*. Trong bài báo này, Chủ tịch Hồ Chí Minh gọi chung là *bệnh chủ nghĩa cá nhân* với những biểu hiện như "Ngày thường, thì kỷ luật kém.

Khi có vấn đề nghiêm trọng, thì hoang mang.

Lúc tính toán công việc, thì đặt lợi ích của cá nhân mình, của nhóm mình lên trên lợi ích chung.

Bệnh ấy dễ đưa đến chỗ trái kỷ luật, trái lợi ích của dân tộc"[1].

Theo Người, muốn chống những thói hư tật xấu, chống chủ nghĩa cá nhân phải kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục với thực thi kỷ luật và pháp luật. Những chuẩn mực đạo đức mới sẽ dễ dàng trở thành hiện thực khi nó trở thành nếp nghĩ, thành thói

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.5, tr.624.

quen trong công việc và cuộc sống đời thường. Những hành vi vô đạo đức, vi phạm đạo đức không chỉ đơn thuần phải chịu sự phê bình của đồng chí, của quần chúng, đồng thời, đến mức độ nào đó còn phải chịu sự trừng phạt của "tòa lương tâm", của pháp luật. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói rõ: "Pháp luật phải thẳng tay trừng trị những kẻ bất liêm, bất kỳ kẻ ấy ở địa vị nào, làm nghề nghiệp gì.

Mỗi người phải nhận rằng, tham lam là một điều rất xấu hổ, kẻ tham lam là có tội với nước, với dân"[1].

Một điều dễ nhận thấy là rèn luyện đạo đức cách mạng, đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân là vấn đề Chủ tịch Hồ Chí Minh thường xuyên quan tâm, nhưng ở những thời điểm cụ thể, nhất là những

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.6, tr.127.

lúc cách mạng chuyển giai đoạn, Người lại đặc biệt nhấn mạnh và có những bài viết, những ý kiến chỉ đạo cụ thể.

Một trong những bài viết quan trọng được nhiều người nhắc tới là bài *Đạo đức cách mạng*, ký bút danh *Trần Lực*, đăng trên Tạp chí *Cộng sản*, số 12, năm 1958. Đây là thời kỳ miền Bắc thực hiện công cuộc cải tạo xã hội chủ nghĩa, các thành phần công thương nghiệp tư bản tư doanh và tập thể hóa nông nghiệp, tiểu thủ công nghiệp. Nhiệm vụ cách mạng nặng nề, phức tạp, nhiều vấn đề mới nảy sinh đòi hỏi cán bộ, đảng viên phải nhận thức tư tưởng đúng, phải có thái độ đúng và phải biểu hiện cụ thể bằng ý thức và việc làm. Trong bài viết này, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã quán triệt: "Làm cách mạng để cải tạo xã hội cũ thành xã hội mới là một sự

nghiệp rất vẻ vang, nhưng nó cũng là một nhiệm vụ rất nặng nề, một cuộc đấu tranh rất phức tạp, lâu dài, gian khổ. Sức có mạnh mới gánh được nặng và đi được xa. Người cách mạng phải có *đạo đức cách mạng* làm nền tảng, mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang"[1]. Cùng với việc phác thảo những yêu cầu chuẩn mực của đạo đức cách mạng, Người viết: "Vết tích xấu nhất... của xã hội cũ là *chủ nghĩa cá nhân*. Chủ nghĩa cá nhân trái ngược với đạo đức cách mạng, nếu nó còn lại trong mình, dù là ít thôi, thì nó sẽ chờ dịp để phát triển, để che lấp đạo đức cách mạng, để ngăn trở ta một lòng một dạ đấu tranh cho sự nghiệp cách mạng"[2]. Người khẳng

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.11, tr.601, 602.

định, trên con đường phát triển, cách mạng nước ta có "kẻ địch nguy hiểm" là "chủ nghĩa tư bản và bọn đế quốc"; có "kẻ địch to" là "thói quen và truyền thống lạc hậu", "nó ngấm ngầm ngăn trở cách mạng tiến bộ" và có "loại địch thứ ba", bạn đồng minh của hai kẻ địch kia là *chủ nghĩa cá nhân*[1]. Người chỉ ra rằng, "có một số ít đảng viên bị *chủ nghĩa cá nhân* trói buộc mà trở nên kiêu ngạo, công thần, tự cao tự đại"[2]. Để tiến lên chủ nghĩa xã hội... cần có người cách mạng là vì còn những kẻ địch chống lại cách mạng mà chủ nghĩa cá nhân là một trong những kẻ địch ấy. Xây dựng chủ nghĩa xã hội là "yêu cầu cấp

---

1. Xem Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.11, tr.605-606.

2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.11, tr.608.

bách của hàng chục triệu người lao động. Đó là công trình tập thể của quần chúng lao động dưới sự lãnh đạo của Đảng ta. Chủ nghĩa cá nhân là một trở ngại lớn cho việc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Cho nên *thắng lợi của chủ nghĩa xã hội không thể tách rời thắng lợi của cuộc đấu tranh trừ bỏ chủ nghĩa cá nhân*"[1].

Trở lại với những lời căn dặn của Bác trong tài liệu "*Tuyệt đối bí mật*" Người soạn thảo tháng 5/1965 và bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* (02/1969), chúng ta thấy rõ những quan điểm của Người về vấn đề chống chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên là sự tiếp nối nhiều bài nói, bài viết quan

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.11, tr.609.

trọng trong nhiều năm của Người như *Bài nói ở lớp huấn luyện đảng viên mới* (5/1966) do Thành ủy Hà Nội tổ chức; *Bài nói tại lớp bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo cấp huyện* (01/1967); *Ý kiến về việc làm và xuất bản loại sách "Người tốt, việc tốt"* (6/1968)... Đó là những bài nói thể hiện quan điểm, mục đích của Người khi cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước phát triển thắng lợi, nhưng cũng đang đứng trước những khó khăn, thử thách vô cùng to lớn đòi hỏi cả dân tộc ta, nhất là cán bộ, đảng viên phải giữ vững ý chí, rèn luyện bản lĩnh cách mạng mới có thể vượt qua. Đó là những thách thức trong cuộc chiến đấu chống các chiến lược "chiến tranh đặc biệt" và "chiến tranh cục bộ" của đội quân viễn chinh Mỹ và quân các nước chư hầu của Mỹ, hơn 60 vạn tên với

những hành động dã man, tàn bạo; là cuộc chiến đấu chống "chiến tranh phá hoại" miền Bắc của đế quốc Mỹ ngày càng mở rộng ác liệt. Đó là những khó khăn, tổn thất của ta sau cuộc Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân năm 1968... Những diễn biến lịch sử cách mạng ấy cho chúng ta thấy rõ quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vấn đề rèn luyện đạo đức cách mạng, chống chủ nghĩa cá nhân là nhằm bồi dưỡng nhân tố con người trong toàn bộ sự nghiệp cách mạng, nhất là trong những khúc quanh, những bước gay go, khó khăn trong tiến trình phát triển.

3- Đã qua 40 năm, bài báo *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh được công bố. Tuy là sự tiếp nối các bài viết,

bài nói của Người nhiều năm trước, nhưng đây là bài viết quan trọng nhất cuối đời của Người về đạo đức cách mạng. Vì vậy, có thể gọi đây là *di chúc của Người về công tác giáo dục, rèn luyện đạo đức, phẩm chất cách mạng cho cán bộ, đảng viên* và có ý nghĩa thời sự sâu sắc trong cuộc đấu tranh chống quan liêu, tham nhũng, nâng cao hiệu quả công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng hiện nay.

Đảng ta đã có khá nhiều chỉ thị, nghị quyết, Nhà nước đã ban hành *Luật phòng, chống tham nhũng* và nhiều pháp lệnh liên quan tới cuộc đấu tranh chống quốc nạn này. Nhưng, như Hội nghị Trung ương 3 (khóa X) đã nhận định: "Không ít cán bộ lãnh đạo chủ chốt các cấp, các ngành, kể cả cán bộ lãnh đạo cao cấp còn thiếu gương mẫu trong việc giữ

gìn phẩm chất đạo đức". Nhắc lại câu Bác hỏi các đồng chí giúp việc: "Các chú có đồ đẹp, nhưng căn phòng còn rác bẩn, các chú quét sạch nhà trước hay kê đồ trước?" để thấy rằng, theo Bác, đạo đức cách mạng là cao đẹp, là trong sáng nhưng phải đồng thời thực hiện với cuộc đấu tranh "quét sạch chủ nghĩa cá nhân". Đây là cuộc đấu tranh thường xuyên, lâu dài nhưng luôn luôn là vấn đề cấp bách, nhất là trong cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" hiện nay.

QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN - NHÌN TỪ GÓC ĐỘ VĂN HÓA

PGS.TS. PHẠM NGỌC ANH*

Cách đây 40 năm, nhân dịp kỷ niệm lần thứ 39 ngày thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam (03/02/1930 – 03/02/1969),

---

* Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

với bút danh T.L., Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết bài báo với nhan đề *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*. Bài báo này được đưa vào bộ *Hồ Chí Minh Toàn tập*, tập 10 do Nhà xuất bản Chính trị quốc gia ấn hành, năm 1989 (tái bản năm 1995 là tập 12, tái bản năm 2011 là tập 15). Đây là một bài báo rất ngắn, chưa đến 700 chữ, nhưng nội dung của nó là một sự tổng kết quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam của Đảng ta trên một phương diện hết sức nền móng; những quan điểm của Người trong đó đạt đến chiều sâu triết lý và mang tầm vóc văn hóa.

1. Đạo đức cách mạng - Một bộ phận hợp thành văn hóa Đảng

Tháng 8/1943, khi còn trong nhà tù của Tưởng Giới Thạch, Hồ Chí Minh đã đưa ra

một định nghĩa về văn hóa: "Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hằng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn"[1].

Trong khái niệm này, Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định đạo đức là một bộ phận hợp thành văn hóa, làm nên cấu trúc nội tại bên trong của văn hóa. Nhiều bài viết sau này, Chủ tịch Hồ Chí Minh thậm chí

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.3, tr.458.

còn xem đạo đức cách mạng là hạt nhân của văn hóa, mới tạo nền tảng tinh thần của xã hội, của một đảng chân chính cách mạng, nhất là khi đảng đó trở thành đảng cầm quyền.

Tiếp nối dòng tư duy đặc sắc này, trong bài *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định vai trò lãnh đạo không thể thiếu được của Đảng trong cách mạng Việt Nam và cắt nghĩa nguyên nhân bảo đảm cho Đảng giữ được vai trò lãnh đạo, đó là nhờ Đảng, cán bộ, đảng viên của Đảng có đạo đức cách mạng cao đẹp, trong sáng. Nói chung, với một xã hội, trình độ văn hóa càng cao (văn hóa hiểu theo nghĩa rộng, không chỉ là học vấn) thì trình độ đạo đức càng cao, hoặc ngược lại tình trạng đạo đức trong một xã hội là

biểu hiện cơ bản và chủ yếu của bộ mặt văn hóa của xã hội ấy. Với một tổ chức chính trị, mà ở đây là Đảng Cộng sản, cũng có thể nói như vậy.

Chủ tịch Hồ Chí Minh nhận thức uy quyền đạo đức của Đảng trên hai lát cắt cơ bản:

Đạo đức Đảng xét ở tầm vĩ mô

Dùng từ "vĩ mô" ở đây cũng chưa hoàn toàn chính xác, vì mọi cái vĩ mô cuối cùng cũng phải được thể hiện bằng cái "vi mô". Nhưng ý chúng tôi muốn nói đến những biểu hiện đạo đức trên danh nghĩa toàn Đảng, với tiếng nói và hành động được coi như toàn Đảng, một thực thể thống nhất chịu trách nhiệm chung về những tiếng nói và hành động đó. Trước hết, một điều dễ thấy, mục tiêu mà Đảng công khai theo đuổi, tự do và hạnh phúc của toàn

thể nhân dân, tương phản với tình cảnh mà nhân dân đang sống dưới chế độ phong kiến và thuộc địa, là một mục tiêu mang ý nghĩa đạo đức lớn. Từ đấy, trước mặt nhân dân, Đảng là hình ảnh, là biểu tượng của đạo đức. Tiếp theo đó, trên con đường cách mạng, mọi đường lối, chính sách, mọi chủ trương, hành động của Đảng đều không xa rời mục tiêu đạo đức đó. Ta có thể lấy một số thí dụ: Trước đây, chính sách giảm tô, giảm tức, chính sách miễn thuế nông nghiệp, trong hoàn cảnh người nông dân lúc bấy giờ, đều là những chính sách có tính đạo đức; khi đất nước lâm vào khủng hoảng kinh tế, đời sống nhân dân khốn khó, thì đường lối đổi mới, với hàng loạt chính sách cải cách đều có ý nghĩa đạo đức lớn, chứng tỏ cái tâm của Đảng, của những người cộng sản

đối với nhân dân. Ta có thể kể tiếp: Chính sách xóa đói, giảm nghèo, chính sách dân tộc, chính sách đối với vùng sâu, vùng xa, chính sách chăm sóc sức khỏe toàn dân, chính sách văn hóa quần chúng... Trong các chính sách, có những chính sách lớn, có quy mô tác động đến toàn quốc, toàn dân và cũng có những chính sách có quy mô nhỏ hơn, chỉ tác động trong một phạm vi hẹp, hoặc chỉ liên quan đến chính sách đối với tù binh, chính sách đối với tội phạm, chính sách đối với người có công với cách mạng... Ở đây, nhìn dưới góc độ văn hóa đạo đức, theo tinh thần Hồ Chí Minh, chúng tôi thấy có mấy điểm cần lưu ý:

Nói chung, trong trường hợp của Đảng Cộng sản Việt Nam, cũng như hầu hết các đảng cộng sản khác, mọi đường lối,

chính sách đều được lý giải bằng mục tiêu đạo đức, động cơ đạo đức cao nhất (ta thường gọi là chủ nghĩa nhân đạo cách mạng hay chủ nghĩa nhân đạo vô sản). Và đó là điều không cần phải bàn cãi. Nhưng trong không ít điều kiện cụ thể, con đường để thực hiện đường lối, chính sách cụ thể, con đường để tiến tới mục tiêu nhân đạo cuối cùng, với những biện pháp cần thiết và có thể lại không tuân theo một yêu cầu đạo đức chung chung, một quan điểm nhân đạo chủ nghĩa mơ hồ và hữu khuynh. Chẳng hạn, trước quyết tâm xâm lược nước ta của các thế lực đế quốc, chủ trương của Đảng phát động chiến tranh nhân dân, tiến hành vũ trang kháng chiến là đúng đắn, là hợp với tinh thần đạo đức của sự nghiệp cách mạng, nhưng rõ ràng và cùng với chủ

trương đó, là những chặng đường đấu tranh gian khổ, những hy sinh, mất mát to lớn khôn cùng của nhân dân ta. Đảng biết trước điều đó. Nhưng như chính Đảng và các lãnh tụ Đảng đã nhiều lần tuyên bố, những cố gắng để tránh chiến tranh đổ máu, để đi con đường hòa bình của chúng ta, đã bị các thế lực đế quốc phản nhân đạo ngăn chặn, phá hoại và chúng ta phải chấp nhận chiến tranh để không chấp nhận kiếp sống nô lệ, biểu hiện cao nhất của tính phi nhân văn và phi đạo đức. Trên con đường tiến tới mục tiêu cuối cùng, có thể có không ít trường hợp Đảng gặp phải những tình huống như vậy, mà ta tạm gọi là sự hy sinh cái bộ phận cho cái toàn thể, sự hy sinh cái nhất thời cho cái vĩnh cửu, nếu không hy sinh cái bộ phận và cái nhất thời đó, thì

cái toàn thể và cái vĩnh cửu sẽ bị tan vỡ. Đó là lý do đạo đức bảo vệ cho thực tế là có những nơi, những lúc Đảng phải chấp nhận, hơn thế, lựa chọn một con đường đầy gai góc. Dầu sao, ở đây, phải nói thêm vai trò của trí tuệ và tấm lòng của Đảng. Chính là với trí tuệ và tấm lòng cách mạng được phát huy đến tột cùng mà ở từng thời điểm, Đảng lựa chọn được những phương án có lợi nhất cho đất nước, cho nhân dân, nghĩa là có tính đạo đức cao nhất. Tất nhiên, không phải bao giờ những lựa chọn cũng hoàn toàn đúng đắn. Nhưng với tư cách là một tổ chức đứng mũi, chịu sào cho con thuyền cách mạng, Đảng sẵn sàng chịu trách nhiệm trước lịch sử về những lựa chọn của mình và sẵn sàng nghe sự phán xét của lịch sử nếu sự phán xét đó là chân lý.

Cũng có những trường hợp, động cơ, điểm xuất phát của các đường lối, chính sách là đầy tinh thần nhân văn và đạo đức, nhưng do trình độ lý luận nói chung kém, do sự bất cập trong nhận thức mối quan hệ giữa lý luận và thực tiễn, do tính chất manh động của cả cán bộ và quần chúng trong một xã hội kinh tế tiểu nông, đường lối và chính sách đó, khi được đưa vào thực tế, lại có những biểu hiện thiếu nhân văn và đạo đức. Chính sách cải cách ruộng đất, chỉnh đốn tổ chức, hợp tác hóa... là như vậy. Lại phải kể đến những trường hợp mà phẩm chất kém cỏi, sự thiếu hiểu biết trầm trọng của những người trực tiếp thực hiện chính sách đã góp phần làm hoen ố cái diện mạo nhân văn của chính sách. Tất cả những điều trên sẽ bị hạn chế rất nhiều, hay hơn thế,

sớm loại trừ, nếu Đảng có một hệ thống điều hành sát sao, thông suốt, tích cực chống quan liêu hóa và nhất là, trên cơ sở lợi ích nhân dân trên hết, mạnh dạn phát hiện và thừa nhận sai lầm trước nhân dân để kịp thời bổ cứu tình hình không chút do dự.

Đạo đức Đảng xét ở tầm vi mô

Nói đạo đức ở "tầm vi mô" là đạo đức xét trên bình diện các cá nhân đảng viên. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định sự tôn vinh vô tư, khách quan của quần chúng nhân dân theo mạch tư duy truyền thống: "*đảng viên đi trước, làng nước theo sau*". Dân tin Đảng, vì họ tin vào các đảng viên cụ thể hằng ngày, hằng giờ sống bên cạnh họ. Danh dự, uy tín của Đảng và đảng viên trước quần chúng có quan hệ biện chứng.

- Trước hết, cần có quan niệm đúng đắn về vấn đề này. Đảng là một tổ chức thống nhất, một khối người cố kết và nhân danh sự thống nhất, sự cố kết đó để lãnh đạo cách mạng, lãnh đạo nhân dân. Khi tuyên bố những quan điểm lớn, Đảng mang danh nghĩa và trách nhiệm của cái thực thể sống thống nhất và cố kết đó. Nếu người dân "có ý kiến" về một đường lối, chính sách của Đảng là có ý kiến với toàn Đảng mà Ban lãnh đạo và Lãnh tụ Đảng là đại diện. Tất nhiên, trong cuộc đối thoại với quần chúng, các đảng viên ở các cấp khác nhau có thể nói lên tiếng nói của người đảng viên để phản ánh ý kiến của toàn Đảng, nhưng bao giờ cũng chỉ ở mức độ có thể, hạn chế, và ngược lại, người dân cũng không đòi hỏi ở từng đảng viên những phát

biểu tiêu biểu mang tính đại diện cao. Nhưng về đạo đức thì không thể nói như thế. Đảng là một tập hợp của rất nhiều cá nhân đảng viên, danh hiệu đảng viên đó không một phút nào tách rời cá nhân cụ thể, dù là khi làm những nhiệm vụ do tổ chức đảng giao phó hay khi hành động, ứng xử trong đời thường. Như vậy, mỗi đảng viên là một hợp phần làm thành tổ chức chung của Đảng, thì hình ảnh đạo đức của mỗi đảng viên cũng là một hợp phần trong hình ảnh đạo đức chung của toàn Đảng. Không ai có thể nói: Anh ấy là một đảng viên, về lý tưởng chính trị và hành động, anh ấy đi theo Đảng, là người của Đảng, nhưng về ứng xử ngoài đời, anh ấy là một con người như mọi người khác, và như vậy, về mọi biểu hiện đạo đức, anh ấy không liên

quan đến Đảng và Đảng cũng không phải chịu trách nhiệm về anh ấy. Đó là một thứ ngụy biện, không đúng với lôgíc tư duy và lôgíc thực tiễn. Quần chúng hoàn toàn có lý khi đánh giá đạo đức của Đảng thông qua đạo đức của những cá nhân đảng viên cụ thể, nhất là những đảng viên mà họ biết đến hay tiếp xúc nhiều nhất. Sự tăng cường hay giảm sút uy tín đạo đức của Đảng với tư cách là một tổ chức thống nhất lại bắt đầu từ uy tín đạo đức của từng cá nhân đảng viên này - những người dù muốn hay không, thì ở bất cứ nơi nào cũng mang theo trong hình ảnh đạo đức của mình một phần hình ảnh đạo đức của Đảng.

- Đảng Cộng sản Việt Nam là một Đảng cầm quyền, phần lớn những cương vị chủ chốt ở các cấp chính quyền khác

nhau, ở các doanh nghiệp nhà nước lớn là do các đảng viên nắm giữ. Trong khi đó, với những điều kiện cụ thể của việc chuyển đổi từ cơ chế bao cấp qua cơ chế thị trường, đầu óc vụ lợi của cá nhân rất dễ phát triển và kèm theo nó là nhiều tệ nạn mà tệ nạn hàng đầu là tham nhũng. Hơn lúc nào hết, các cá nhân đảng viên phải ý thức được trách nhiệm đạo đức của mình, chống lại mọi cám dỗ nhơ bẩn, bảo vệ sự trong sạch của mình mà cũng chính là của Đảng. Đảng viên ở cương vị càng cao thì trách nhiệm đạo đức ngày càng lớn. Hiện nay, có một hiện tượng nghịch lý là rất nhiều người, kể cả các đảng viên, nói về tình trạng xuống cấp của đạo đức trong xã hội, nhưng lại chẳng ai đả động đến trách nhiệm cá nhân của mình. Theo chúng tôi nghĩ, đây chính là lúc những

người đảng viên cụ thể, vì uy tín đạo đức của Đảng, vì lợi ích của nhân dân và mục tiêu cuối cùng của cách mạng, phải có đầy đủ dũng khí của người cộng sản để chiến thắng bản thân và vượt qua chính mình ở hai mặt: Vừa nhận trách nhiệm đạo đức cá nhân về phần mình, vừa hiểu mình phải làm gì để khôi phục uy tín đạo đức của Đảng, trong đó có uy tín đạo đức của cá nhân mình - một điều kiện không thể thiếu để Đảng lãnh đạo nhân dân một cách có hiệu quả.

- Tình hình xã hội hiện nay, sự nghiệp cách mạng hiện nay rất cần những tấm gương đạo đức cụ thể và người cung cấp những tấm gương sống này trước hết phải là các đảng viên. Chúng ta có thể nhớ lại những thời kỳ cách mạng trước đây, ở địa phương nào, ở lĩnh vực hoạt

động nào, ở cấp bộ nào đều có những con người kiểu mẫu, trong đó không ít người là đảng viên, bằng hành động, sự ứng xử cụ thể của mình, đã là nguồn động viên mạnh mẽ cho nhân dân sống và làm việc theo yêu cầu của cách mạng, theo tinh thần của đạo đức cách mạng, dầu cho người ta không cần nghe nhiều lý luận về đạo đức. Còn ngày nay, có lẽ chúng ta đang chứng kiến một tình hình ngược lại. Trong nhân dân, trong xã hội đang lan truyền rất nhanh những "tấm gương xấu" của những con người vi phạm đạo đức, trong đó có không ít người là đảng viên. Tác động tiêu cực của hiện tượng này rất lớn, có thể làm lung lay các chuẩn mực đạo đức, gây tình trạng hỗn loạn trong hành vi ứng xử, làm đảo lộn hệ thống giá trị mà chúng ta đã ra sức

xây dựng. Đành rằng báo chí và các phương tiện thông tin đại chúng có nói đến những tấm gương tốt, nhưng không thể nào cân bằng lại với những làn sóng dư luận truyền miệng kia. Phải chăng chính các phương tiện thông tin cũng buộc phải đề cập đến những biểu hiện tiêu cực (vụ án, tệ nạn xã hội...) ở một tỷ lệ đủ làm cho công chúng thấy được thực tế và có các liên tưởng bi quan. Cho nên, rút cuộc, Đảng và nhân dân đang rất cần những tấm gương tích cực trong đời sống. Những tấm gương đó, hơn hết mọi lý luận dài dòng, sẽ là minh chứng hùng hồn cho uy tín đạo đức của Đảng, cho văn hóa Đảng.

Chính nhờ đào tạo được những cán bộ, đảng viên kiên trung, tiên phong, gương mẫu mà Đảng ta đã tạo được một dòng

chảy văn hóa liền mạch, không gián đoạn, không đứt gãy. Nhiệm vụ của mỗi đảng viên có lương tri là giữ gìn cho dòng chảy văn hóa đạo đức của Đảng nguyên vẹn, lan tỏa đến vô cùng, tô đẹp thêm truyền thống cách mạng vẻ vang của Đảng.

2. Chủ nghĩa cá nhân - Một biểu hiện của sự tha hóa văn hóa Đảng

Chủ tịch Hồ Chí Minh có một quan niệm nhất quán và hệ thống về chủ nghĩa cá nhân ở tất cả các khía cạnh và lát cắt của nó. Trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, Người khái quát các mặt căn bản làm thành diện mạo chủ nghĩa cá nhân như là mặt đối lập của đạo đức cách mạng, như một biến thái tha hóa nhân cách cộng sản.

- *Thực chất của chủ nghĩa cá nhân*: Chủ nghĩa cá nhân, dù xem xét theo góc độ nào cũng là đề cao, tuyệt đối hóa lợi ích cá nhân, làm gì cũng nghĩ đến lợi ích của mình trước hết, muốn mọi người vì mình mà không muốn mình vì mọi người. Chủ nghĩa cá nhân tôn thờ "cái tôi", coi nhẹ cái "của chúng ta", cái chung vốn là cơ sở tồn tại của đời sống con người, xã hội loài người và cũng chính là cái gốc rễ thoả mãn các nhu cầu phát triển cá nhân. Như vậy, xét về bản chất, chủ nghĩa cá nhân làm huỷ hoại các quan hệ mang tính nhân bản vốn là một biểu hiện đặc trưng nội tại của bất kỳ nền văn hóa chân chính nào.

- *Hình thức biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân*: Chủ nghĩa cá nhân làm tha hóa các quan hệ cơ bản nhất của một con người: Với mình, với người, với việc, được thể

hiện ra thành các hình thức rất đặc thù: Tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa, tham danh trục lợi, thích địa vị, quyền hành, tự cao tự đại, độc đoán, chuyên quyền, coi khinh nhân dân, xa rời thực tế, quan liêu, mệnh lệnh, đố kỵ, ngại gian khổ khó khăn, chỉ nghĩ đến lợi mà quên nghĩa, không dám vì Tổ quốc, vì Đảng, vì dân mà hy sinh quên mình...

- *Hậu quả của chủ nghĩa cá nhân*: Gây tác hại xấu về mọi mặt: kinh tế, chính trị, đạo đức...

+ Làm hại đến lợi ích của cách mạng, nhân dân.

+ Gây chia rẽ, mất đoàn kết trong nội bộ Đảng và nhân dân.

+ Làm vẩn đục, vấy bẩn, lu mờ tính ưu việt vốn có của chế độ, làm mất niềm tin của nhân dân vào Đảng.

+ Tha hóa nhân cách, phạm nhiều sai lầm.

Như vậy, chủ nghĩa cá nhân làm thay đổi, đảo lộn các giá trị xã hội, các giá trị làm người, biến dạng thang bậc giá trị mà cách mạng dày công vun trồng, nuôi dưỡng.

3. Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân - Phương thức xây dựng, bảo vệ và phát triển văn hóa Đảng

- *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân là nhu cầu khách quan hình thành văn hóa Đảng*

Vì lẽ sinh tồn cũng như theo đuổi mục đích, lý tưởng của mình, Đảng đặt ra vấn đề xây dựng, bảo vệ và phát triển văn hóa lãnh đạo. Quá trình đó bao gồm hai mặt

thống nhất biện chứng nhằm đạt đến các yêu cầu cơ bản:

+ Nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng, đáp ứng các yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra.

+ Giữ vững uy tín của Đảng trong nhân dân, củng cố niềm tin của dân vào Đảng.

+ Tiếp nối truyền thống đạo đức cách mạng vẻ vang của Đảng, duy trì và lan tỏa các giá trị bền vững mà Đảng đã tạo lập trong tiến trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam.

- *Các giải pháp nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân từ phía Đảng, tổ chức Đảng*

+ Giải pháp giáo dục: Tăng cường giáo dục lý tưởng cộng sản chủ nghĩa, đường lối, chính sách của Đảng, nhiệm vụ, đạo đức của đảng viên.

+ Thực hành tự phê bình và phê bình trong Đảng.

+ Khuyến khích quần chúng phê bình đảng viên, đặt sự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, khắc phục sự tha hóa, tiêu cực của cán bộ, đảng viên dưới sự theo dõi, giám sát của nhân dân.

+ Giữ nghiêm chế độ sinh hoạt chi bộ.

+ Công tác kiểm tra của Đảng phải chặt chẽ.

- *Các giải pháp nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân từ phía cán bộ, đảng viên*

+ Về nhận thức: Phải xác định đặt lợi ích của Đảng lên trên hết, trước hết; kiên quyết tu dưỡng, rèn luyện đạo đức kiên trì, bền bỉ, không ngừng, không nghỉ; còn sống, còn làm việc, còn tu dưỡng đạo đức.

+ Bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tương thân, tương ái, sống với nhau có tình, có nghĩa, có ý thức tổ chức và kỷ luật.

+ Thâm nhập thực tế, gần gũi, gắn bó với nhân dân, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân.

+ Ra sức học tập nâng cao trình độ hiểu biết để làm việc, làm người, làm cán bộ.

Đối với mỗi cán bộ, đảng viên, các giải pháp nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân cũng chính là cách thức hoàn thiện nhân cách làm người, vươn tới các giá trị phổ biến: Chân, Thiện, Mỹ, tức là đạt đến các chuẩn mực và giá trị văn hóa, làm lành mạnh hóa, nâng cao trình độ người của các quan hệ xã hội, từng bước hình thành một xã hội theo lý tưởng cộng sản chủ nghĩa: Sự

phát triển tự do của mỗi người là điều kiện phát triển tự do của tất cả mọi người. Đến lúc đó, mọi người sẽ sống có đạo đức, không còn những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, nghĩa là xã hội đạt đến chiều sâu nhân văn và văn hóa.

GIÁ TRỊ LÝ LUẬN CỦA TÁC PHẨM "NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN" - NHÌN TỪ GÓC ĐỘ XÂY DỰNG ĐẢNG

TS. VĂN THỊ THANH MAI*

Khi Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩnh biệt chúng ta về với thế giới người hiền, Điếu văn của Ban Chấp hành Trung ương Đảng

---

* Ban Tuyên giáo Trung ương.

viết: "Dân tộc ta, nhân dân ta, non sông đất nước ta đã sinh ra HỒ CHỦ TỊCH, người anh hùng dân tộc vĩ đại, và chính Người đã làm rạng rỡ dân tộc ta, nhân dân ta và non sông đất nước ta"[1]. Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là vị lãnh tụ kính yêu của nhân dân Việt Nam - Người Anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất, Người còn là "một trong những người hiếm có, được lịch sử giao phó, Người tiêu biểu cho một nền đạo đức mới, đạo đức mácxít mang đầy nhân tính sâu sắc và đầy tinh thần xả thân quên mình"[2]. Trong tư tưởng của Người, không

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.15, tr.627.

2. *Cụ là một người cộng sản*, báo *Diễn đàn Canađa*, ngày 10/9/1969, *Thế giới ca ngợi và thương tiếc Hồ Chủ tịch*, Nxb. Sự thật, Hà Nội, 1971, t.3, tr.174.

thể có một Đảng luôn trong sạch, luôn vững mạnh, lãnh đạo nhân dân thực hiện thắng lợi sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng một nước Việt Nam giàu mạnh, xã hội chủ nghĩa, nếu không có một đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng luôn thấm nhuần sâu sắc tinh thần "nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân".

1- Cùng với hành trình tìm đường giải phóng dân tộc, Hồ Chí Minh đã từ một người yêu nước trở thành một người cộng sản, và Người đã nhận thức sâu sắc rằng: Người cách mạng phải có đạo đức cách mạng làm nền tảng, vì nếu không có đạo đức cách mạng thì dù tài giỏi mấy họ cũng không thể lãnh đạo được nhân dân, không thể hoàn thành được nhiệm vụ Tổ quốc và nhân dân giao phó. Bởi vậy,

thấm nhuần những nguyên lý của học thuyết Mác - Lênin, nhưng khác với Mác luôn thực hành sâu sắc nguyên tắc để "lý luận thâm nhập vào thực tiễn" sẽ trở thành sức mạnh; khác với Lênin luôn đặc biệt quan tâm đến vấn đề xây dựng một tổ chức cách mạng làm điểm tựa, Hồ Chí Minh chú trọng đến phẩm chất đạo đức và sự nêu gương của những người cách mạng.

Người quan niệm đạo đức là gốc của người cách mạng, và khi người cách mạng có lý luận Mác - Lênin làm nền tảng tư tưởng, được rèn luyện trong một tổ chức cách mạng, thấm nhuần đạo đức cách mạng thì nguồn sức mạnh nội lực của mỗi người sẽ được nhân lên bội phần. Từ định hướng đó, trong những năm 1925-1927, từ bài giảng đầu tiên cho lớp thanh niên

Việt Nam yêu nước tại Quảng Châu, Hồ Chí Minh khi đó là Nguyễn Ái Quốc lần đầu tiên đã đưa ra 23 điều răn thể hiện rõ ba mối quan hệ (*với tự mình, đối với người, đối với công việc*) làm chuẩn mực của đạo đức cách mạng trong mục "Tư cách người cách mệnh". Sau đó, nội dung hàm chứa sự tu dưỡng đạo đức cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng, tinh thần cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư, không ham hư danh, không màng danh lợi, v.v. của những người cách mạng này của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã được in trong tác phẩm *Đường cách mệnh* (1927) tại Quảng Châu, và tiếp đó được nhắc lại dưới nhiều hình thức trong các bài viết, tác phẩm như: *Thư gửi Ủy ban nhân dân các kỳ, tỉnh, huyện và làng* (1945), *Thư gửi các đồng chí tỉnh nhà* (1945), *Thư gửi*

các đồng chí Trung Bộ, Sửa đổi lối làm việc (1947), *Cần kiệm liêm chính* (1949); *Thực hành tiết kiệm, chống tham ô, lãng phí, chống bệnh quan liêu* (1952), *Đạo đức cách mạng* (1958), *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* (1969), v.v..

Trong mỗi thời điểm lịch sử, mỗi bước chuyển của sự nghiệp cách mạng và đi liền cùng đó là những khó khăn, thử thách ngày một khắc nghiệt xuất hiện trong thực tiễn, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từ nhận thức sâu sắc của mình, quan tâm đặc biệt đến vấn đề đạo đức cách mạng, nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân của đội ngũ cán bộ, đảng viên để thiết thực xây dựng và chỉnh đốn Đảng, làm cho Đảng trong sạch, vững mạnh. Với Người, dù còn hoạt

động bí mật, bị giam cầm trong nhà tù đế quốc hay khi đã trở thành một nguyên thủ quốc gia, một Chủ tịch cũng vẫn là một Hồ Chí Minh không chỉ thường xuyên nhấn mạnh tầm quan trọng của việc rèn luyện đạo đức cách mạng, chống tư tưởng ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, lãng phí, xa hoa, mà còn luôn mẫu mực trong thực hiện, đồng thời thường xuyên đưa ra những cảnh báo về căn bệnh của chủ nghĩa cá nhân cùng những phương thuốc đặc trị chúng.

Trước khi Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩnh biệt chúng ta không lâu, giữa lúc cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta đang diễn ra ngày một gay go, quyết liệt, giữa lúc toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta đang phấn khởi thi đua lập thành tích chào mừng 39 năm

ngày thành lập Đảng, từ sự tiên liệu và khát vọng về việc xây dựng một Đảng cầm quyền trong sạch, vững mạnh "là đạo đức, là văn minh", là hiện thân của "danh dự và lương tâm của dân tộc", mùa xuân năm 1969, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*[1].

Không phải ngẫu nhiên, khi mở đầu tác phẩm, Người lại viết: "đảng viên đi trước, làng nước theo sau"[2]. Thực tiễn cho thấy, trong những tháng năm đấu tranh gian khổ để giành và giữ chính quyền, thực hiện thắng lợi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đang đồng thời thực hiện hai chiến lược cách mạng ở cả

---

1. Xem báo *Nhân dân,* số 5409, ngày 03/02/1969.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.546.

hai miền Nam - Bắc, đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng đã không ngừng phấn đấu, sẵn sàng hy sinh tất cả vì thắng lợi của cách mạng, vì độc lập, tự do và hạnh phúc của nhân dân. Trên mọi lĩnh vực, người cán bộ, đảng viên "gái cũng như trai" đều gương mẫu đi đầu, đều trở thành mực thước cho nhân dân noi theo. Là những người cộng sản chân chính, luôn thấm nhuần "tư cách người cách mạng", nên dù bị bắt giam, bị tù đày, bị tra tấn dã man, thậm chí phải hy sinh cả tính mệnh, các cán bộ, đảng viên của Đảng vẫn một lòng kiên trung, bất khuất. Đúng như Người từng nhấn mạnh: "Nhân dân ta và Đảng ta rất tự hào có những người con xứng đáng như thế"[1].

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.15, tr.546.

Cùng với thắng lợi của cuộc Cách mạng Tháng Tám năm 1945, Đảng ta đã trở thành Đảng cầm quyền. Đi liền cùng đó là một bộ phận cán bộ, đảng viên của Đảng được giao trọng trách giữ những chức vụ chủ chốt trong bộ máy nhà nước và các cơ quan của Đảng, và quyền lực, danh vị, những đặc quyền, đặc lợi cùng nguy cơ thoái hóa, biến chất của một bộ phận cán bộ, đảng viên trong Đảng đã xuất hiện và xuất hiện ngày càng nhiều. Ngay khi miền Bắc bước vào cải tạo xã hội chủ nghĩa, bắt đầu xây dựng cơ sở vật chất cho chủ nghĩa xã hội, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ rằng, chúng ta có ba kẻ địch: Chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa đế quốc là kẻ thù số một nguy hiểm; thói quen cố hữu là kẻ địch to thứ hai; còn chủ nghĩa cá nhân là kẻ địch thứ ba luôn ẩn

náu trong mỗi con người, là đồng minh của hai kẻ địch kia. Trong đó, kẻ địch thứ ba tuy không nhìn rõ hình dạng, nhưng luôn rình rập quanh ta, dễ phá ta.

Vì thế, trong tác phẩm này, Người nói rất rõ rằng, do cá nhân chủ nghĩa mà không ít người mang trong mình những căn bệnh, những thói hư tật xấu như: "không lo mình vì mọi người" mà chỉ muốn "mọi người vì mình"; "ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa"; "tham danh trục lợi" nên chỉ thích địa vị quyền hành, họ chỉ mong nhận được bổng lộc mà quên đi kỷ luật của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Họ "tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền... xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu,

mệnh lệnh”[1] mà trở thành xa lạ với nhân dân; “không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ”[2] nên trở thành người “thoái bộ”. Họ thực sự là những kẻ phản bội, có tội với cách mạng và nhân dân. Là những người đã từng quên thử thách của nếm mật, nằm gai trong 15 năm đấu tranh giành chính quyền và những gian khổ hy sinh trong khói lửa của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, giờ đây họ ngại khó, ngại khổ, ngại sự phấn đấu hy sinh, ngại học tập để tiến bộ, tự cho mình quyền được hưởng thụ, quyền được “làm cha mẹ của dân” không phải là đày tớ của nhân dân như lãnh tụ Hồ Chí Minh từng mong muốn.

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.15, tr.547.

Đã từng một thời là đồng đội, đồng chí và gắn bó chặt chẽ với nhân dân, được nhân dân tin yêu, che chở, nhưng vì mang nặng chủ nghĩa cá nhân, họ tự cho mình là cấp trên, họ ưa mệnh lệnh, chụp mũ người khác. Không thích tự phê bình và phê bình, họ sợ mất thể diện trước quần chúng, không thực hiện dân chủ trong Đảng, càng không lắng nghe ý kiến của quần chúng và do "cá nhân chủ nghĩa mà mất đoàn kết", "làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân". "Do cá nhân chủ nghĩa mà phạm nhiều sai lầm", họ là những người chỉ biết nghĩ đến mình, đến lợi ích của gia đình, dòng tộc mình mà ưa những người cánh hẩu, địa phương chủ nghĩa, kéo bè, kéo cánh, rời xa và coi thường quần chúng. Người vô tình, người hữu ý, song tất cả họ đều là

những "con sâu mọt" đã làm xói mòn lòng tin của quần chúng với Đảng, làm tan vỡ mối quan hệ máu thịt Đảng - Dân.

Thực trạng này vô cùng nguy hại, không chỉ làm rạn nứt khối đại đoàn kết thống nhất trong Đảng, làm giảm đi nguồn sức mạnh của Đảng, tính tiền phong của đội ngũ cán bộ, đảng viên, mà còn đe dọa sự tồn vong của một Đảng cầm quyền. Nhận thức rõ tầm quan trọng của công tác xây dựng và chỉnh đốn Đảng, nhận thức rõ những nguy cơ thoái hóa biến chất trong nội bộ một Đảng mácxít, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã không chỉ nêu ra những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, chỉ rõ tên kẻ địch nội xâm nguy hiểm này, Người còn đồng thời nhấn mạnh nhiệm vụ: "phải ra sức tăng cường giáo dục toàn Đảng về lý tưởng cộng sản

chủ nghĩa, về đường lối, chính sách của Đảng, về nhiệm vụ và đạo đức của người đảng viên”[1].

Chỉ rõ rằng, “phải thực hành phê bình và tự phê bình nghiêm chỉnh trong Đảng”, và “Phải hoan nghênh và khuyến khích quần chúng thật thà phê bình cán bộ, đảng viên”[2], Chủ tịch Hồ Chí Minh coi đó là phương thuốc đặc hiệu để chữa bệnh “cá nhân chủ nghĩa” đang tiềm ẩn trong mỗi người, để thiết thực giúp tất cả các cán bộ, đảng viên đều tiến bộ, góp sức nhiều hơn cho sự nghiệp cách mạng. Cũng theo Người, không chỉ dừng lại ở tinh thần phê và tự phê một cách chân thành trên cơ sở của tình đồng chí thương yêu lẫn nhau, để xây dựng một

---

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.547.

Đảng chân chính, chắc chắn, mạnh khỏe, thì "Chế độ sinh hoạt của chi bộ phải nghiêm túc. Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh. Công tác kiểm tra của Đảng phải chặt chẽ"[1]. Đó là những yêu cầu bắt buộc, đó là sự nhất quán trong tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng theo những nguyên lý của học thuyết Mác - Lênin.

Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: "Phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*"[2]. Nhất quán trong việc tuyên truyền, giáo dục cán bộ, đảng viên của Đảng trong mọi thời điểm cách mạng, hàm ý sâu xa của Người thể hiện rõ: Trong bất kỳ hoàn cảnh nào, dù chiến tranh hay hòa bình, để xây dựng và

1, 2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.547.

chỉnh đốn Đảng, để Đảng ta xứng đáng là đại biểu của giai cấp, của nhân dân và của dân tộc; để làm cho đội ngũ cán bộ, đảng viên thực sự là những chiến sĩ cách mạng vừa tài vừa đức, là tấm gương mẫu mực cho quần chúng noi theo thì nhất định phải tiêu diệt kẻ địch nội xâm, phải "bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức và tính kỷ luật"[1]. Mỗi cán bộ, đảng viên của Đảng không thể vừa là người lãnh đạo, vừa là người đầy tớ trung thành của nhân dân, nếu lòng dạ không còn trong sáng, nếu họ không "đi sâu sát thực tế, gần gũi quần chúng", tự mình cắt đứt mối liên hệ với quần chúng, đặc biệt là không lắng nghe tâm tư, nguyện vọng, ý kiến và tôn trọng

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t.15, tr.547.

quần chúng, "phát huy quyền làm chủ" của quần chúng.

Với tinh thần nhìn thẳng vào sự thật, nói đúng nguy cơ và tác hại của căn bệnh "cá nhân chủ nghĩa", Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: người cán bộ cách mạng sẽ không thể làm mực thước trước nhân dân, không thể được nhân dân tin yêu, quý trọng và càng không thể hết lòng, hết sức phục vụ nhân dân với tinh thần "mình vì mọi người", "lo trước thiên hạ, vui sau thiên hạ", "chí công vô tư" nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân. Vì vậy, Người yêu cầu: Người cách mạng phải kiên quyết tiêu diệt nó. Luôn lo lắng và quan tâm đến công tác xây dựng Đảng, từ nỗi bận tâm và trăn trở của mình về nhiệm vụ trọng yếu này, mùa xuân cuối cùng cuộc đời mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh

kính yêu, Người sáng lập và rèn luyện Đảng ta đã để lại một di huấn thiêng liêng cho toàn thể cán bộ, đảng viên của Đảng, đó là tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*. Đây không chỉ là lời nhắn gửi, là khát vọng của Người về việc rèn luyện đạo đức cho đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng, đó còn là thông điệp vĩnh hằng của Người, là lý luận của Người về xây dựng một Đảng trong sạch, vững mạnh, ngang tầm với tình hình và nhiệm vụ cách mạng mà Tổ quốc và nhân dân giao phó.

2- Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh thanh cao và giản dị, không có gì là của riêng. "Gia đình của Người là nhân dân, là Đảng và Tổ quốc. Bởi lẽ đó, tất thảy điều gì Hồ Chí Minh dạy và làm, thì mọi

người đều ngưỡng mộ và làm theo không chút đắn đo”[1]. Mặc dù Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đi xa, song tất cả những gì thuộc về Người, hiển hiện từ cuộc đời Người vẫn còn sống mãi. 40 năm sau, những điều Người nói, những việc Người đã làm cùng tâm tư, nguyện vọng của Người để lại trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Người vẫn còn nguyên giá trị thời sự.

Hơn bao giờ hết, với mẫn cảm chính trị và tầm nhìn xa, những điều Người dự báo, nhắc nhở về những nguy cơ suy thoái của một bộ phận cán bộ, đảng viên về phẩm chất đạo đức, về lối sống, v.v. trong

---

1. *Hội thảo quốc tế về Chủ tịch Hồ Chí Minh* (trích tham luận của đại biểu quốc tế), Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 1990, tr.130.

Đảng ở vào một hoàn cảnh cụ thể, một bối cảnh cụ thể năm xưa cùng những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân đe dọa sự sống còn của Đảng đã không chỉ dừng lại ở lý luận, đó đã là sự thật đau lòng, đang hiện hữu trong mọi mặt của đời sống xã hội hiện nay.

Từ mong muốn về một Đảng cách mạng phải bao gồm những người con ưu tú, tài đức vẹn toàn, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, để xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, xứng đáng là danh dự và lương tâm của dân tộc, tất yếu phải tránh được ba nguy cơ tiềm ẩn (sai lầm về đường lối; sa vào chủ nghĩa cá nhân; tự đánh mất mình và rời xa quần chúng). Nhất định phải xây dựng Đảng ta về trí tuệ và đạo đức, để Đảng vươn lên ngang tầm nhiệm vụ lịch sử được giao phó. Mỗi cán bộ, đảng viên

của Đảng không chỉ "có tinh thần cố gắng vươn lên", "chịu học tập để tiến bộ", nâng cao trình độ về mọi mặt của mình để có thể sáng suốt quyết định mọi vấn đề một cách cho đúng (về cương lĩnh, đường lối, chính sách, v.v.), mà còn phải giữ vững lý tưởng cộng sản và đạo đức cách mạng của mình, phải quét sạch chủ nghĩa cá nhân, ít lòng tham muốn về vật chất, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư, coi khinh sự xa hoa, chạy chức, chạy quyền, đời tư giản dị, trong sáng, v.v..

Quy luật của chiến tranh và quy luật xây dựng trong thời bình vốn hoàn toàn khác nhau. Trong chiến tranh, những khó khăn thử thách đã nhiều, trong thời bình và đặc biệt là thời kỳ đổi mới, hội nhập quốc tế, thử thách càng khắc nghiệt hơn. Những cạm bẫy đời thường, và đi

liền cùng đó là tác động khôn lường của nền kinh tế thị trường càng làm cho những nguy cơ suy thoái, biến chất trong đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng cận kề và nhân lên. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhận thức rất rõ rằng, "thắng đế quốc và phong kiến là tương đối dễ, thắng bần cùng lạc hậu còn khó hơn", nên Người không ít lần cảnh báo, chỉ rõ sự nguy hiểm của chủ nghĩa cá nhân - kẻ địch không mang gươm súng nhưng lại có thể đánh gục ta từ bên trong này. Và cũng từ những chỉ dẫn của Người, đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng muốn không tụt hậu, muốn xứng đáng với vị trí tiền phong càng phải phấn đấu mãi, học mãi điều giản dị nhưng ý nghĩa lớn lao, đó là cách mạng là sự nghiệp của quần chúng nhân dân, nên làm cách mạng để "suốt đời làm

đày tớ trung thành của nhân dân”[1], chứ không phải làm “quan phụ mẫu của dân”, không được “việc gì cũng nghĩ đến lợi ích của riêng mình trước hết”, và càng không thể độc đoán, chuyên quyền, mượn danh để trục lợi.

Cũng từ việc yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải thấm nhuần sâu sắc, kiên quyết chống và quét sạch chủ nghĩa cá nhân, vì chủ nghĩa cá nhân sẽ đẻ ra hàng trăm thứ vi trùng độc hại, những căn bệnh dễ mắc, dễ lây lan làm băng hoại sức mạnh và khối đoàn kết thống nhất trong Đảng, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, mỗi người cán bộ, đảng viên phải có tinh thần nâng cao đạo đức cách mạng, yêu dân, kính trọng dân, không xa rời thực tế,

---

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd,* t.15, tr.670.

không xa rời nhân dân... Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ khẳng định: chủ nghĩa cá nhân là một kẻ địch hung hãn, rất nguy hiểm, Người còn coi nó là đồng minh của giặc ngoại xâm, tiềm ẩn và phá ta từ bên trong, nên nhấn mạnh: chừng nào còn những biểu hiện cá nhân chủ nghĩa trong nội bộ Đảng, trong mỗi người cán bộ, đảng viên, chừng đó những người cách mạng không thể quy tụ được nhân dân, không thể lãnh đạo được nhân dân. Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ bàn nhiều về đạo đức, Người còn gương mẫu thực hiện "quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng", đồng thời yêu cầu đội ngũ cán bộ, đảng viên rèn luyện đạo đức cách mạng một cách nhất quán và thường xuyên.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nhấn mạnh, Đảng không chỉ lãnh đạo sự nghiệp cách mạng bằng đường lối, chủ trương đúng, Đảng còn lãnh đạo cách mạng bằng sự mực thước và nêu gương của đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng. Vì vậy, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng, hướng lòng mình đến chí công, vô tư của mỗi người cán bộ, đảng viên của Đảng như Người từng nói, từng mẫu mực thực hiện chính là "một cách tốt nhất để xây dựng Đảng", thiết thực làm cho Đảng xứng đáng là đội tiền phong của giai cấp và dân tộc. Trong bất cứ thời điểm lịch sử nào, và ở bất cứ nơi đâu, chừng nào đội ngũ cán bộ, đảng viên chưa thấm nhuần đạo đức cách mạng, chưa kiên quyết quét sạch chủ nghĩa cá nhân, chừng đó họ không thể nêu gương trước nhân dân (đặc biệt đối

với những người cách mạng phương Đông - nơi một tấm gương sống có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền).

Tựu trung lại, để cán bộ, đảng viên thực sự là người lãnh đạo, người đày tớ trung thành của nhân dân, để Đảng Cộng sản Việt Nam phát huy được sức mạnh nội lực của trí tuệ và đạo đức, ngày một trưởng thành và vững mạnh, từ những chỉ dẫn của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, trong Đảng phải thực hành dân chủ rộng rãi, và thường xuyên thực hiện tự phê bình và phê bình một cách chân thành, triệt để. Đảng phải thực sự gần dân, hiểu tâm tư nguyện vọng của dân và củng cố mối liên hệ mật thiết với nhân dân. Hơn bao giờ hết, công tác chính trị, tư tưởng trong Đảng phải luôn được bồi dưỡng thông qua

các cuộc vận động, các đợt triển khai học tập. Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh, sinh hoạt chi bộ phải đều đặn với nội dung thiết thực, có kiểm tra chặt chẽ, thưởng phạt rõ ràng. Phải kiên quyết đưa ra khỏi Đảng những kẻ thoái hóa biến chất, ham hư danh, chạy chức, chạy quyền, tham ô, tham nhũng, đặc biệt là những cán bộ, đảng viên được trao trọng trách cao, có ảnh hưởng lớn trong đời sống xã hội. Đó là những công việc trọng yếu của công tác xây dựng Đảng theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Một tấm gương đạo đức cách mạng Hồ Chí Minh ngời sáng với lời dặn lại đầy tâm huyết: *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* không chỉ là tâm nguyện của Người đối với đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng, đó còn là một nhiệm vụ, một yêu cầu bức thiết của

công cuộc xây dựng và chỉnh đốn Đảng, để Đảng luôn trong sạch, vững mạnh. Hơn bao giờ hết, càng ôn lại những suy tư, những lời căn dặn của Người, chúng ta càng tự mình chiêm nghiệm về cuộc đời, tấm gương đạo đức của Người để thấm nhuần đạo đức cách mạng, thiết thực góp phần xây dựng Đảng và "học được ở cuộc đời Người để làm người cách mạng và người dân tốt hơn"[1]. Đó là ý nghĩa to lớn của tác phẩm quan trọng này đối với công cuộc xây dựng, chỉnh đốn Đảng và cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" đang được triển khai sâu rộng trong thực tiễn.

---

1. *Hồ Chí Minh sống mãi với dân tộc Việt Nam và bầu bạn quốc tế,* Nxb. Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2001, tr.143.

MỤC LỤC

	Trang
Lời Nhà xuất bản	5
- Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân *Hồ Chí Minh*	9
- Về bản thảo tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" của Chủ tịch Hồ Chí Minh *Nguyễn Thị Quang Chu Ngọc Lan*	14
- Ý nghĩa thực tiễn có tính thời sự sâu sắc của tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" *Hữu Thọ*	35

- Vai trò và ý nghĩa lịch sử của tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân"
GS.NGND. Đinh Xuân Lâm 48
- Giá trị và ý nghĩa của tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân"
GS.TS. Hoàng Chí Bảo 61
- Một đảng và mỗi người, hôm qua là vĩ đại, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người ngợi ca, nếu không còn trong sáng nữa
PGS.NGND. Lê Mậu Hãn 82
- "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" - Lòng tin của dân và vai trò nêu gương của người lãnh đạo
GS. Song Thành 94
- "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" -

Một dự cảm lớn, một lời cảnh báo nghiêm khắc
GS.TS.NGND. Trần Văn Bính 125
- Tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" và những bài học đối với cán bộ, đảng viên hiện nay
GS.TS.NGND. Phan Ngọc Liên 148
- Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân trong điều kiện Đảng cầm quyền
PGS. TS. Bùi Đình Phong 171
- "Nâng cao đạo đức cách mạng" - Vấn đề cơ bản, nhất quán trong tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh
TS. Chu Đức Tính 190
- Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" - Nhìn từ góc độ lịch sử
TS. Trần Hải 219

- Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân - Nhìn từ góc độ văn hóa
PGS.TS. Phạm Ngọc Anh 243
- Giá trị lý luận của tác phẩm "Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân" - Nhìn từ góc độ xây dựng Đảng
TS. Văn Thị Thanh Mai 270

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT
Số 6/86 Duy Tân, Cầu Giấy, Hà Nội
ĐT: 080.49221, Fax: 080.49222
Email: suthat@nxbctqg.vn, Website: www.nxbctqg.vn

TÌM ĐỌC SÁCH CỦA NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

X.Y.Z.
*** SỬA ĐỔI LỐI LÀM VIỆC**

ĐẠI TƯỚNG VÕ NGUYÊN GIÁP
*** THẾ GIỚI CÒN ĐỔI THAY NHƯNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH SỐNG MÃI**

GS. TRẦN VĂN GIÀU
*** HỒ CHÍ MINH - VĨ ĐẠI MỘT CON NGƯỜI**

ISBN 978-604-57-5801-4
9 786045 758014
8935279122462

Giá: 66.000đ